

**Український
гідролог-гідрохімік**

**Валентин
Хільчевський**

В.В. Гребінь, М.Р. Забокрицька

**Український
гідролог-гідрохімік**

**Валентин
Хільчевський**

Київ
ДІА
2019

УДК 551.48+556.114+574.64

Г 46

Рецензенти:

Н.П. Шерстюк - доктор географічних наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (м. Дніпро),

М.В. Яцюк - кандидат географічних наук, заступник директора, Інститут водних проблем і меліорації НААН України (м. Київ),

Р.Л. Кравчинський - кандидат географічних наук, провідний науковий співробітник, Карпатський національний природний парк (м. Яремче)

Гребінь В.В., Забокрицька М.Р. Український гідролог-гідрохімік Валентин Хільчевський. – Київ: ДІА, 2019. – 216 с. Іл.: 169 фото; 6 рис.; 19 дод. Бібліогр. 433.

Книга висвітлює сторінки творчої біографії, наукової та педагогічної діяльності В.К. Хільчевського – українського гідролога-гідрохіміка, доктора географічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, завідувача кафедри гідрології та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Охарактеризовано основні напрямки його досліджень у сфері якості поверхневих вод та управління водними ресурсами. Детально викладено бібліографію вченого за рубрикацією.

Матеріал ілюстровано фотографіями та фотокопіями документів. Книгу присвячено до 65-річчя з дня народження вченого.

Grebin V.V., Zabokrytska M.R. Ukrainian hydrologist-hydrochemist Valentyn Khilchevskiy. - Kyiv: DIA, 2019. - 216 p.

The book covers the pages of the creative biography, scientific and pedagogical activities of Valentyn Khilchevskiy - professor hydrologist-hydrochemist, the head of the chair of hydrology and hydroecology Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine).

The main directions of his research in the field of surface water quality and water resources management are described. A detailed bibliography of the scientist is given in the headings.

The material is illustrated with photographs and photocopies of documents. The book is dedicated to the 65th anniversary of the birth of the scientist.

ISBN 978-617-7015-88-7

© В.В. Гребінь, М.Р. Забокрицька

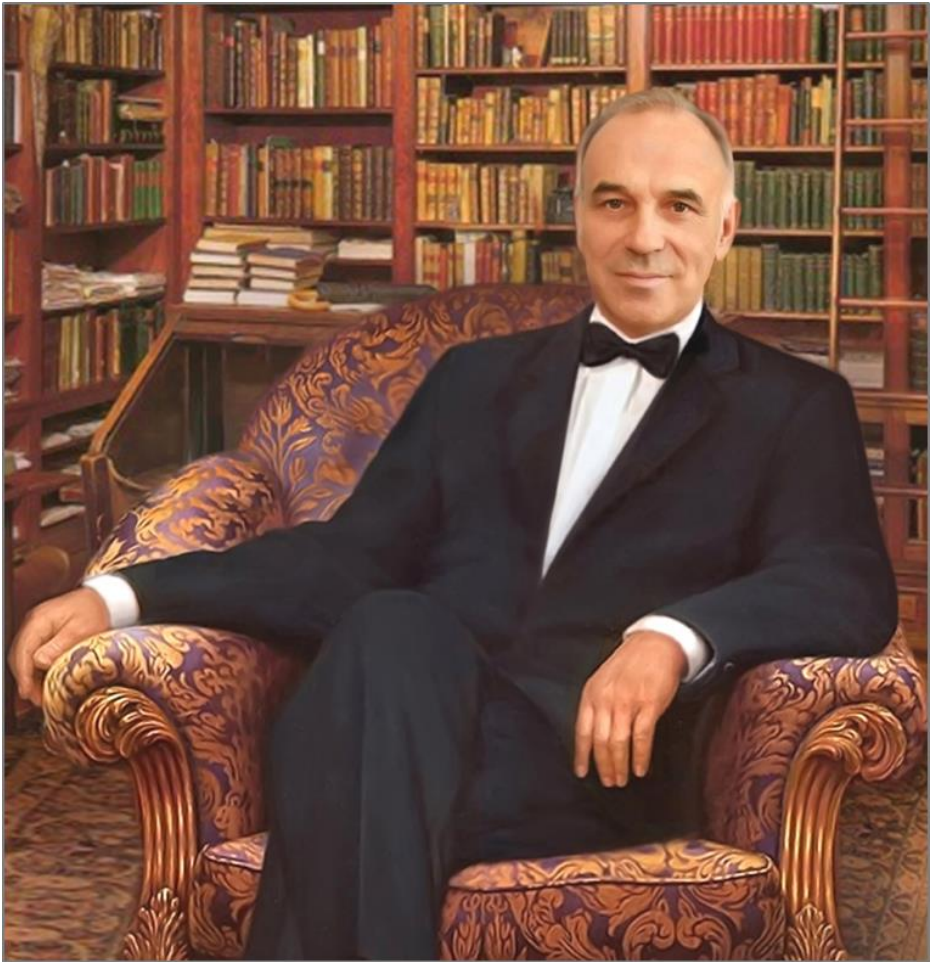
ЗМІСТ

ВСТУП. На одній кафедрі - від студента до завідувача.....	5
1. ГІДРОЛОГІЯ – НАУКА ГЕОГРАФІЧНА. ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНТЕРВ'Ю ВАЛЕНТИНА ХІЛЬЧЕВСЬКОГО.....	13
1.1. Дитинство, школа - в передмісті Києва (1953-1971 рр.)	13
1.2. Студент Київського університету (1971-1976 рр.)	20
1.3. Робота в університеті (починаючи з 1976 р.)	31
1.4. Роздуми про деякі яскраві зустрічі в житті.....	52
2. УНІВЕРСИТЕТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ ВЧЕНОГО	62
2.1. Науковець у гідрохімічній лабораторії (1976-1989 рр.).....	62
2.2. Викладач університету – доцент, професор (1989-2000 рр.).....	68
2.3. Завідувач кафедри гідрології та гідроекології (2000-2019 рр.).....	70
2.4. Перелік лекційних курсів.....	79
2.5. Основні напрями наукових досліджень.....	81
2.6. Нагороди та відзнаки	92
3. ALMA MATER - КАФЕДРА ГІДРОЛОГІЇ ТА ГІДРОЕКОЛОГІЇ ШЕВЧЕНКОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	94
3.1. Трансформація кафедри: гідрології суші (1949-1976 рр.), гідрології та гідрохімії (1976-2002 рр.), гідрології та гідроекології (з 2002 р.).....	94
3.2. Фотогалерея: колектив гідрологічної кафедри у різні роки.....	104
3.3. Завідувачі кафедри.....	107
3.4. Відомі випускники кафедри різних років.....	113
3.5. Перелік випускників кафедри 2000-2019 рр.	118
3.6. Фотогалерея: випускники кафедри 2000-2019 рр.....	126
4. НАУКОВІ ПРОЕКТИ, РЕАЛІЗОВАНІ ЗА УЧАСТЮ ВЧЕНОГО	139
4.1. Фундаментальні дослідження (бюджетні).....	139
4.2. Прикладні дослідження (госптематика).....	140
5. ЕКСПЕДИЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЧЕНОГО	143
5.1. Експедиція – важлива форма натурних досліджень.....	143
5.2. Перелік проведених експедицій.....	144
6. НАУКОВА ШКОЛА, КЕРІВНИЦТВО ДИСЕРТАЦІЙНИМИ РОБОТАМИ.....	150
6.1. Захищені докторські дисертації.....	151
6.2. Захищені кандидатські дисертації.....	152
7. НАУКОВІ ПРАЦІ ВАЛЕНТИНА ХІЛЬЧЕВСЬКОГО	154
7.1. Монографії.....	154
7.2. Підручники.....	156

7.3. Навчальні посібники.....	156
7.4. Наукові статті.....	157
7.5. Гідрохімічні карти.....	168
7.6. Наукові звіти	169
7.7. Матеріали наукових конференцій та тези доповідей.....	173
7.8. Статті в енциклопедіях.....	178
7.9. Брошури: автореферати, рекомендації, програми	181
7.10. Науково-популярні видання.....	182
8. ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ НАУКОВИХ ПРАЦЬ.....	184
8.1. Алфавітний покажчик.....	184
8.2. Тематичний покажчик.....	200
8.3. Особовий покажчик	201
9. ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ПРО ВЧЕНОГО...	204
ДОДАТКИ.....	206

ВСТУП

На одній кафедрі - від студента до завідувача

Ф.В.1. Професор Валентин Хільчевський, 2010 р.

23 грудня 2018 р. виповнилося 65 років Валентину Кириловичу Хільчевському – українському гідрологу-гідрохіміку, гідроекологу, доктору географічних наук, професору, заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки, почесному працівнику гідрометслужби України, завідувачу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Також виповнилося 40 років з часу публікації першої наукової статті за його участю. Стаття вийшла в 1978 р. у науковому збірнику "Вісник

Київського університету. Серія: "Географія" у співавторстві і була присвячена вивченню впливу осушувальних меліорацій на хімічний склад природних вод в районі Шацьких озер [50]. Написана за результатами переддипломної практики 1975 р.

Згадуючи літо 1975-го, Валентин Кирилович відзначає три важливі події, що відбулися тоді в його студентському житті, які стали визначальними в майбутньому методичному становленні як фахівця гідролога-гідрохіміка і наклали відбиток на майбутню діяльність вченого.

Перша подія - в червні місяці 1975 р. В.К. Хільчевський разом з групою студентів 4-го курсу кафедри гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка побував на оглядовій практиці у Державному гідрологічному інституті (ДГІ) в Ленінграді (Санкт-Петербург). Залишилися незабутні враження від Валдайської гідрологічної лабораторії ДГІ (м. Валдай Новгородської області) – найсучаснішого гідрологічного полігону в колишньому СРСР.

Друга подія, після повернення з Валдаю - переддипломна практика в нещодавно створеній проблемній науково-дослідній лабораторії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка з виїздом у тривалу експедицію в район Шацьких озер. Під час досліджень хімічного складу води Світязя та інших озер цієї групи, природних вод Копайвської осушувальної системи [50, 190], розташованої у басейні р. Копайвка, що впадає на території Брестської області (Білорусь) в Західний Буг, він багато чому навчився у старших колег. Зрозумів практичну цінність гідрохімічних досліджень. Адже їхнім результатом стали рекомендації з коригування проекту реконструкції Копайвської осушувальної системи, спрямовані на збереження сприятливих екологічних умов в регіоні, яким опікуються вчені і практики України, Білорусі та Польщі. Фактично, тоді він став дотичним до тематики, яку через 25 років назвуть проблемою басейнів транскордонних річок.

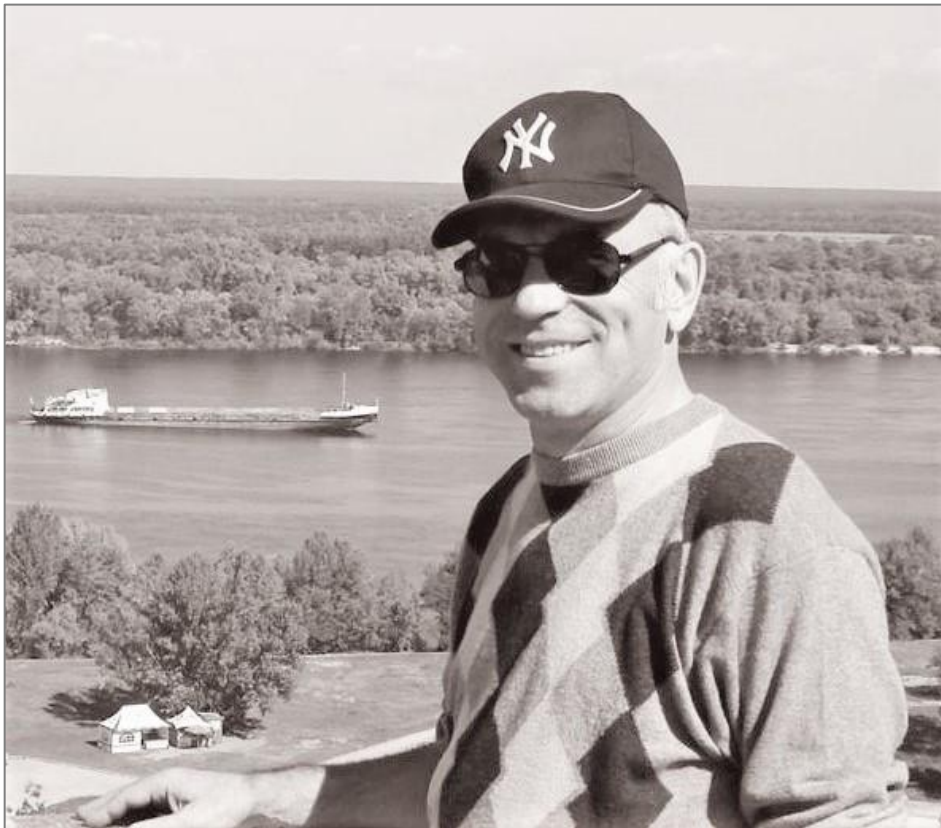
Третя подія - за результатами практики він отримав пропозицію після закінчення п'ятого курсу залишитися працювати в проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії Київського університету.

Погодившись на цю пропозицію, В.К. Хільчевський на багато десятиліть пов'язав своє життя з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка.

Основні етапи та статуси, які пов'язують його з Шевченковим університетом та географічним факультетом станом на 2019 р.:

- 1) студент кафедри гідрології суші (1971-1976 рр.);
- 2) науковий працівник у проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії (1976-1989 рр.);
- 3) викладач (доцент, професор) кафедри гідрології та гідрохімії (1989-2000 рр.);
- 4) завідувач кафедри (2000-2019 рр.), яку за його ініціативи перейменовано в 2002 р. на кафедру гідрології та гідроекології.

І хоча захоплення Шацькими озерами залишилося у вченого на все життя, кандидатська і докторська його дисертації були присвячені гідрохімії басейну Дніпра. Причому, у кандидатській роботі він досліджував басейн Верхнього Дніпра включно з територією Росії, Білорусі та України.

Ф.В.2. «Здається - кращого немає нічого в Бога, як Дніпро та наша славіна країна...» (Тарас Шевченко).

Над Дніпром на Тарасовій горі у Каневі, 2006 р.

2019 рік є ювілейним роком Alma mater - кафедрі гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка виповнюється 70 років (заснована - 1949 р.). За сім десятиріч на кафедрі пройшли значні трансформаційні процеси, безпосереднім учасником або ініціатором яких був Валентин Кирилович, про що викладено у розд. 3.

У табл. 1 коротко наведено хронологію подій у творчій біографії вченого, про які детальніше йтиметься в книзі.

Таблиця 1. Основні віхи у творчій біографії В.К. Хільчевського
[411-414]

Роки	Подія
1	2
23 грудня 1953 р.	Народився у Хóтові Києво-Святошинського району Київської області
1961-1971 рр.	Навчання у Хóтівській середній школі (10 класів)
1971-1976 рр.	Навчання у Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка на кафедрі гідрології суші географічного факультету. Отримав спеціальність «гідрологія» спеціалізація «гідрохімія»
1976 р.	Нагороджений дипломом Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР та ЦК ЛКСМУ за студентську наукову роботу по гідрохімії Шацьких озер
1976-1989 рр.	Науковий працівник у проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1976 р. - інженер, 1977 р. - старший інженер, 1979 р. – молодший науковий співробітник, 1985 р. – старший науковий співробітник)
1977-1987 рр.	Виконання функцій начальника експедиції науково-дослідної лабораторії гідрохімії з дослідження гідрохімії річок, озер та меліоративних систем України (роботи також виконувалися на території Білорусі та Росії)
1978-1982 рр.	Навчання в аспірантурі без відриву від виробництва в КДУ імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю «гідрохімія», науковий керівник – В.І. Пелешенко
1982 р.	Нагороджений медаллю «В пам'ять 1500-летия Киева». Від імені Президії Верховної Ради СРСР рішення виконкому Київської міської ради народних депутатів від 26.11.1982 р.
1983 р.	Нагороджений дипломом і премією III ступеню Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР за кращу наукову роботу «Установить закономерности распространения, накопления и миграции неустойчивых химических компонентов в природных водах Припятского Полесья в связи с проведением осушительной мелиорации» (у співавторстві)
1985 р.	Захист кандидатської дисертації «Изменение химического состава речных вод бассейна Верхнего Днепра под влиянием антропогенного фактора» за спеціальністю «гідрохімія» в Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР (Росія)
1985 р.	Навчання на Міжнародних вищих гідрологічних курсах ЮНЕСКО

Продовження табл. 1

1	2
1986 р.	Затверджений науковим керівником кафедрального Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару (рішення кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка)
1987 р.	Нагороджений дипломом і премією II ступеню Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР за кращу наукову роботу «Изучить химические характеристики стока рек Украинской ССР в Черное и Азовское моря» (у співавторстві)
1988-1989 рр.	Наукове стажування в Бухарестському університеті (Румунія). Експедиції на Дунаї, річках Трансільванії, Чорному морі
1988 р.	Отримання вченого звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «гідрохімія» (ВАК СРСР)
1989 р.	Перехід на викладацьку роботу - доцент кафедри гідрології та гідрохімії Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка
1990 р.	Публікація у складі авторського колективу «Гидрохимического атласа СССР» (з Гідрохімічним інститутом Держкомгідромету СРСР)
1990-1999 рр.	Виконання функцій заступника завідувача кафедри гідрології та гідрохімії (призначений рішенням кафедри)
1993 р.	Отримання вченого звання доцента кафедри гідрології та гідрохімії (Міністерство освіти України)
1993-1998 рр.	Виконання функцій вченого секретаря спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальностями 11.00.07 – «гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія» та 11.00.09 – «метеорологія, кліматологія, агрометеорологія»
1996 р.	Захист докторської дисертації «Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод (на прикладі басейну Дніпра)» за спеціальністю 11.00.07 – «гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка
1997 р.	Публікація першого в Україні підручника «Загальна гідрохімія» (у співавторстві з В.І. Пелешенком)
1997 р.	Обрання на посаду професора кафедри гідрології та гідрохімії
1998-2003 рр.	Виконання функцій члена експертної ради ВАК України з географічних наук
2000 р.	Обрання на посаду завідувача кафедри гідрології та гідрохімії

Продовження табл. 1

1	2
2000 р.	Заснування періодичного наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія», призначений головним редактором
2001 р.	Отримання вченого звання професора кафедри гідрології та гідрохімії, Міністерство освіти і науки (МОН) України
2001-2014 рр.	Заступник голови науково-методичної комісії з гідромеорології науково-методичної ради МОН України
2001 р.	Проведення Першої Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія».
2002 р.	Ініціювання перейменування кафедри - на кафедру гідрології та гідроекології. Перейменування затверджено рішенням вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка
2002 р.	Затвердження головою комісії з гідрології та гідроекології Українського географічного товариства
2002-2014 рр.	Публікація десятка монографій з гідрохімії регіональних басейнових систем (Дніпро, Дністер, Південний Буг, Рось, Горинь, Сула, Псел, Ворскла)
2002-2013 рр.	Призначення науковим керівником науково-дослідної лабораторії гідроекології та гідрохімії (наказом ректора)
2003 р.	Нагороджений нагрудним знаком «Почесний працівник гідрометслужби України» Державної гідрометеорологічної служби України
2004 р.	Нагороджений нагрудним знаком «Відмінник освіти України» МОН України
2004 р.	Обрання членом вченої ради Українського географічного товариства
2003-2018 рр.	Виконання функцій голови спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальностями 11.00.07 – «гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія» та 11.00.09 – «метеорологія, кліматологія, агрометеорологія»
2007 р.	Публікація у співавторстві низки гідрохімічних карт та карт якості вод у «Національному атласі України»
2007-2008 рр.	Робота в редколегії з видання 3-томної «Екологічної енциклопедії» (Всеукраїнська екологічна ліга)
2009 р.	Присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (Указ Президента України В.А. Ющенко № 867/2009 від 27 жовтня 2009 р.)
2011 р.	Нагороджений медаллю «За науково-педагогічні досягнення» Академії наук вищої освіти України

Закінчення табл. 1

1	2
2012-2018 рр.	Виконання функцій голови журі секції гідрології відділення наук про Землю Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України
2013 р.	Нагороджений нагрудним знаком «За сумлінну працю в галузі водного господарства» товариства меліораторів та водогосподарників України
2013 р.	Розробка та публікація у співавторстві «Методик гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу», які лягли в основу гідрографічного районування території України, затвердженого Верховною Радою України (Закон України від 04.10.2016 № 1641-VIII) та увійшли до Водного кодексу України
2017 р.	Нагороджений нагрудним знаком «За наукові та освітні досягнення» МОН України
2018 р.	Удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 року за роботу "Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України" (у складі авторського колективу) - Указ Президента України П.О. Порошенка № 138/2018 від 19 травня 2018 р.
2018 р.	Спільно з Українським гідрометеорологічним інститутом проведення Сьомої Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології», присвяченої 100-річчю Національної академії наук України

Доречно уточнити наступне. Оскільки в книзі охоплюється тривалий відтинок часу, то при характеристиці різних періодів фігуруватимуть офіційні назви університету і його деяких структурних підрозділів, які дещо відрізнятимуться від сучасних, оскільки вони змінювалися.

Назви Київського університету, заснованого в 1834 р. як Університет Святого Володимира, який до 1992 р. був єдиним університетом в місті Києві:

Київський державний університет імені Т.Г. Шевченка - в 1939-1994 рр. (КДУ ім. Т.Г. Шевченка);

Київський національний університет імені Тараса Шевченка - з 1994 р. (КНУ ім. Т. Шевченка, інколи скорочують до аббревіатури КНУТШ).

Назви університетської гідрологічної кафедри на географічному факультеті, що змінювалися:

кафедра гідрології суші (1949-1976 рр.);

кафедра гідрології та гідрохімії (1976-2002 рр.);

кафедра гідрології та гідроекології (з 2002 р.).

Назви університетської лабораторії гідрохімії при гідрологічній кафедрі на географічному факультеті:

проблемна науково-дослідна лабораторія гідрохімії (1971-1992 рр.);

проблемна науково-дослідна лабораторія гідроекології та гідрохімії (1992-2002 рр.);

науково-дослідна лабораторія гідроекології та гідрохімії (2002-2008 рр.);

науково-дослідний сектор гідроекології та гідрохімії (з 2008 р.).

При написанні цієї книги авторами використано деякі публікації про професора В.К. Хільчевського [411-413], або ж ті, що пов'язані з ним [406]. У розд. 1 прямою мовою вченого у формі інтерв'ю наведено спогади про дитинство, юність та університетський творчий шлях, роздуми про деякі зустрічі у житті. При цьому, за основу взято матеріали інтерв'ю, яке вчений дав редакції періодичного наукового збірника «Фізична географія та геоморфологія» у 2018 р. [411], які у книзі значно розширено.

Використано люб'язно надані матеріали з власного архіву вченого (фотографії, копії документів).

У тексті книги вміщено посилання на праці В.К. Хільчевського, які наведено в розд. 7 [1-407] та на джерела, в яких висвітлюється його діяльність - розд. 9 [408-433], що мають суцільну нумерацію.

Автори:

В.В. Гребінь – доктор географічних наук, професор кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

М.Р. Забокрицька – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).

1. ГІДРОЛОГІЯ – НАУКА ГЕОГРАФІЧНА . ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНТЕРВ'Ю ВАЛЕНТИНА ХІЛЬЧЕВСЬКОГО

У підрозділах 1.1-1.3 (спогади про дитинство, юність та університетський творчий шлях) за основу взято інтерв'ю професора В.К. Хільчевського редакції наукового збірника «Фізична географія та геоморфологія» у 2018 р., яке так і називалося «Гідрологія – наука географічна» [411]. Цей матеріал доповнено фотографіями. У підрозділі 1.4 – матеріали, якими вчений вперше поділився з авторами цієї книги.

1.1. Дитинство, школа - в передмісті Києва (1953-1971 рр.)

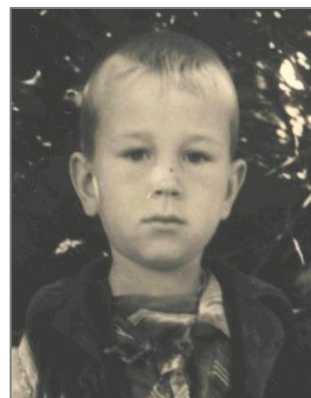
У травні 2018 р. вийшов указ Президента України про присудження Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 року В.К. Хільчевському у складі авторського колективу вчених за цикл наукових праць «Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України». З нагоди 65-річного ювілею вченого та високої державної нагороди редакція збірника «Фізична географія та геоморфологія» вирішила поспілкуватися з відомим українським вченим про роль географії та гідрології в його житті, про власний професійний шлях, про те, яким він бачить місце гідрологічної науки і практики в житті нашого суспільства.

? Шановний Валентин Кирилович, по-перше, дозвольте Вас привітати з високою державною нагородою!

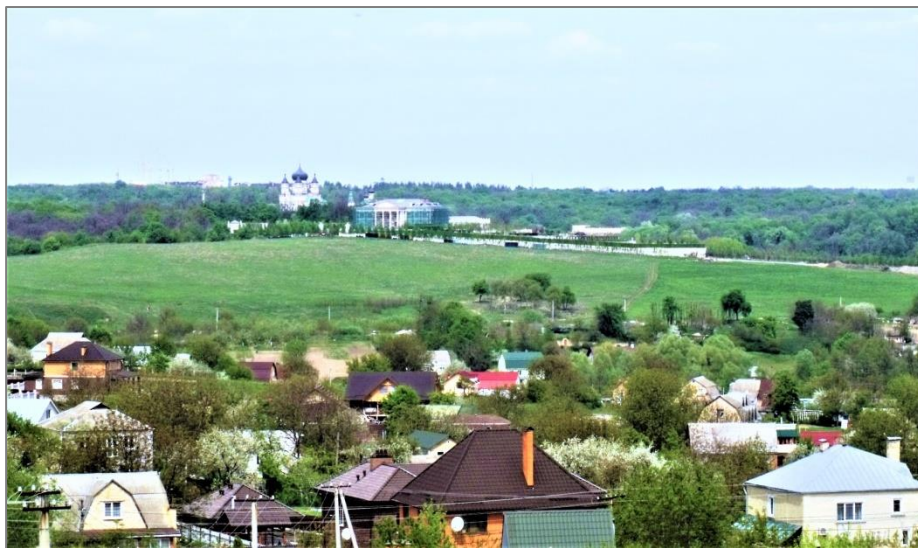
Щиро дякую!

? Ви народилися 23 грудня 1953 р. в мальовничому південно-західному передмісті Києва – Хóтові поруч із зноюю заповідною Феофанію. Чим найбільше запам'яталось Вам дитинство, які перші «географічні» спогади, пов'язані з рідним краєм?

Перші яскраві враження з мого раннього дитинства не «географічні», а «археологічні». У 1965 р. вчені з Інституту археології АН УРСР проводили розкопки скіфського Хóтівського городища (VI – V ст. до н.е.). Зрозуміло, що нас, дітлахів, «магнітом» притягувало до розкопу, біля якого ми на відстані спостерігали за роботою археологів. Інколи науковці допускали нас ближче і за знайденими шматочками кераміки, які давали потримати, розповідали про життя давніх скіфів. В уяві оживали фантастичні образи і це зачаровувало. Поблизу нашого дому не було значного водного об'єкта, крім ставу на струмку Віта (інша назва - струмок Хотівський).

Ф.1.1. Валентин,
1959 р.

Ф.1.2. На межі з Києвом: краєвид з Хотова на місце скіфського городища та Свято-Пантелеймонівський собор у Фефанії (Киево-Святошинський район, Київська область), фото 2016 р.

Ф.1.3. Сучасний вигляд колишньої Хотівської середньої школи, в якій навчався В.К. Хільчевський. Сьогодні – один з корпусів Хотівського НВК «Загально-освітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія»

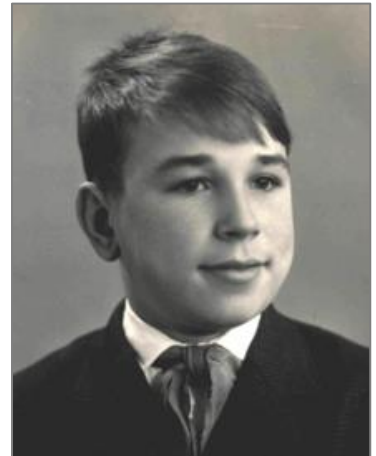

Ф.1.4. Сім'я Хільчевських (зліва): мати - Мотрона Андріївна, сестра - Ніна, Валентин, батько – Кирило Йосипович, 1964 р. [406]

Але в моїх дитячих спогадах про літо добре закарбувалися враження про перебування в піонерських таборах відпочинку, які знаходилися, як правило, на берегах річок навколо Києва. Причому, в перший піонерський табір під назвою «Космічний» в Ірпені я потрапив після першого класу школи у 1962 р. Зрозуміло, що в такому віці важко було витримати чотири тижні табірної режиму. Тому мене мої батьки – Кирило Йосипович та Мотрона Андріївна – забрали достроково. Далі проводив літо з молодшою сестрою Ніною. Але «справжню» річку Ірпінь я все ж таки встигнув побачити. Потім були табори на берегах великих річок - Десни, Дніпра...

? **А чи доводилося Вам бувати у шкільному віці далеко від рідних країв?**

У 1967 р. я, у складі так званої першої гвардійської бригади учнів Києва (тоді їх ще називали «червоні слідопити»), створеної на базі київської середньої школи № 71 вчителем історії І.П. Борисенком, підкорив маршрут, що проходив по місцях боїв Таманської та Красносельської дивізій Червоної Армії під час Другої світової війни (1941-

Ф.1.5. Валентин, 1965 р.

1945 рр.). Ось лише основні пункти, які ми тоді проїхали на автомобілях: Київ – Тула – Москва – Ленінград (нинішній Санкт-Петербург) – Выборг –

Таллінн – Рига – Вільнюс – Каунас – Мінськ – Гомель – Київ.

В Ленінграді тоді відбувався Всесоюзний зліт червоних слідопитів. Був парад на Невському проспекті. Уявіть собі, як то воно бути в групі юних прапороносців, до якої я входив, марширувати попереду української делегації по Невському. Так, в тій країні символізм надавалося великого значення. Вперше побачив

Ф.1.6. «Червоні слідопити» гвардійської бригади учнів Києва у Таллінні, 1967 р.

Ф.1.7. Валентин у Ленінграді, 1967 р.

Балтійське море. Коли в ньому купався, то тоді ще не знав, що воно одне з найменш солоних морів у світі. Дізнався про Фінську та Ризьку затоки. Почув розповіді про «сонячний камінь» Балтики – бурштин. Побачив чарівні столиці прибалтійських республік, закохався у середньовічний Таллінн, до якого згодом, у дорослому житті, приїздив ще не раз.

Тоді дитячим розумом відчув не зовсім «радянську» атмосферу цих країв. Це була Європа «вмонтована» в СРСР. Думаю, що ця поїздка і стала тим рубежем, після якого я відчув покликання до географії як майбутньої професії.

? **Мандрівка у чотирнадцятирічному віці, під час якої Ви проїхали по території шести союзних республік (Україна, Росія, Естонія, Латвія, Литва, Білорусь), мабуть вразила б багатьох і зробила прихильниками географії. А чому Ви обрали саме гідрологію, вступаючи до Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка?**

Ближче до закінчення школи я став вдумливо ставитися до географії як предмету, дізнався про структуру географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка від своєї троюрідної сестри Людмили Андріївни Погребної, яка навчалася на кафедрі фізичної географії. У виборі гідрології, мабуть, зіграла свою

роль моя певна схильність до інженерного мислення, хоча я ще не знав вислову Д.І. Менделєєва: «Наука починається тоді, коли починають вимірювати».

Ф.1.8. На Балтійському морі, 1967 р.

До того ж, в передостанньому класі школи ми здійснили захоплюючу екскурсію на Київську ГЕС, де бачили шлюзування суден, простори Київського водосховища. Це захоплювало, хотілося спробувати розібратися в грандіозній стихії води. Тому після успішного закінчення школи в 1971 р. я вступив на географічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, одразу з першого курсу - на кафедру гідрології суші. До речі, в Києві до 1992 р. це був лише один заклад вищої освіти, який називався університет. Інші називалися, в основному, інститутами. В 1992 р. «з'явився» Національний аграрний університет (перейменована Українська сільськогосподарська академія), сьогоднішній НУБІП.

? Кого б Ви відзначили зі своїх вчителів за роки навчання у Хótівській середній школі?

У школі я навчався з 1961 по 1971 рік. Найглибший слід на все життя залишила моя перша вчителька Анна Олексіївна Сірокурова. У 4-му класі, випускаючи нас з початкової школи, вона подарувала мені книгу Аркадія Гайдара «Школа» з підписом: «... завжди вчися і ніколи не забувай тих, хто тебе вчив». Надалі класним керівником (аж до випускного 10-го класу) була Тетяна Гаврилівна Скрябіна – вчителька української мови і літератури, опікувала нас аж до випуску зі школи. З нею ми відкривали для себе

Ф.1.9. А.О. Сірокурова – перша вчителька, 1962 р.

театри і музеї Києва, відвідували різні виставки. Суворою, але справедливою була вчитель математики Галина Іванівна Іщенко. На формування географічного світогляду, безперечно, мав вплив наш географ – Іван Петрович Лещенко. Творчі стосунки склалися з учителем

Ф.1.10. Т.Г. Скрябіна
– класний керівник,
1968 р.

історії Іваном Тимофійовичем Андрущенком, який залучив мене до написання заміток до районної газети, і я став юнкором. Авторитетним серед учнів був директор школи, історик Семен Ілліч Жмурко.

У Ваших спогадах про шкільні роки весь час згадуються події, пов'язані з Києвом. То Ви в юні роки себе вважали киянином?

Бачте, формально я був мешканцем Києво-Святошинського району Київської області. Але цей приміський район досить специфічний – в нього немає свого райцентру, як зазвичай. Основні районні органи управління й сьогодні знаходяться у Києві (наприклад, Києво-Святошинська райдержадміністрація, суд, військомат та ін.). Тому з шкільних років наші інтереси значною мірою реалізовувалися за рахунок

київської інфраструктури.

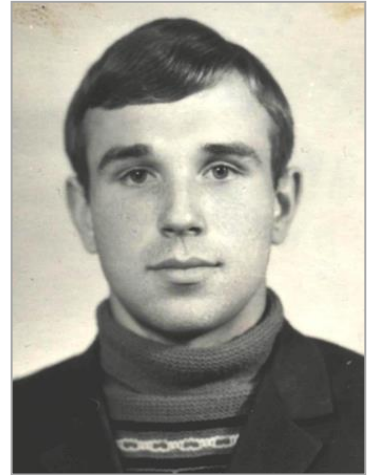
Ф.1.11. Шкільне доросління Валентина: біля головного фонтану на ВДНГ УРСР (1966 р.); капітан футбольної збірної школи (1970 р.); гітарою захоплювалися всі, недавно розпався The Beatles (1970 р.)

Мене, наприклад, у піонери приймали у 1964 р. у колишній Київській філії Центрального музею В.І. Леніна, у якому зараз знаходиться Київський міський будинок вчителя. Районні спартакіади школярів

проходили у Києві на стадіонах: Київського військового округу (СКА), «Спартак», «Темп». Відвідували ТЮГ (театр юного глядача), всі художні музеї (по картинах писали твір – чим сподобалася). Але найбільше полюбили музей історії України (бо подобалася старовинна зброя і лицарські обладунки) та планетарій, що знаходився у приміщенні нині діючого Олександрівського костелу.

Коли став студентом університету, то права на гуртожиток не мав, адже Хótів межує з Голосіївським (тоді Московським) районом Києва. Я жив вдома і добирався на географічний факультет (на вулиці Василь-

ківській, 90) автобусом маршруту №78 за 30 хвилин – швидше, ніж мої друзі з масиву Оболонь (метро ще там не було). Тому у відповідь на поставлене питання можу сказати, що з дитинства Київ був і моїм містом.

Ф.1.12. Валентин,
школа, 1970 р.

Ф.1.13. Група товаришів – випускники Хótівської середньої школи Києво-Святошинського району Київської області (зліва): Лідія Довженко, Валентин Хільчевський, Тетяна Беліменко, Володимир Тупчієнко, Людмила Максименко, 1971 р.

1.2. Студент Київського університету (1971-1976 рр.)

? У 1971 р. Ви вступили на географічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. І як починалося студентське життя?

Ф.1.14. Географи 1-го курсу КДУ ім. Т.Г. Шевченка «на картоплі», радгосп «Бориспільський», Київська обл., 1971 р.

1 вересня 1971 р. для студентів 1 курсу КДУ імені Т.Г. Шевченка починалося з урочистої посвяти в студенти в розкішному Академічному театрі опери і балету. Проте, через кілька днів за традицією радянських часів першокурсники різних факультетів були відправлені на роботу у приміські радгоспи, як тоді говорили – «поїхали на картоплю».

Ф.1.15. В. Хільчевський – студент 1 курсу кафедри гідрології суші, 1972 р.

Географи працювали в радгоспі «Бориспільський». Це на околиці м. Бориспіль Київської області. Основна цінність цього трудового семестру була не в заробітках. А в тому, що студенти у неформальних умовах ближче знайомилися між собою як у своїй групі (а гідрологів в нашій групі було 30 осіб), так і на курсі. Зав'язувалася дружба на багато років, романи, а згодом, навіть, сім'ї. Але перша зимова сесія ставила все на свої місця. Той, хто не зміг вписатися в студентський ритм – мав проблеми. До речі, в ті часи було правило: якщо студент не пересклав борги за сесію протягом перших двох тижнів нового семестру, то одразу потрапляв до наказу ректора про відрахування з університету за неуспішність.

? Вже під час навчання на кафедрі гідрології суші Ви обрали спеціалізацію «гідрохімія». Чому так трапилось?

Це трапилося на 3 курсі, коли на кафедрі відбувався розподіл на дві підгрупи: «гідрологів» і «гідрохіміків». Власне, справжній перелік гідрологічних дисциплін у нас починався з другого курсу. Зокрема, це «Гідрометрія», яку викладав завідувач кафедри в. о. професора С. П. Пустойт – практик, який пройшов війну, займаючись гідрометзабезпеченням армійських частин. На 3 курсі з'явилася дисципліна «Основи гідрохімії», яку креативно викладав В. І. Пелешенко.

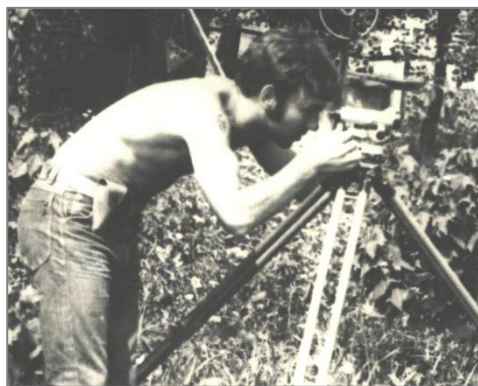
Ф.1.16. Студенти-гідрологи на заплаві Козинки біля табору університету «Мрія» в Плютах (зліва): В.І. Губанов,, Ю.П. Сахно, В.К. Хільчевський, А.Б. Большаков, О.Г. Падалка, весна 1973 р.

Треба зазначити, що на початку 1970-х рр. у колишньому СРСР та й в усьому світі надзвичайно актуально постала

проблема якості природних вод, боротьба з їхнім забрудненням. Запамя'ятався розхожий вислів у вітчизняній природоохоронній літературі тих років: «Капіталісти перетворили річку Рейн у стічну канаву Європи». Підрозумівалося, що у нас було краще. Ось ці два важливі чинники – викладач та актуальність проблеми і стали визначальними в тому, що я на 3 курсі виявився у підгрупі гідрохіміків.

? **Які практики Ви мали після 1-го і 2-го курсів? Так само як нинішнє покоління студентів проходили Канівську практику?**

На 1 і 2 курсах відбувалися навчальні практики. Після першого курсу (1972 р.) найбільші враження залишилися від топографічної практики в університетському таборі «Мрія» в Плютах під Києвом. Цією практикою у гідрологів опікувалася доцент Л.Є. Осауленко. В ті часи завершувалося створення Канівського водосховища, але р. Козинка (притока Дніпра) тут ще не була

Ф.1.17. Топографічна практика, Плюти, 1972 р.

зарегульована. Топографічну зйомку протягом трьох тижнів виконували і на її заплаві. А в самій річці вільно купалися. В с. Плюти найшикарнішою спорудою була садиба-музей українського письменника О.Є. Корнійчука. Хто зараз знає Плюти, розташовані нижче Конча-Заспи, той зрозуміє про що я кажу - сьогодні величезна на ті часи садиба радянського класика стала майже непомітною серед маєтків сучасників.

Комплексна географічна практика в Канівському природному

Ф. 1.18. На березі Дніпра в Канівському заповіднику (позаду – о. Круглик), 1973 р.

кожного, щоб мені виставили оцінки з практик за реферати, написані в

Ф.1.19. Південний Буг, Бузький Гард, 1973 р.

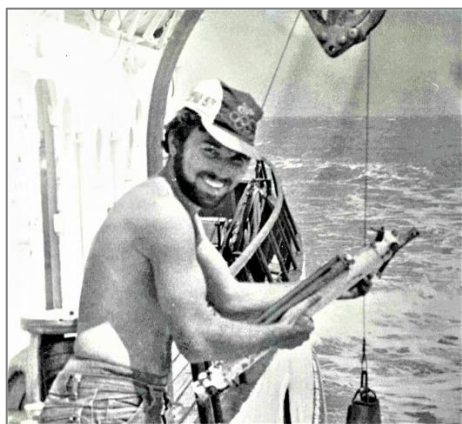
заповіднику була після другого курсу. В день від'їзду до Канева я потрапив у лікарню – зробили операцію з видалення апендициту. Після 10 днів перебування в лікарні я прийшов до декана географічного факультету М. І. Щербаня з питанням про те, як бути далі, адже мені треба кожен день ходити на перев'язку у медзаклад. Декан поспівчував, але сказав про те що канівська практика складається з п'яти окремих практик, які проводять різні викладачі. Він не може вплинути на кожного, щоб мені виставили оцінки з практик за реферати, написані в Києві. Тому треба їхати в заповідник, писати звіти зі студентами на базі і захищати ці звіти. Ну, а в маршрути по ярах і кручах можна не ходити. «До того ж, медицина в районній лікарні хороша» – додав декан. Пішов я на річковий вокзал брати білет на судно на підводних крилах «Ракета» до Канева. Отак все й відбулося. З позицій сьогоднішнього дня - це, мабуть, жорсткувато. Але я вдячний Михайлу Іллічу, бо інакше в мене не було б

мого студентського Канева, який залишається на все життя в пам'яті кожного студента-географа Шевченкового університету. До речі, географи проходили практику у заповіднику одночасно з біологами, була й група біологів з Московського держуніверситету ім. М.В. Ломоносова.

А ще того літа була гідрометрична практика на Південному Бугі на гідрологічній станції Первомайськ у Миколаївській області. Протягом місяця виконував функції спостерігача гідрологічного поста: о 8-00 і 20-00 годинах вимірював рівень і температуру води в р. Південний Буг. Кілька разів траплялися виміри й витрат води.

? У Вас були вражаючі виробничі практики, наприклад, після 3-го курсу морська – на Азовському і Чорному морях. Розкажіть.

Свої виробничі практики я дуже добре пам'ятаю. Мабуть тому, що в цей час, дійсно, починав розуміти фах.

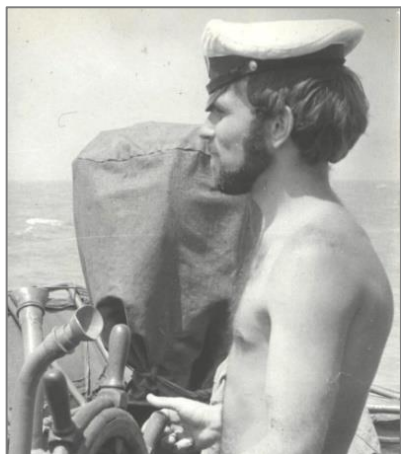
Ф.1.20. Валентин Хільчевський на морській практиці - Азовське і Чорне моря, науково-дослідне судно «Риф», 1974 р.

Після третього курсу у 1974 р. я проходив практику на морській гідрометеорологічній станції «Жданов» (зараз Маріуполь) на Азовському морі. В експедиціях на науково-дослідному судні (НДС) «Риф» по Азовському і Чорному морях виконував функції техника-океанолога – визначав солоність морської води, а також екстрагував проби для визначення забруднення нафтопродуктами. Не проста робота, скажу я вам, працювати в судновій гідрохімічній лабораторії у відкритому морі під час корабельної «качки». Брав участь у комплексній експедиції в Керченській протоці (флотилія з 4-х НДС), яку проводив Державний океанографічний інститут Держкомгідромету СРСР з метою вивчення гідрологічних і гідрохімічних умов для проекту Керченського гідровузла, який розробляв інститут «Гідропроєкт» імені С.Я. Жука у Москві. В ті часи планувалося спорудити у Керченській протоці шестикілометрову

греблю з системою шлюзів, яка б сприяла розпрісненню Азовського моря і збільшенню його рибопродуктивності. Не спорудили.

Пригадується наш студентський колектив на судах - представники університетів Москви, Ленінграду, Тбілісі, Києва та Одеси.

Ф.1.21. На капітанському містку судна. Відбір проб морської води з батометрів для аналізів у гідрохімічній лабораторії, 1974 р.

? Ваша група була останньою з кафедри гідрології суші, яка їздила після 4-го курсу на оглядову практику на Валдай?

Так, ми були останніми студентами з кафедри, хто після 4 курсу у червні 1975 р. знайомилися з роботою Валдайської науково-дослідної лабораторії імені В. А. Уриваєва Державного гідрологічного

Ф.1.22. Київські студенти на об'єктах Валдайської науково-дослідної лабораторії ДГІ Держкомгидромету СРСР, Новгородська обл., 1975 р.

інституту Держкомгідромету СРСР (Новгородська область, Росія). Дуже цікава фахова поїздка, адже це – лабораторія-полігон на берегах Валдайського озера з новітнім на той час обладнанням, з іноземними вченими, які працювали за програмами ВМО та ЮНЕСКО.

? А як проходила переддипломна практика після 4-го курсу на Шацьких озерах?

Переддипломну практику я проходив у проблемній науково-дослідній лабораторії (ПНДЛ) гідрохімії КДУ імені Т. Г. Шевченка з виїздом на все літо в експедицію в район Шацьких озер. Вивчали вплив осушувальних меліорацій на хімічний склад природних вод у межиріччі Західного Бугу та Прип'яті. Детально досліджували Копаївську осушувальну систему. Тоді я вперше побачив Світязь і полюбив цей край лісів і озер. Самостійно, поза програмою, відбирав і аналізував проби води в озерах Світязь, Пісочне, Люцимер, Чорне. Пізніше, на ці результати я опирався в своїх перших наукових публікаціях [50, 190].

Ф.1.23. На базі експедиції в Шацьку. Науковий керівник В.І. Пелешенко (ліворуч), студент В.К. Хільчевський, 1975 р.

Ф.1.24. Озеро Світязь

Ф.1.25. На практиці Валентином було освоєно основне авто експедиції – ГАЗ-51 для виїзду на маршрути та гідрохімічні визначення біля водного об'єкта за допомогою ПЛАВ (польова лабораторія аналізу води), 1975 р.

Були й несподівані пригоди - якимось наш експедиційний загін вирішив скоротити шлях на маршруті до одного з озер і був затриманий радянськими прикордонниками за порушення режиму прикордонної зони (кордон СРСР – Польща). А в ті часи – це було серйозною проблемою з певними наслідками. Але обійшлося письмовими поясненнями, що ми не шпигуни, а дослідники.

Доводилося працювати й на території Білорусі у басейні Західного Бугу та Прип'яті. При цьому, відвідали Біловезьку пущу, Брестську фортецю, добралися аж до Гродно. Ще трохи – і попали б у Литву.

Брестський край Білорусі теж можна назвати краєм лісів та озер, дуже схожі природні умови з Волинню.

Ф.1.26. Члени експедиції у Брестській фортеці. Біля старовинного замку у західній частині Білорусі біля кордону з Польщею, 1975 р.

Результатом досліджень за цією темою стали практичні рекомендації для «Укрдінпроводгоспу» щодо коригування проекту реконструкції Копайвської осушувальної системи задля збереження екологічних умов озера Луки-Перемут.

? А якими були результати практики на Шацьких озерах особисто для Вас – майбутнього молодого спеціаліста?

Результатом практики був безцінний досвід натурних досліджень. Мною було написано дипломну роботу по хімічному складу вод Шацького природного підрайону та наукову роботу, відзначену на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт у 1976 р. Також було подано до друку мою першу наукову статтю у співавторстві зі старшими колегами, яка вийшла у 1978 р. у «Віснику Київського університету. Серія: Географія» [50]. Теж своєрідний ювілей – 40 років, як вийшла перша наукова стаття.

Найважливішим для мене результатом цієї практики стала пропозиція наукового керівника проблемної лабораторії гідрохімії В.І. Пелешенка – на п'ятому курсі стати до роботи в лабораторії на посаді інженера (за сумісництвом) з перспективою залишитися працювати в університеті після закінчення навчання.

? А що Ви можете сказати про студентське життя за межами навчального процесу?

Думається, що за молодіжним духом воно мало відрізнялося по суті від сьогоденного, хоча за формою – так. На радянські свята (1 травня і 7 листопада) бувало організовано ходили на демонстрації на Хрещатик.

Ф.1.27. У Біловезькій пущі, 1975 р.

Ф.1.28. Осушення - каналізоване русло верхів'я Прип'яті, Волинська обл., 1975 р.

Ф.1.29. На студентській вечірці, зліва направо: 1 ряд – О. Кацан, Ю. Сахно, О. Падалка, В. Шутов В.; 2 ряд – В. Марченко, В. Губанов, О. Калиновський, В. Хільчевський, Ю. Поцелуєв, 1 курс, 1972 р.

Ф.1.30. Біля Верховної Ради УРСР (зліва): В. Могилевський, В. Хільчевський, В. Сторожук (демонстрація 1-го травня, 4 курс), 1975 р.

отримання стипендії – 45 рублів звичайна і 54 рублі – підвищена. Я отримував підвищену.

У наш час вже з'являлося поняття «дискотека», але нічних клубів не було.

Дискотеки відбувалися частіше в гуртожитку. Ми своєю компанією хлопців на останніх курсах захопилися живописом (імпресіоністами), тому відвідували музеї, а особливо виставки, що приїздили до Києва з Москви чи Ленінграду (Санкт-Петербурга), або із закордону. Цікавилися рок-музикою, яка тоді поширювалася на вінілових платівках для програвачів. Причому, платівки західних гуртів продавалися лише «з рук».

Були магнітофони з великими бобінами з магнітною стрічкою. На старших курсах вирішили обі-

йти всі основні ресторани Києва – і обійшли. Відвідували їх під дату

Але не забувайте, тоді ресторанів і кафе у Києві було в десятки разів менше, ніж зараз і всі вони були державними. А ще у наш час, на мою думку, студенти більше були зайняті навчальним процесом, ніж підробітками.

❓ Кого зі своїх університетських викладачів Ви б відзначили?

Згадувати можна багатьох факультетських викладачів, декого вище вже називав. Але тут відзначу весь викладацький склад кафедри гідрології суші станом на 1975-1976 навчальний рік: в. о. професора С.П. Пустовойт (завідувач кафедри); доценти Л.Г. Будкіна, Л.М. Горєв, Л.М. Козінцева, С.С. Левківський, С.М. Лісогор, В. І. Пелешенко; асистент О.О. Косовець. Викладачами-погодинниками у нас були професори Б.Й. Набиванець та В.І. Лялько.

Стосовно викладачів інших кафедр, то пригадується, що захоплювалися лекціями з економічної географії зарубіжних країн, які читав В.М. Юрківський (кафедра економічної географії). Студенти також шанували викладача топографії О.Ф. Трембачева (кафедра геодезії і картографії).

Хотілося б також згадати методиста деканату Нелю Василівну Покаєвій, світлу людину, порадицю студентів, яка кілька десятків років пропрацювала на цій посаді і разом з викладачами шевченкового університету випустила у світ багато поколінь географів. Мене вона називала «Валік» ще студентом. І так у неформальній обстановці могла назвати, коли я вже завідував кафедрою. Так мене називали батьки...

❓ Що записано у Вашому дипломі про вищу освіту?

В дипломі про вищу освіту в мене записано наступне. Спеціальність - гідрологія; спеціалізація – гідрохімія; кваліфікація – географ-гідролог-гідрохімік. Так що для мене гідрологія – наука географічна.

А ще після закінчення військової кафедри (2-4 курси) і проходження літніх зборів (після 5 курсу) у Конотопській кадрованій дивізії у Батурині Чернігівської області отримав звання лейтенанта і військову спеціальність «командир мотострілкового взводу». До речі, з роками я дослужився до капітана запасу.

Всі випускники нашої групи (понад 20 осіб) за державним розподілом були направлені на роботу у профільні установи.

Ф.1.31. В.К. Хільчевський,
1974 р.

Ф.1.32. Військові збори студентів-курсантів КДУ ім. Т.Г. Шевченка в Батурині (зліва):
Ю. Сахно,
В. Хільчевський,
О. Падалка, 1976 р.

Пройшли роки і представниками нашої групи було захищено 5 кандидатських дисертацій: три - на технічні науки (А. Лазебник, О. Падалка, Ю. Сахно); дві – на географічні (В. Губанов, В. Хільчевський); одна – докторська дисертація - на географічні науки (В. Хільчевський).

Ф. 1.33. Частина групи випускного 5 курсу гідрологів КДУ ім. Т.Г. Шевченка (зліва направо): Сільченко Тетяна, Калиновський Олександр, Русаков Вячеслав, Орел Наталія, Хільчевський Валентин, Харченко Ірина, Джигалюк Леся, Касімова Тетяна, Клименко Людмила, Діденко Валентина, Шутов Віктор, 1976 р.

1.3. Робота в університеті (починаючи з 1976 р.)

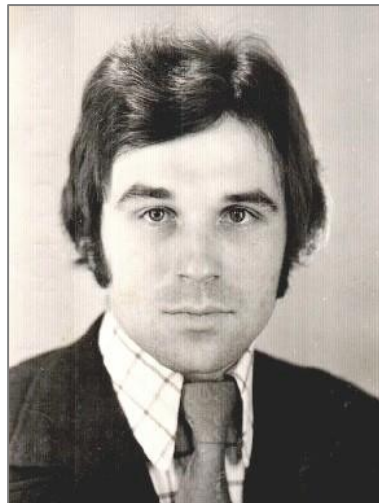
? Після закінчення навчання Ви залишилися в Київському університеті і вже 43 роки (1976-2019 рр.) працюєте в стінах Alma mater. Як складалася кар'єра?

У моїй університетській діяльності можна виділити такі періоди: 1) студент (1971-1976 рр.); 2) науковий працівник (1976-1989 рр.); 3) викладач (1989-2000 рр.); 4) завідувач кафедри (із 2000-го р.). Тобто, з урахуванням студентських років, загальний університетський стаж на 2019 р. становить 48 років.

? Ви досить тривалий час (1976-1989 рр.) були науковим працівником у проблемній лабораторії гідрохімії. Як то воно бути науковцем в університеті?

Спершу відзначу, що в ті роки в КДУ імені Т.Г. Шевченка була дуже потужна науково-дослідна частина (НДЧ) із сотнями працівників, в якій виконувалася держбюджетна і госпдоговірна тематика. На

географічному факультеті були серйозні лабораторії при кафедрах геодезії і картографії, геоморфології і палеогеографії, фізичної географії. Починаючи з 1971 р., при кафедрі гідрології суші діяла проблемна науково-дослідна лабораторія гідрохімії. Восени 1976 р. я став інженером цієї лабораторії при рідній кафедрі, яка вже отри-

Ф.1.34. В.К. Хільчевський - випускник КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 1976 р.

Ф.1.35. Команда з футболу географічного факультету КДУ ім. Т.Г. Шевченка (майже всі співробітники НДЧ), зліва: 1 ряд – О.О. Бейдик (викладач), А. Боднар; 2 ряд – О.О. Комлев, В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський, О. Дольський, С.Ю. Бортник, В. Радзівський, 1981 р.

мала нового завідувача - В.І. Пелешенка, нову назву – кафедра гідрології та гідрохімії. Завідувачем лабораторії був Д.В. Закревський, знакова постать – очолював лабораторію протягом 1974-2000 рр.

Говорячи стисло про період роботи в ПНДЛ гідрохімії, можна відзначити наступну хронологію за посадами: 1976 р. – інженер; 1977 р. – старший інженер; 1979 р. – молодший науковий співробітник; 1985 р. – старший науковий співробітник. У 1978 р. вступив до аспірантури без відриву від виробництва на кафедрі. В 1985 р. захистив кандидатську дисертацію в Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР у Ростові-на-Дону. У 1988 р. отримав вчене звання старшого наукового співробітника від ВАК СРСР. В 1988-1989 рр. пройшов наукове стажування у Бухарестському університеті (Румунія).

? Сказано стисло і дещо формально, але ж за цією хронологією були роки становлення молодого вченого. Відомо, що Ви очолювали серйозні наукові експедиції з дослідження багатьох українських річок, Шацьких озер, осушувальних і зрошувальних систем, водойми-охолоджувача Чорнобильської АЕС до аварії. Чи не складно було?

Ф.1.36. Авто, які використовувалися в гідрохімічних експедиціях: ГАЗ -66 КУНГ; УАЗ-452; NYSA-522 (мікролабораторія якості води), 1977-1987 рр.

Ф.1.37. Валентин -
начальник експедиції,
1977 р.

Дійсно, впродовж 10 років (1977-1987 рр.) я був начальником експедицій з гідролого-гідрохімічних досліджень водних об'єктів України за науковою тематикою проблемної лабораторії гідрохімії.

Виконувалися дослідження впливу осушувальних та зрошувальних меліорацій на хімічний склад природних вод, гідрохімічного режиму, іонного стоку та якості води річок. Ці експедиції працювали в теплу пору року на осушувальних системах Українського Полісся і зрошувальних системах півдня України, на Шацьких озерах, у басейнах річок Західний Буг, Прип'ять, Десна, Дніпро, Дністер, Південний Буг. На водоймі-охолод-

жувачі Чорнобильської АЕС і в м. Прип'ять я вперше побував у 1981 р. В експедиціях кожне літо проходили виробничу практику два-три студенти кафедри гідрології та гідрохімії. «Бойове хрещення» в експедиціях проходили й всі молоді спеціалісти, які направлялися в лабораторію. Виявлявся фаховий рівень, вміння працювати в команді. При цьому, важливою була здатність вчитися. Не у всіх виходило.

Так у 1987 р. в експедиції на Південному Бузі ми добре рознайомилися з молодим спеціалістом В.В. Гребенем, який тільки що прийшов у лабораторію після закінчення нашої кафедри. Сьогодні він – професор кафедри гідрології та гідроекології, відомий фахівець.

В структурі експедиції було два загони, автомашина (інколи навіть дві). За наказом ректора виділялося фінансування на польове утримання, за витрачання якого начальник експедиції звітувався перед бухгалтерією університету. Це була хороша школа життя. Крім становлення як дослідника, який самостійно може сформулювати завдання і шляхи його вирішення, за час керівництва експедиціями прийшло вміння працювати з людьми, налагоджувати стосунки з місцевою владою та установами (санепідемстанції, гідрогеолого-меліоративні партії, басейнові управління водних ресурсів тощо).

Бували й різні казуси, пов'язані з дотриманням внутрішнього розпорядку в експедиції. Наприклад, у перший рік мого керівництва трапився епізод, коли ми майже добу шукали співробітницю, яка загубилася збираючи гриби у лісі на Волині. Але все скінчилося благополучно.

Ф.1.38. В.К. Хільчевський з учителем - В.І. Пелешенком (ліворуч), 1983 р.

Ф.1.39. В експедиції з Д.В. Закревським (ліворуч) і В.В. Гребенем (по центру), басейн Прип'яті, 1987 р.

? Як Ви знаходили своє місце у науковому середовищі? Якою була роль наукового керівника у Вашому становленні?

Моїм науковим керівником був Василь Іларіонович Пелешенко. У нас були теплі стосунки, хоча в мої дослідницькі деталі він не вникав.

Але маючи контакти з багатьма відомими вченими, він сприяв створенню для мене (та й для інших моїх колег) наукового середовища.

Так, завдяки йому, мені пощастило спілкуватися з видатними вченими: гідрохіміком, член-кореспондентом АН СРСР О.О. Алекініним; геохіміком, академіком АН СРСР В.Л. Барсуковим (в його геохімічному інституті у Москві аналізували проби місячного ґрунту); географом і геоморфологом, член-кореспондентом АН СРСР А.П. Капицею, заступником голови Держкомгідромету СРСР легендарним А.М. Чилінгаровим та багатьма іншими. Такі зустрічі давали багато і залишили слід на все життя. Взагалі було багато поїздок на різні конференції по всьому колишньому СРСР (Росія, Білорусь, Латвія, Литва, Естонія, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Киргизія). На початку 1980-х у Паланзі милувався дюнами Балтики, у Тбілісі - Курюю, а в Баку на набережній спостерігав тогочасне обміління Каспійського моря.

Ф.1.40. Під час конференцій у Москві, Сухумі, Диліжані, початок 1980-х рр.

Пригадується «спокуслива» пропозиція на 5-му Всесоюзному гідрологічному з'їзді в Ленінграді восени 1986 р. (після аварії на Чорнобильській АЕС). В кулуарах з'їзду директор Лімнологічного інституту Сибірського відділення АН СРСР (м. Іркутськ) член-кореспондент АН СРСР Г.І. Галазій, поспілкувавшись з нами, запропонував всією командою молодих вчених (з сім'ями) разом з науковим керівником переїхати на роботу в інститут на Байкал. Матеріальні умови забезпечувалися. Як раз розпочинався постчорнобильський синдром і його пропозиція внесла сум'яття в наші голови. А може поїхати? Присутніми зі мною були колеги: В.І. Пелешенко, М.І. Ромась, С.І. Сніжко, В.І. Осадчий, О.Г. Ободовський. Але коли повернулися до Києва і поділилися цією пропозицією зі своїми рідними, то емоції уляглися і переїзд на Байкал відмінився.

? Важливою віхою у Вашій науковій біографії стала кандидатська дисертація «Зміна хімічного складу річкових вод басейну Верхнього Дніпра під впливом антропогенного фактора», успішно захищена Вами в Гідрохімічному інституті в Росії в 1985 р. Розкажіть, будь-ласка, детальніше?

Захист відбувався в Гідрохімічному інституті (ГХІ) Держкомгідромету СРСР (м. Ростов-на-Дону, Росія) тому, що там була єдина на весь колишній СРСР спецрада з наукової спеціальності «гідрохімія». Гідрохімічні роботи з установ від Бреста до Владивостока захищалися лише в ГХІ. Черга розтягувалася на 1,5-2 роки.

Об'єктом дослідження моєї кандидатської дисертації був басейн Верхнього Дніпра (Дніпро до Києва – включно з водозбором на території Росії, Білорусі, України). Тому доводилося бувати в експедиціях і на території сусідніх республік. Думаю, що певним внеском у вивчення гідрохімії Дніпра були отримані в дисертації результати щодо іонного стоку основних приток Дніпра (північніше Києва) – Прип'яті, Десни, Березіни, Сожу та ін. за багаторічними рядами спостережень. Також вперше було виконано оцінювання та прогнозування якості річкових вод цього басейну за класами якості з використанням комплексних та комбінаторних індексів якості, які тоді лише «входили в моду». Це показало реальні відмінності у якості води, наприклад, Прип'яті і Десни. Моїми офіційними опонентами були відомі радянські гідрохіміки: О.А. Зенін (Гідрохімічний інститут, Ростов-на-Дону); Г.В. Цицарін (Московський державний університет ім. М.В. Ломоносова, кафедра гідрології суші).

? Судячи з усього, у вчених-гідрохіміків Київського університету були широкі творчі контакти з колегами з інших наукових центрів - Гідрохімічний інститут Держкомгідромету СРСР в Ростові-на-Дону, Московський державний університет імені М.В. Ломоносова. На якій основі розвивалася співпраця?

На початку 1980-х рр. я побував у двох спільних експедиціях з вченими МДУ ім. М.В. Ломоносова на Десногорському водосховищі на Десні у Смоленській області. Досліджувалася якість води збудованої водойми-охолоджувача для Смоленської АЕС у м. Десногорську

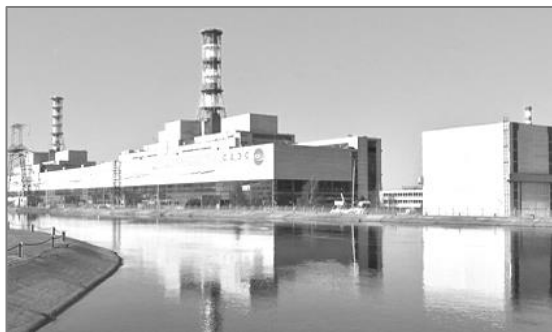
Ф.1.41. Після захисту кандидатської дисертації у Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР, Ростов-на-Дону, 1985 р.

(введено в експлуатацію 1-й енергоблок у 1982 р.). Від Київського університету відповідальним виконавцем тематики був М.І. Ромась.

Ф.1.42. В експедиції на Смоленській АЕС (зліва направо): Г.В. Цицарін (МДУ ім. М.В. Ломоносова); Н.В. Пелешенко; М.І. Ромась; В.І. Цицаріна; В.І. Пелешенко; В.К. Хільчевський, 1983 р.

В свою чергу, московські вчені Г.В. Цицарін та І.Т. Гаврилов приїздили знайомитися з дослідженнями, які ми проводили на заснованому у 1981

Ф.1.43. Смоленська АЕС (м. Десногорськ, Смоленська обл., Росія) початок експлуатації, 1982 р.

го лиману і впадіння в Чорне море).

У 1990 р. під егідою ГХІ у Москві вийшов «Гидрохимический атлас СССР», в якому розділ гідрохімічних карт по Україні виконали гідрохіміки Київського університету: Л. М. Горев; Д. В. Закревський; В. І. Пелешенко; М.І. Ромась; В.К. Хільчевський.

? А як Ви потрапили на наукове стажування в Бухарестський університет в Румунії?

На річне стажування (1988-1989 рр.) на географічному факультеті

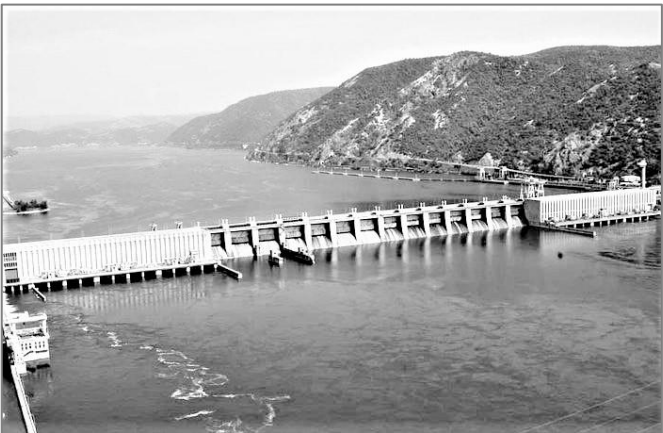
Бухарестського університету я потрапив за програмою обміну молодими вченими Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР. Звістка про поїздку в Румунію застала мене в січні 1988 р. на Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі, коли ми з В.В. Гребенем проводили

зимові дослідження і закладали точки спостережень на літо. Я

Ф.1.44. В.К. Хільчевський під час стажування в Бухарестському університеті, Румунія, 1988 р.

до того ж, був відповідальним від кафедри за наукові дослідження на стаціонарі. І ось замість Росії через кілька місяців я опинився на Дунаї. Згадую час, проведений у Румунії, щонайкраще. Куратор від Бухарестського університету професор Валер Труфаш сприяв насиченню програми стажування експедиціями, виступами на

Ф.1.45. Румунсько-югославська ГЕС «Залізні ворота-I» – найбільша на Дунаї, 1988 р.

симпозіумах, поїздками на практику зі студентами. Досліджували Сулинське і Георгієвське гирла Дунаю та прилеглу акваторію Чорного моря, річки Південних Карпат та Трансильванії. Незабутні враження залишилися від Дунаю в районі Залізних воріт, де річка тече в ущелині, що поділяє Південні Карпати і північно-західні передгір'я Балканських гір (Стара Планіна).

Ф.1.46. Табула Траяна на Дунаї (початок II ст. н.е.), Сербія, 1988 р.

– викарбуваний у скелі напис римського імператора Траяна, що сповіщає про завершення будівництва мосту через річку в 105 році н.е. (зруйнований через 200 років). Хоча добиралися ми до цієї античної пам'ятки по воді. Чомусь тоді згадалася відома фраза, за легендою написана на перстні царя Соломона - «Все минає».

? **Восени 1989 р. Ви перейшли на викладацьку роботу – доцентом кафедри гідрології та гідрохімії. Щось змінилося у Вашому відношенні до справи?**

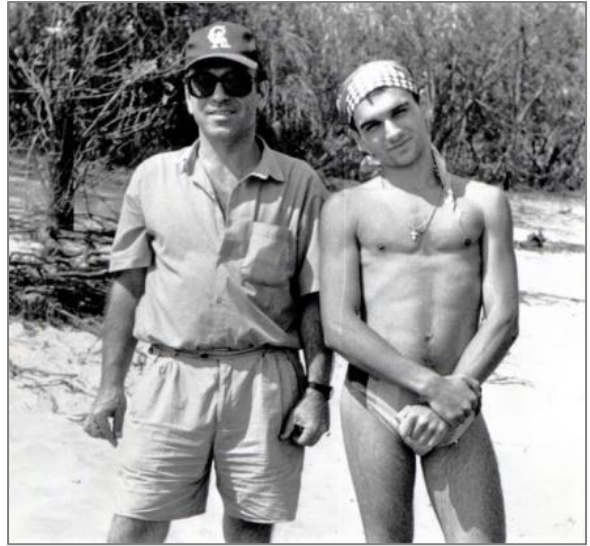
На мою думку, викладацька робота є багатограннішою, порівняно з роботою в науково-дослідній лабораторії. Вона включає в себе і викладання для студентів, і наукову роботу, і цілу низку функцій, які виконуються на громадських засадах, але вимагають часу не менше, ніж основна робота. В той же час, треба віддати належне досвіду, отриманому в проблемній лабораторії гідрохімії та експедиціях, який мені став у нагоді, як викладачу. На посаду доцента я прийшов,

маючи вчене звання старшого наукового співробітника. Робота зі студентами для мене не була надто новою, оскільки ще працюючи в лабораторії керував написанням дипломних робіт та

Ф.1.47. Викладач КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 1989 р.

проходженням практик студентами кафедри гідрології та гідрохімії. Але викладацька робота висунула нові методичні вимоги: оновлення навчальних програм та створення методичних розробок до спецкурсів, які випало читати студентам кафедри гідрології та гідрохімії («Водні дослідження», «Методи очищення вод» та ін.), та до нормативних курсів для всього географічного факультету («Основи океанології» та «Загальна гідрологія» для студентів-заочників). Разом з колегою асистентом О.Г.

Ф.1.48. Доцент В.К. Хільчевський та студент 1 курсу геофаку Ростислав Хільчевський на Дніпрі у Каневі, 1994 р.

Ободовським (зараз – професор), який став викладачем кафедри теж у 1989 р., започаткували проведення оглядової гідрометеорологічної практики для студентів-гідрологів другого курсу з метою їхнього ознайомлення з визначними водними об'єктами України

Ф.1.49. Оконські джерела, Маневецький район, Волинська область, 1990 р.

Студенти були у захваті, долаючи маршрут: Київ – Оконські джерела - Шацькі озера – р. Західний Буг - Львів – Ужгород – річки Закарпаття – Міжгір'я – озеро Синевир – р. Тиса – Рахів – Яремче – р. Прут – Кам'янець-Подільський - р. Смотрич – Київ.

В цілому, у моїй викладацькій діяльності за формальними ознаками можна виділити проходження наступних етапів: посада доцента (1989-1997 рр.); отримання вченого звання доцента (1993 р.); захист докторської дисертації (1996 р.); посада професора (1997-2000 р.).

? Ви тривалий час виконували функції заступника завідувача кафедри. Що це за робота, адже не на всіх кафедрах є така посада?

По-перше, це не посада, а функція, що виконується на громадських засадах. По-друге, на нашій кафедрі це давня традиція - рішенням кафедри призначати заступника, який допомагає виконувати методичну роботу завідувачу. Я був заступником у двох завідувачів кафедри - В.І. Пелешенка (1990-1993 рр.) та Л.М. Горєва (1993-2000 рр.). Традиція зберігається. З початку 2000-х років заступником завідувача кафедри гідрології та гідроекології є В.В. Гребінь.

Мені, як заступнику завідувача, особливо довелося попрацювати в перший період, насичений організаційною роботою, постійним складанням нових навчальних планів, оскільки запроваджувалася триступенева система вищої освіти (бакалавр, спеціаліст, магістр). Хочу зазначити, що цей процес розпочався ще за часів колишнього СРСР. Мені довелося брати участь на початку 1991 р. у пам'ятній першій і останній всесоюзній науково-методичній нараді, присвяченій переходу на триступеневу систему вищої освіти в гідрометеорології, яка проходила в Ленінградському гідрометеорологічному інституті (зараз -

Ф.1.50. В.К. Хільчевський, після захисту докторської дисертації, 1996 р.

Російський державний гідрометеорологічний університет, м. Санкт-Петербург). Там я був єдиним представником гідрологів і метеорологів Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Була також представницька група з Одеського гідрометеорологічного інституту (зараз Одеський державний екологічний університет) – перший проректор С.М. Степаненко (зараз – ректор), завідувачі кафедр Є.Д. Гопченко, О.Г. Іваненко, А.Ф. Ківганов, А.М. Польовий.

У 1998 р. кафедра гідрології та гідрохімії здійснила перший випуск бакалаврів гідрометеорології і спеціалістів за напрямом «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія та гідрохімія». У 2000 р. на кафедрі вже відбувся перший випуск магістрів за спеціальністю «Гідрологія та гідрохімія».

? Ви знаходили час серйозно займатися наукою. Розкажіть, що вдалося зробити у докторській дисертації «Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод (на прикладі басейну Дніпра)», захищеній у 1996 р.? Відомо, що її результати спецрада і ВАК України оцінили як започаткування нового наукового напрямку в гідрохімії.

Працюючи з 1989 р. доцентом кафедри, я продовжував брати участь у виконанні наукової тематики проблемної лабораторії гідрохімії,

продовжував самостійні дослідження виносу хімічних речовин поверхневими водами на малих експериментальних водозборах у басейні Дніпра в різних природних зонах, а саме – Придеснянській, Богуславській та Велико-Анадольській водобалансових станціях (зона мішаних лісів, лісостепова і степова зони). Займався напрямом, якому в Україні на той час не дуже приділяли увагу, бо майже всі були задіяні у вивченні питань наслідків аварії на ЧАЕС.

В Богуславі допомогу в отриманні первинних матеріалів (відбір проб води та їхній хімічний аналіз) здійснювали наші співробітники, які постійно проживають у Богуславі – інженери Л.В. Литвин та Л.А. Красова. Допомагав начальник бази М.Ю. Литвин. Враховувався агрофон водозборів, який впливав на винос хімічних речовин з поверхневим стоком, в першу чергу, біогенних сполук (нітратів, нітритів і фосфатів). Фактично, дослідження виконувалися з урахуванням вимог так званої «Нітратної директиви» Ради ЄС № 91/676/ 1991 р.

Ф.1.51. Промірні роботи на р. Рось, Богуславський стаціонар, 2011р.

р. «Про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами із сільськогосподарських джерел». Матеріали досліджень було передано в Держкомгідромет України та Держводгосп України. В результаті було розроблено модель гідрохімічних досліджень регіональних басейнових систем, яка включає наступні ланки: малий експериментальний водозбір - мала річка - середня річка - велика річка. Треба відзначити, що в Україні лише з 2014 р. почалися організаційні роботи з імплементації положень «Нітратної директиви» ЄС у практику управління водними ресурсами.

У 2000 р. Ви очолили кафедру гідрології та гідрохімії, а з 2002 р. вона вже стала називатися кафедра гідрології та гідроекології. Чому так трапилось?

В історії нашої кафедри виділяється три значні періоди, які також відображаються в змінах її назви: 1) 1949-1976 рр. – кафедра гідрології суші; 2) 1976-2002 рр. – кафедра гідрології та гідрохімії; 3) з 2002 р. – кафедра гідрології та гідроекології [205, 207].

Ф.1.52. В.К. Хільчевський – завідувач кафедри гідрології та гідрохімії КНУ ім. Тараса Шевченка, 2000 р.

університету у 2002 р. затвердила нову назву - кафедра гідрології та гідроекології.

? Які плани було реалізовано на кафедрі гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка, що вдалося зробити, а що - ні?

Вдалося утримати високу планку наукової гідрохімічної школи, започаткованої у 1971 р. В.І. Пелешенком [2106, 414]. Так, у 2013 р. наукову школу гідрохімії та гідроекології офіційно зареєстровано в КНУ імені Тараса Шевченка.

Ф.1.53. Логотип кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Тараса Шевченка, який вперше з'явився на обкладинці наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» у 2000 р. Автор В.К. Хільчевський

Набирали студентів, постійно переробляли навчальні плани, реагували на формальні зміни в підготовці фахівців у ЗВО України. Які зміни? Наприклад, у 1998-2007 рр. на кафедру відбувався набір абітурієнтів для

У перший період історії кафедри основний напрям наукової діяльності та специфіка підготовки фахівців були класично гідрологічними. Через чверть століття настав другий період, коли актуально постало питання хімічного складу та якості природних вод, відповідно, змінилася і назва кафедри. А ще через чверть століття – новий, третій період: питання якості природних вод почали ув'язувати з гідроекологічною парадигмою, що пов'язано з аварією на Чорнобильській АЕС (1986 р.), співробітництвом на транскордонних річках, а також передбачено Водною рамковою директивою Європейського Союзу. Тому, очоливши у 2000 р. кафедру гідрології та гідрохімії, довелося враховувати останні тенденції у сфері дослідження якості вод.

Виступив з ініціативою про перейменування кафедри. Вчена рада

підготовки їх за спеціальністю «Гідрологія та гідрохімія» напрямку «Гідрометеорологія».

Вже у 2008-2015 рр. – набір за спеціальністю «Гідрологія» напрямку «Гідрометеорологія». А з 2016 р. набираємо на освітню програму «Гідрологія» спеціальності 103 «Науки про Землю».

На кафедрі проводимо активну методичну роботу. Так, за моєї участі було випущено 5 підручників. Разом зі своїми колегами та учнями видав понад десяток монографій з гідрохімії регіональних басейнових систем (Дністер 2002, 2013; Дніпро, 2007; Західний Буг, 2006; Рось 2009; Південний Буг, 2009; Горинь, 2011; Інгулець, 2012; водойми Кривбасу, 2012; Сула, Псел, Ворскла, 2014).

Разом з колегами з Українського гідрометеорологічного інституту розроблено карти якості поверхневих вод до «Національного атласу України» (2007 р.).

У 2014 р. вийшла робота «Водний фонд України. Штучні водойми: водосховища і ставки» (за ред. В.К. Хільчевського та В.В. Гребеня). Гідрографічним відкриттям у ній стала

отримана кількість ставків в Україні – 49444. Адже це виявилось на 72 % більше, ніж офіційно прийнята кількість ставків в країні раніше.

Вагомим практичним доробком у сфері управління водними ресурсами стала участь у розробці схеми гідрографічного районування

Ф.1.54. Дослідження якості води зі студентами в кафедральній гідрохімічній лабораторії, 2011 р.

Ф.1.55. Зимова гідрометеорологічна практика студентів 3-го курсу на Ясинянській базі в Карпатах, 2011 р.

території України згідно вимог ВРД ЄС, затвердженої Верховною Радою України на законодавчому рівні (2016 р.).

А тепер про недоліки. Основна проблема для кафедри сьогодні – скорочення набору студентів, падіння популярності гідрології, як і багатьох інженерних спеціальностей. Що тут скажеш? Гідрологія – спеціальність, яка необхідна в економіках, що розвиваються: крім моніторингу, гідрологи забезпечують реалізацію інфраструктурних проектів, які завжди пов'язані з водними об'єктами: нові дороги, мости, трубопроводи, меліоративні заходи і т.д. На жаль, сьогодні Україні доводиться концентрувати зусилля на інших справах.

? Ви вище згадували про пропозицію у 1986 р. групі київських університетських гідрохіміків переїхати з сім'ями на Байкал. А як у Вас взагалі складалося особисте життя?

Ф.1.56. Валентин і Владислав Хільчевські, 2010 р.

На той момент у нас з дружиною Ніною Петрівною, яка працювала в Інституті теретичної фізики НАН України управлінцем, було вже два сини – Ростислав (1976 року народження) і Владислав (1983 р.н.).

Ми були молоді, з оптимізмом дивилися в майбутнє. На превеликий жаль, у 2012 р. пішов з життя Ростислав. В нього залишилися доньки Анастасія 1998

р.н. (після одруження - Холодько) та Олександра 2005 р.н. У 2013 р. не стало Ніни Петрівни. Поховані вони на нашій малій батьківщині у Хотові. Детальніше про це викладено у книзі М.М. Плахотного [406].

Теплими є стосунки з сім'єю Владислава – його дружиною Світланою та дітьми – Валерією (2010 р.н.) та Тимуром (2013 р.н.). Наразі моєю дружиною є Мирослава Романівна Забокрицька, моя колишня учениця, доцент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

? 19 травня 2018 р. вийшов указ Президента України № 138/2018 про присудження Вам у складі авторського колективу Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 року за цикл наукових

праць «Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України». Коротко розкажіть про цю роботу.

Указ Президента України вийшов у ювілейний для мене рік – в якійсь мірі це подарунок на 65-річчя. А якщо серйозно, то зазначу, що, до складу авторського колективу увійшло вісім українських вчених, відомих у цій галузі досліджень з п'яти установ: член-кор. НАН України, доктор геогр. наук В.І. Осадчий; член-кор. НАН України, доктор хім. наук Б.Ю. Корнілович; член-кор. НАН України, доктор фіз.-мат. наук Є.І. Никифорович; доктор хім. наук П.М. Линник; доктор біол. наук О.О. Протасов; доктор біол. наук В.І. Щербак; доктор геогр. наук В.К. Хільчевський; канд. геогр. наук Ю.Б. Набиванець. Охоплено багаторічний період досліджень (1980-2016 рр.).

В роботі обґрунтовано нові принципи та методи сучасних технологій оцінювання, прогнозування та оптимізації стану водних екосистем України. Створено хіміко-аналітичну базу, розроблено концепцію «буферної ємності» водних екосистем, наукові засади і системи гідроекологічного моніторингу техноекосистем. Результати досліджень реалізовано в системі Мінприроди України, Міненерго України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Держводагентства України.

Мій особистий внесок – це розробка агрогідрохімічного напрямку, регіональні гідрохімічні дослідження, концепція трансформації хімічного складу поверхневих вод.

? **Що можна сказати про географічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, з яким значною мірою пов'язані Ваші здобутки?**

Факультет було засновано у 1933 р. як геолого-географічний. У 1944 р. він став самостійним географічним факультетом. За свою історію він кілька разів змінював дислокацію – спочатку розташовувався у старовинному «жовтому» корпусі університету, в 1970 р. – переїхав разом з геологічним факультетом у новий корпус на вулицю Васильківську, 90. У 2005 р. – ще один переїзд у нову споруду, на проспект Глушкова, 2-А (район Національного експоцентру України). Через кілька років у сюди ж перебрався з червоного корпусу і факультет психології.

Ф.1.57. Диплом лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 р.

Детально розповідаю про це, бо для різних поколінь географів ріднішими є стіни тих корпусів, у яких вони навчалися [401, 404, 407].

Ф.1.58. Завідувачі кафедр географічного факультету Київського національного університету імені Т. Шевченка з ректором (зліва): 1-й ряд - Я.Б. Олійник (декан); О.О. Любіцева; Герой України Л.В. Губерський (ректор); В.К. Хільчевський; М.Д. Гродзинський; 2-й ряд - С.І. Сніжко; О.Ю. Дмитрук; С.Ю. Бортник, 2011 р.

Сьогодні географічний факультет Київського національного університету імені Т. Шевченка нараховує 8 кафедр (2018-2019 н.р.):

- фізичної географії та геоєкології (завідувач – доктор геогр. наук, професор, член-кор. НАН України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки М.Д. Гродзинський);
- землезнавства та геоморфології (завідувач – доктор геогр. наук, професор С.Ю. Бортник);
- економічної та соціальної географії (завідувач – доктор геогр. наук, професор К.В. Мезенцев);
- географії України (завідувач – доктор геогр. наук, професор, заслужений працівник освіти України О.Ю. Дмитрук);
- країнознавства та туризму (завідувач – доктор геогр. наук, професор, заслужений працівник освіти України О.О. Любіцева);
- геодезії та картографії (завідувач – доктор геогр. наук, професор Л.М. Даценко);

- метеорології та кліматології (завідувач – доктор геогр. наук, професор, заслужений працівник освіти України С.І. Сніжко);
- гідрології та гідроекології (завідувач – доктор геогр. наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки В.К. Хільчевський).

Географічний факультет, на якому працює близько 80 викладачів і навчається близько 1000 студентів, є потужним колективом.

Починаючи з 1999 р. його очолює доктор економ. наук, професор, академік НАПН України Я.Б. Олійник – відомий екоміко-географ.

? **А що, як кажуть, маємо в «сухому залишку»? Назвіть публікації, наукові проекти та важливі заходи, реалізовані за Вашої ініціативи та участі і які вважаєте найбільш вагомими.**

В першу чергу, я є університетським професором, тому мій головний проект – це понад 200 бакалаврів, підготовлених кафедрою за час мого завідування, та відповідно понад 200 спеціалістів і магістрів гідрології. З них уже 20 - кандидати наук, багато працюють за фахом.

Ф.1.59. Професор В.К. Хільчевський на врученні дипломів магістрів гідрології - з Ольгою Гриневич (ліворуч) та Інною Мельник, випуск 2011 р.

Маю понад 40 книжок. Серйозним доробком є: 1) фундаментальне узагальнення «Гідрохімія України» (1995 р.); 2) започаткування нового наукового напрямку – агрогідрохімія (1996 р.); 3) карти якості вод в «Гідрохімічному атласі СРСР» (1990 р.) та «Національному атласі України» (2007 р.); 4) серія з понад десятка монографій з гідрохімії

регіональних басейнових систем України (2002-2014 рр.); 5) підручники з грифом МОН України «Основи гідрології» (2008 р.), «Основи океанології» (2008 р.) та «Основи гідрохімії» (2012 р.) та ін.; 6) схема гідрографічного районування України згідно вимог ВРД ЄС, затверджена Верховною Радою України і включена до Водного кодексу (2016 р.).

Важливою для себе справою вважаю заснування у 2000 р. періодичного наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія», який дав поштовх для публікаційної активності багатьом молодим вченим-гідрологам в нашій країні (на 2018 р. вийшло 51 номер).

Багато часу і сил було віддано роботі головою спецради із захисту докторських і кандидатських дисертацій з гідрології та метеорології (2003-2018 рр.), в якій за цей час було захищено близько 80 дисертацій.

Під моїм керівництвом було підготовлено і захищено 4 докторські та 10 кандидатських дисертацій. Успіхи учнів тішать.

Ф.1.60. На I Всеукраїнській науковій конференції «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія». Завідувачі трьох гідрологічних кафедр (зліва): М.І. Алексієвський (Московський ДУ ім. М.В. Ломоносова); Є.Д. Гопченко (Одеський ДЕУ); В.К. Хільчевський (КНУ ім. Т. Шевченка), Київ, 2001 р.

Актуальним залишається науковий форум, який ініційовано кафедрою у 2001 р. - «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія». У 2018 р. проведено вже VII Всеукраїнську наукову конференцію з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології» у Києві (назву підредагували у 2014 р.).

На Вашу думку, який стан гідрології в Україні сьогодні?

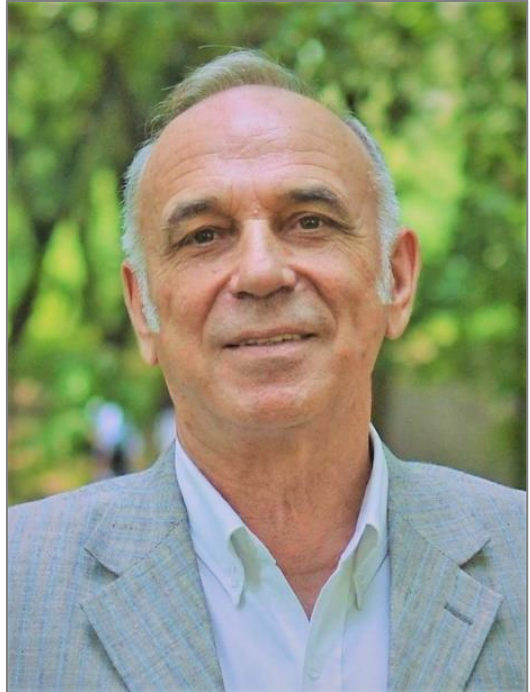
По-перше, відзначу, що в Україні гідрологія пройшла серйозний шлях розвитку та формування наукових шкіл і центрів підготовки кадрів. Цьому питанню присвячена низка наших публікацій з колегами, зокрема [153, 205, 207]. Серед традиційних центрів з підготовки гідрологів треба відзначити Одеський державний екологічний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне), формування гідрологічних шкіл в яких почалося 70-85 років тому. Їхній розквіт припав на колишні радянські часи, коли готувалися фахівці для величезної країни. Необхідні були спеціалісти для гідрометслужби, водного господарства та меліорації, проектних та вишукувальних робіт. На початку 1990-х рр. з розпадом СРСР ці завдання значно звузилися. Наприклад, перестав існувати інститут «Укрдіпроводгосп», який нараховував кілька тисяч працівників разом з філіями по Україні.

По-друге, на сьогоднішній день ще зберігається потенціал традиційних гідрологічних шкіл, але зменшення притоку абітурієнтів в останні роки його значно послаблює.

Серед науково-дослідних інститутів, фактично, єдиним центром в країні зараз є Український гідрометеорологічний інститут ДСНС України та НАН України.

По-третє, добре, що з'являються певні кошти на водоохоронні та управлінські проекти від Європейського Союзу (так звана секторальна підтримка), але освоюють їх, в основному, самі ж європейці із незначним залученням наших експертів, що не сприяє укріпленню вітчизняних наукових установ.

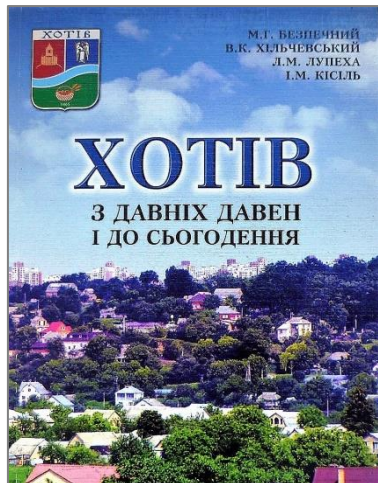
По-четверте, коло питань, які сьогодні вирішуються гідрологами в Україні достатньо вузьке, в основному зводиться до гідрографічних і моніторингових завдань та освоєння європейських стандартів водного менеджменту. Але гідрологи, практично, не займаються серйозними теоретичними питаннями або супроводом крупних інфраструктурних

Ф.1.61. Завідувач кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка В.К. Хільчевський зустрічає своє 65-річчя, 2018 р.

проектів, які просто відсутні. Співпраці з міжнародними партнерами на рівні інститутів немає, бо Україна не член ЄС.

По-пя'те, вважаю, що реальний імпульс до подальшого розвитку гідрології може надати лише підйом економіки в країні, що дасть змогу

приєднатися гідрологам до вирішення питань, якими займаються у розвинених країнах світу. Це і проблема адаптації водоресурсного потенціалу до кліматичних змін, використання «сірої» води, здійснення ревіталізації річок, дослідження із соціальної гідрології.

? Як бачимо, наука у Вашому житті займає чільне місце. А чи є у Вас хобі?

Захоплююся геральдикою та краєзнавством. Наразі я є співавтором офіційного герба Хотова (2006 р.) зареєстрованого Українським геральдичним товариством, а також науково-популярної книги про малу батьківщину в передмісті столиці (2008 р.).

Ф.1.62. Книга про Хотів, 2009 р. [403]

Дуже подобається мандрувати – і в далекі, і в близькі краї. Шаную внутрішній автотуризм, адже мій водійський стаж почався ще у 1976 р. з «Москвича–2140»,

який з'явився тоді у нашій сім'ї. Люблю періодично бувати на Шацьких озерах, часто відвіую відому

гідрологічну пам'ятку природи джерело Святої Праведної Анни біля Кременця (в Онішківцях), або лісове монастирське джерело Кип'яче в Малинському районі на Житомирщині.

Для мене не має таємниць у терміці та гідрохімії цих джерел, але там є своя атмосфера, магія води і місцевості, що надихає, робить людину здоровішою і оптимістичнішою.

Останні роки знову почав більше мандрувати на моря, тільки вже значно солоніші, ніж Азовське чи Чорне. Там реально відчуваєш, що море це - частина Світового океану.

Ф.1.63. На Середземномор'ї, 2018 р.

А ще протягом театрального сезону в Києві регулярно відвідуємо вистави. Занурення в сюжет, що розвивається на сцені, добре

відволікає від власних турбот і непростого сьогодення. Найчастіше, мабуть, буваємо в «Молодому театрі».

? **А що б Ви хотіли побажати молодим вченим?**

Думаю, що сказане буде стосуватися не лише молодих вчених. Спершу треба вірно обрати свій шлях. Можливо, що це відбудеться не миттєво, але надзвичайно важливо – присвятити себе справі, що приносить задоволення. «Виберіть собі роботу до душі, і вам не доведеться працювати жодного дня у своєму житті» - сказано Конфуцієм 2,5 тисячі років тому.

А далі – треба ставити високі цілі. І тут ще хочеться згадати класика, тільки значно сучаснішого, Ральфа Емерсона: «Щоб потрапити в ціль, потрібно мітити вище неї».

Але досягнення мети за будь-яку ціну – морально збитковий шлях. Необхідно мати честь та принципи, що віками вважалися значним людським капіталом, який, сьогодні, на жаль, дещо девальвовано.

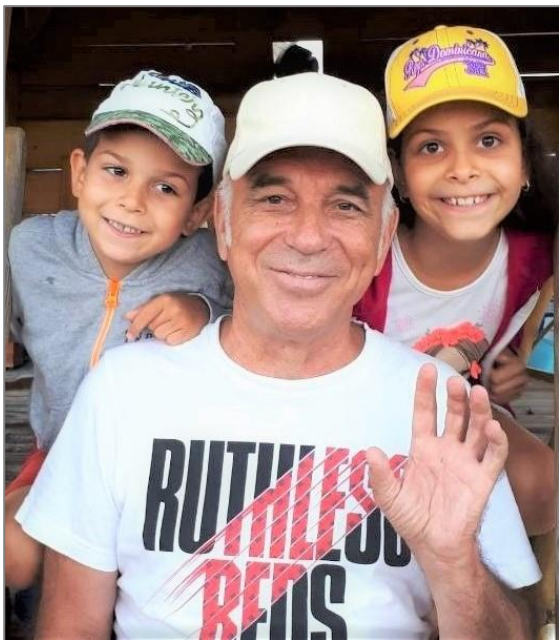
Молодим людям треба швидше долучатися до європейських цивілізаційних процесів, до світового наукового простору.

А ще справжньому вченому треба вірити у своє відкриття – велике чи мале, але воно обов'язково буде у справі, якій присвячуєш життя, особливо в географії. Молодим у це важко віритися, знаю з власного досвіду.

Впевнений, що в перспективі, наприклад, дослідники розберуться з маловивченим хімічним складом гірських озер Карпат, зрештою, точно поррахують кількість річок в Україні.

Треба припинити жалітися, що Україна є однією з найменш забезпечених водними ресурсами країн у Європі. Це так. Але ж їх у нас не менше ніж, наприклад, у Федеративній Республіці Німеччина. Тому треба вміло ними розпоряджатися.

А ще наші наступники, крім Антарктиди, будуть працювати у складі міжнародних колективів у Сахарі, в басейні Амазонки. І це вже будуть їхні відкриття...

Ф.1.64. З онуками - Тимуром і Валерією Хільчевськими, 2018 р.

1.4. Роздуми про деякі яскраві зустрічі в житті

? Як видно з розмови, Ви спілкувалися з багатьма визначними вченими у галузі наук про Землю. А які зустрічі з відомими людьми з інших сфер справили на Вас найбільше враження?

У статусі молодого спеціаліста пощастило спілкуватися з корифеєм радянської гідрохімії О.О. Алекніним. Ця нагода трапилася через рік після закінчення університету у 1977 р., причому, відбулося це в Україні. На той час вчений керував Інститутом озерознавства АН СРСР у Ленінграді. Він згадував часи своєї роботи в Гідрохімічному інституті в 1951-1960 рр., як створювалися класифікації природних вод за хімічним складом, якими користуємося і зараз. Олег Олександрович позитивно відгукувався про процес фомування гідрохімічної школи в Київському університеті.

Пізніше в житті були різні зустрічі. На рівні коротких рукостискань з відомими в країні людьми, наприклад, з Президентом України В.А. Ющенком, який вручав мені в палаці «Україна» нагороду – нагрудний знак та посвідчення про почесне звання «Заслуженого діяча науки і техніки України», чи з Президентом НАН України Б.Є. Патеном на засі-

Ф.1.65. Зліва: професор В.Я. Антонченко, професор В.К. Хільчевський, академік А.Г. Загородній - нинішній віце-президент НАН України, 2004 р.

Першим віце-прем'єр міністром України, Героєм України. Він віку мого

даннях Президії НАН України, на які довелося кілька разів потрапити.

Приятелював з фізиком-теоретиком В.Я. Антонченком, який займався дослідженнями з фізики води і очолював НВЦ «Ордана». Спілкувався з директором Інституту теоретичної фізики НАН України академіком НАН України А.Г. Загороднім – нинішнім віце-президентом НАН України.

Було й тісніше спілкування, наприклад, з Ігорем Рафаїловичем Юхновським - вченим-фізиком і державним діячем, академіком НАН України, народним депутатом України чотирьох скликань,

батька (1925 р. народження), воював на фронті в кінці Другої світової війни. В політиці - не прихильник радикальних поглядів.

Я був у нього вдома у київській квартирі (він сам львів'янин і після 2010 р. повернувся до рідного міста), траплялося разом відпочивати на Світязі та в Закарпатті. Ігор Рафаїлович завжди знаходився у хорошій робочій формі, давалася взнаки добра генетична спадковість.

Ф.1.66. На Світязі: Герой України І.Р. Юхновський - в центрі; ліворуч - Н.В. Юхновська; праворуч - В.К. Хільчевський та Н.П. Хільчевська, 2004 р.

Високоосвічена й інтелігентна людина з широким кругозором, з якою можна обговорювати будь яку проблему. Так, на Світязі ми дискутували на гідроекологічні теми. А в «Синяку» на Закарпатті обговорювали проблеми рекреації та використання мінеральних вод. Він - особистість, яка притягує глибиною думок і відсутністю снобізму.

Ще хотілося б детальніше зупинитися на трьох зустрічах-історіях, які трапилися в моєму житті і залишили дуже глибокий слід.

? **Серед них зустріч на міжнародних курсах ЮНЕСКО у 1985 р., пов'язана з пам'яттю про Вашого дядька - червоноармійця Василя Йосиповича Хільчевського, який загинув 8 травня 1945 р.?**

Пам'ятний епізод трапився у мене в 1985 р. під час перебування на Міжнародних вищих гідрологічних курсах ЮНЕСКО. В кулуарах я

Ф.1.67. Пам'ятник червоноармійцям, які загинули за визволення м. Оломоуц (Чехія) від німецьких окупантів. Зліва направо третя плита – Хільчевський В. Й., фото 2017 р.

увійшли у передмістя м. Оломоуц. Бої точилися в основному в районі залізничного вокзалу. Головний наступ почався 8 травня. Звільняти

познайомився з доктором Владіміром Гербером з університу Масарика з Брно (тоді Чехословаччина, зараз Чехія). Я йому розповів, що мій рідний дядько Хільчевський Василь Йосипович загинув в останній день війни з німецькими окупантами при визволенні чеського міста Оломоуц. Я про це знав від мого батька. І тут виявилось, що доктор Владімір Гербер родом з цього міста, розташованого на сході країни в Центральній Моравії. Він у свою чергу розповів про Оломоуц – старовинне місто, у якому знаходиться один з найстаріших університетів – університет Палацького (1573 р.). Домовилися про переписку.

Повернувшись до Чехії, він вислав мені фотографії пам'ятника радянським воїнам, що загинули 8 травня 1945 р. В композиції пам'ятника у парку Чехові сади в м. Оломоуц чотири гранітні плити з прізвищами та іменами загиблих воїнів, вказано звідки вони родом. Третя плита ліворуч – з іменем мого дядька. Чехи й зараз шанобливо відносяться до пам'яті визволителів. Слід зазначити, що у 2017 р. пам'ятник було реставровано.

? **Вам відомо, як у 1945 році розвивалися події в Оломоуці?**

Весна 1945 р. – йшло визволення Європи від німецьких окупантів. 5 травня 1945 р. – повстання у Празі. 7 травня 1945 р. військові частини 4-го Українського фронту під командуванням генерала А.І. Єрьоменка

місто радянським військам допомагали й чеські партизани. В результаті, в боях за Оломоуц загинуло 185 радянських солдатів і офіцерів.

Вже увечорі 8 травня 1945 р. на центральній площі визволеного Оломоуца зібрався великий мітинг, на якому радісні містяни вітали червоноармійців. А о 23 годині прийшла довгоочікувана звістка, що війна закінчена – Німеччина капітулювала. Це додало ще більше запалу до загального триумфу людей. Вдячні чехи прийняли рішення поставити монумент радянським воїнам. Буквально за декілька тижнів жителі Оломоуца зібрали 100 тис. крон на пам'ятник полеглим у боях за Оломоуц червоноармійцям. 15 липня 1945 р. монумент за проектом місцевого архітектора Ярослава Коваржа було встановлено у Чехових садах (парк в центрі міста). На відкриття прийшло понад 50 тис. людей, практично усі жителі Оломоуца.

? А чому чотири могили біля пам'ятника у парку Чехові сади?

Біля монументу містяни вирішили поховати чотирьох червоноармійців, які загинули в останні хвилини боїв за визволення Оломоуца і не дожили кількох годин до великої перемоги у тій війні. Символічно... Ось їхні імена на гранітних плитах (зліва – направо): червоноармієць Вакаров Йосип Йосипович, 1915 р.н., уродженець с. Іза, Ужгородський округ; червоноармієць Науменко Андрій, 1907 р.н., уродженець с. Кам'янка Апостолівського району Дніпропетровської області; червоноармієць Хільчевський В.Й. (Василь Йосипович), 1923 р.н., уродженець с. Хотів Київської області і району (Київського); червоноармієць Мороз Іван Федорович, 1925 р.н., уродженець с. Ремнут Течеського округу.

Інші поховання воїнів знаходяться на міському кладовищі Оломоуца. Там також був відкритий обеліск полеглим радянським воїнам. Тут поховані не лише ті, хто загинув безпосередньо у битві за Оломоуц, але і багато воїнів, загиблих в околицях. У братській могилі покоїться 1436 воїнів.

До речі, чехи дуже толерантні. Буквально в декількох метрах від поховань радянських

Ф.1.68. Верхня площа в Оломоуці, Чехія

воїнів на цьому кладовищі знаходяться поховання німецьких солдатів, загиблих у роки Другої світової війни. Напис на обеліску німецького

поховання: «Тут покояться німецькі солдати, загиблі у війні 1939-1945 рр. Згадайте про них і про жертви усіх воєн. Їхні долі закликають до миру».

? Герой-червоноармієць, який загинув у 1945 р. у Чехії, це рідний брат Вашого баька. А як батько пережив ту війну?

Ф.1.69. Механік-водій К.Й. Хільчевський (праворуч) під час служби в Червоній Армії (біля американського ленд-лізного БТР Scout Car), Австрія, 1946 р.

В.Й. Хільчевський – це рідний брат мого батька - Кирила Йосиповича. Мій батько на початку війни, коли німці у 1941 р. окупували Київ, був ще юнаком, мав вік лише 15 років (1926 р.н.).

Німці його забрали на роботи на шахти Донбасу, звідки він утік назад додому. На початку 1943 р. його забрали до Німеччини на примусові роботи (ostarbeiter). У 1945 р. після визволення американцями його трудового табору, батько повернувся на територію, підконтрольну радянським військам і був призваний на службу в Червону армію. Служив 5 років на території Австрії і Чехословаччини. Але це вже інша

фамільна історія...

? Друга історія, що трапилася у 1974 р., повертає Вас у студентські роки, період морської практики?

Під час морської практики після третього курсу на Азовському та Чорному морях у 1974 р. я заприятелював зі Станіславом Павловичем Здрадовським, який ходив боцманом на науково-дослідному судні «Риф», приписаному до морської гідрометстанції «Жданов».

Не знаю, що приваблювало в мені цього 49-річного «морського вовка», який раніше ходив старпомом капітана на великих судах по багатьох морях світу. Ми з ним добре знаходили спільну мову. І якось, під час однієї з посиденьок у його каюті, розповів свою життєву історію. Він був сином академіка АМН СРСР, Героя Соціалістичної праці, лауреата Ленінської премії Павла Феліксівича Здрадовського (1890-1976 рр.) – мікробіолога, імунолога. І хоча батько з матір'ю розійшлися,

коли Станіслав був ще хлопчиком, контакти в довоєнний період вони підтримували. Підтвердженням цього були листи від батька до матері, які з двох папок власного архіву викладав мій старший приятель.

Це були специфічні листи – на жовто-сірому і цупкому папері, деякі написані олівцем, зі словами, або строчками, замараними чорним чорнилом цензора.

Ф.1.70. Будні в морській експедиції на Чорному морі. С.П. Здрадовський (в центрі) і В.К. Хільчевський (крайній праворуч), 1974 р.

? **В чому була специфічність листів, які писав на сірому папері вчений П.Ф. Здрадовський і які були «редаговані» цензурою?**

А головна специфічність їхня була в тому, що написані вони були з таборів ГУЛАГУ, куди вчений-медик потрапив за 58 статтею КК СРСР («ворог народу») у 1938 р. Червоною ниткою у тих листах проходила його віра у помилковість вироку і в те, що компетентні органи обов'язково виправлять цю помилку. А він не перестає цікавитися наукою, на скільки це дозволяють табірні умови. Ще одним аспектом, який мені запам'ятався, була цікавість батька успіхами Стасика у школі, поради добре вивчати німецьку мову, щоб розуміти світових класиків. І приводилися цитати з «Фауста» Й. Гете в оригіналі - німецькою. Як не дивно, але людина у таких непростих обставинах залишалася вірною своєму світоглядному рівню.

? **І вченому вдалося вижити?**

П.Ф. Здрадовському вдалося вціліти у тих страшних обставинах (звільнено у 1944 р.), оскільки на потреби фронту працювала його вакцина – рятувала поранених бійців. Пізніше він зробив свої відкриття з

проблематики інфекцій та імунітету, став академіком, лауреатом премій, отримав високі нагороди від держави СРСР, прожив довге життя.

Так я дізнався частину інтригуючої фамільної саги. Через розповідь сина побачив постать людини, яка пережила найтяжчі часи, вистояла і згодом стала відомим вченим. Так, мабуть, доля була до нього прихильною. Могло бути інакше, як з багатьма іншими. Тоді в молодості я ніби зазирнув назад у той моторошний час, про який нам в університеті на лекціях дуже коротко говорили, як про репресії 1937-1938 рр. Можу лише сказати, що протягом життя я багато разів у спогадах повертався до цієї історії, з роками знаходячи в ній для осмислення все нові повчальні грані.

❓ А чим цікава наступна зустріч, що відбулася у зрілому віці на Вашій малій батьківщині – у Хóтові 2007 р.?

До цієї історії треба зробити вступ. У 1990-і роки у мене розвинулося захоплення геральдиком і краєзнавством. Сприяло цьому спілкування з Віктором Олександровичем Гуцалом (1953-2004 рр.), університетським економіко-географом, закоханим у краєзнавство. Поштовхом стала моя зацікавленість матеріалами, пов'язаними з дворянським гербом «Хильчевских», який вміщено у «Малороссийский гербовник» 1914 р. (автори історики геральдики-генеалоги В.К. Лукомський та В.Л. Модзалевський). Згодом колега відкрив для мене тоді ще не оцифровані роботи Домініка П'єра Де ля Фліза (1787-1861рр.), що зберігаються у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, зокрема рукописний альбом «Медиико-топографическое описание государственных имуществ Киевского округа» (1854 р.). З цікавістю знайомився з матеріалами (текстовими та рисунками) про Хóтів – мою малу батьківщину. Зрештою, це перетворилося на хобі, займаючись яким, я переключався з наукових гідрологічних та гідрохімічних проблем.

Так трапилося, що на початку 2000-х років у Хóтові вирішили створити герб і написати науково-популярну книгу про історію рідного краю. Хотівський голова М.Г. Безпечний, запросив й мене до цієї роботи. В результаті 17 березня 2006 р. на 27 сесії Хóтівської сільської ради було затверджено герб Хóтова (автори – М.Г. Безпечний, В.К. Хильчевський). Згодом було опубліковано книгу: Хотів: з давніх-давен і до сьогодні / М.Г. Безпечний, В.К. Хильчевський, Л.М. Лупеха, І.М. Кісіль / За ред. В.К. Хильчевського.– К.:ДІА, 2009 [403].

Найцікавішою частиною цієї роботи був збір матеріалу, зустрічі та бесіди з відомими людьми. Так хобі подарувало мені нагоду познайомитися з Левком Григоровичем Лук'яненком (1928-2018 рр.) – найвідомішим хóтівчанином, людиною-легендою, радянським дисидентом, Героєм України, автором «Акта проголошення незалежності України» від 24 серпня 1991 р., відомим українським політичним і державним діячем. Дві зустрічі з приводу написання книги про Хóтів відбулися вдома у Левка Григоровича у 2007 р. При прибутті

перший раз у призначений час мене зустріла його дружина Надія Іванівна і повідомила, що у Левка Григоровича затрималася делегація земляків з Чернігівщини. Тому треба зачекати. Подала каву, ми вийшли з будинку через задні двері в невеличкий сад і вона почала розповідати про свої рослини та клумби. В ній відчувалася дбайливість і теплота жінки-господині.

❓ І як зустрів Вас легендарний Левко Лук'яненко?

Левко Григорович зустрів привітно, вибачився. Згодом ми вже розмовляли «А я ж не хótівчанин» – говорить мені. «Не корінний, але «новий хотівчанин» – парирував я. «Ще скажіть, що я «новий українець» – засміявся він. Так і потікла бесіда. Коли я розповів, що я не історик, а професор-гідроеколог, він зазначив, що зараз зовсім не така річка Десна, якою знав її в дитинстві. «А хótівчанином я став на початку 1989 р., після звільнення із заслання, останній рік якого був у Сибіру. Мені вже було 61. Киянином не міг стати – було заборонено селитися у великих містах. Та навіть у Хóтові було проблемно прописатися, бо це ж передмі-

стя столиці. А КДБ - ще при силі. Тому в мене спочатку була тимчасова хотівська прописка. Але коли у березні 1990 р. обрали депутатом Верховної Ради УРСР, то ці проблеми швидко вирішилися» – розповідав він.

Так доля відвела цьому незламному борцеві ще майже три десятки років життя на новому місці, з яких двадцять – активної діяльності. Л.Г. Лук'яненко говорив про сьогоднішні українських політичних реалій, інколи згадуючи фрагменти зі свого табірної життя. Відчувалася спокійна манера і розважливості оповідача, повна відсутність не літературних виразів, які, здавалося б, напрошуються при спогадах про суворі «будні» мордовських чи пермських таборів. Мабуть, при цьому проявлявся врівноважений характер Левка Григоровича та його письменницький хист. Складалося враження, що ця людина знала наперед про свою місію, яку йому відведено звище від народження.

Ф.1.71. Земляки (справа): Герой України Л.Г. Лук'яненко, заступник Голови Верховного Суду України В.П. Барбара, професор В.К. Хільчевський. День Хóтова, вересень 2012 р.

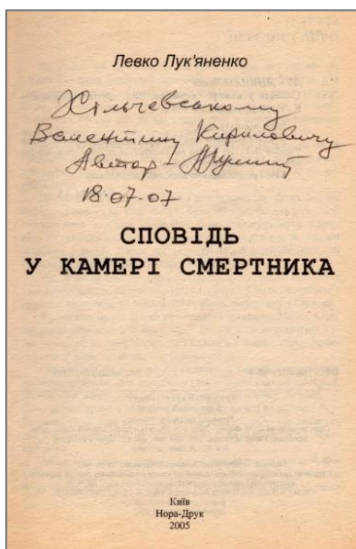
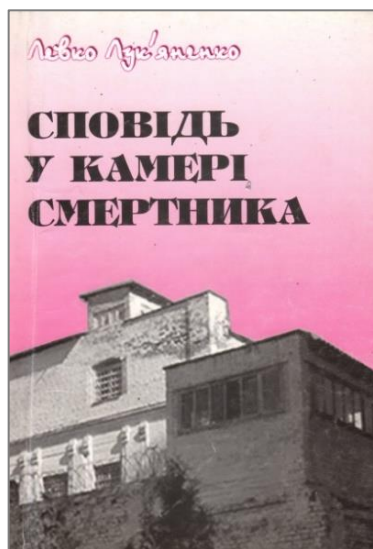
? Ви мабуть вивчали біографію цієї відомої людини?

Народився Л.Г. Лук'яненко 24 серпня 1928 р. у с. Хрипівка Городнянського району Чернігівської області. Служив у Радянській армії (1944-1953 рр.), у 1953 р. вступив у КПРС і в цьому ж році став студентом юридичного факультету Московського державного університету імені М.В. Ломоносова.

Під час навчання в університеті розчарувався в радянській ідеології, вирішив орієнтуватися на підпільну антирадянську діяльність. У 1958 р. за розподілом був направлений у Львівську область штатним пропагандистом у Радехівський райком компартії.

У 1959 р. перевівся в адвокатуру Глинянського району. Разом з однодумцями створив підпільну організацію «Українська робітничо-селянська спілка», одним із завдань якої було відділення України від СРСР конституційним шляхом. На початку 1961 р. його та ще кількох осіб заарештовано. У цьому ж році Львівський обласний суд засудив Л.Г. Лук'яненка до розстрілу за ст. 56 ч. 1 і 64 КК УРСР (за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу).

? Автор подарував Вам свою книгу «Сповідь у камері смертника»...

Так. У книзі відзначається, що Л.Г. Лук'яненко пробув у камері смертників 72 доби. Верховний Суд УРСР замінив розстріл 15 роками позбавлення волі. Покарання протягом 1961-1976 рр. він відбував у Мордовії, Владимирській тюрмі, пермських табо-

Ф.1.72. Книга Левка Лук'яненка «Сповідь у камері смертника» (К.: Нора-Друк, 2005) з автографом

десятьниками.

У 1976 р. Л.Г. Лук'яненко вийшов на свободу і став одним із засновників «Української гелсінської групи», виступав проти дискримінації прав людини у радянській державі. У 1977 р. його заарештовано і засуджено до 10 років тюремного ув'язнення і 5 років

заслання. Знову Мордовія, Пермський край, Томська область. У 1988 р. вийшов на свободу. Таким чином, Л.Г. Лук'яненко провів 26 років свого життя в ув'язненні.

❓ А далі поворот долі – від радянського дисидента до відомого українського політика і державного діяча...

У 1990 р. його було обрано головою Української республіканської партії, депутатом Верховної Ради УРСР, яка після прийняття Акта проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. перетворилася на Верховну Раду України. У 1991 р. Л.Г. Лук'яненко брав участь у президентських виборах. У 1992-1993 рр. – Надзвичайний і Повноважний посол України в Канаді. У 1995 р. обрано народним депутатом України. Всього Л.Г. Лук'яненко був депутатом Верховної Ради України чотирьох скликань (1, 2, 4, 5). У 2005 р. удостоєний звання Героя України – за незламну волю, громадянську мужність і самовідданість у відстоюванні ідеалів свободи і демократії, визначний особистий внесок у становлення і розвиток незалежної Української держави. У 2016 р. Л.Г. Лук'яненко став лауреатом літературної Національної премії України імені Тараса Шевченка за твори у 13-ти томах «Шлях до відродження».

❓ А Ви читали книжки Левка Лук'яненка?

У мене є дві книги, подаровані Левком Григоровичем з підписами автора («Сповідь у камері смертника», видання 2005 р.; «Незнищенність», 2007). Читав й інші його твори.

До речі, коли наша книжка про Хотів вийшла з друку, то якимось при зустрічі Левко Григорович покритикував мене, як редактора цього видання, за те, що надто в рожевих тонах, на його думку, в ній висвітлено радянський період історії Хотова. Дещо подискутували з ним.

Його твори – це публіцистика на біографічно-документальній основі, а також роздуми та власне бачення шляхів відродження та розвитку України. Можливо, не всі політичні погляди Л.Г. Лук'яненка можна розділяти, але на шану ця тверда і духовна людина заслуговує, як ідейний борець. У нього не було маєтків та офшорів. Жив у пристойному, але не багатому у нинішньому розумінні будинку у передмісті столиці, про який в одному з інтерв'ю сказав: «Доки я будував державу, жінка збудувала цей дім». Він жив Україною. Тому, коли Левко Григоровича не стало 7 липня 2018 р., з усіх кінців країни приїхали до Києва люди, щоб попрощатися з ним. Велич людини притягує.

❓ Ваші розповіді захоплюють, у них фігурує і трагізм, і мужність...

Не буду робити розлогих висновків. Хочеться лише перефразувати відомий вислів про політику Уїнстона Черчілля дещо на інший лад – стосовно історіографії: «Навіть тоді, коли ми не цікавимося історією, історія цікавиться нами».

2. УНІВЕРСИТЕТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ ВЧЕНОГО

У своєму інтерв'ю В.К. Хільчевський торкався періоду роботи в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (розд. 1.3). Тому у роз. 2.1-2.4 буде уточнено деякі деталі цього періоду з посиланнями на джерела.

2.1. Науковець в гідрохімічній лабораторії (1976-1989 рр.)

Як дослідник, В.К. Хільчевський формувався в процесі роботи в проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1976-1989 рр.), коли відбувалося становлення університетської наукової гідрохімічної школи, яка надалі отримала назву «Гідрохімії і гідроекології» [190, 210б, 412, 414]. У проблемній лабораторії він пройшов шлях від інженера до кандидата географічних наук (1985 р.) з

Ф.2.1. У проблемній лабораторії гідрохімії КДУ ім. Т.Г. Шевченка (зліва): В.К. Хільчевський, В.І. Пелешенко, В.І. Осадчий, Д.В. Закревський, 1983 р.

отриманням вченого звання старшого наукового співробітника в 1988 р.

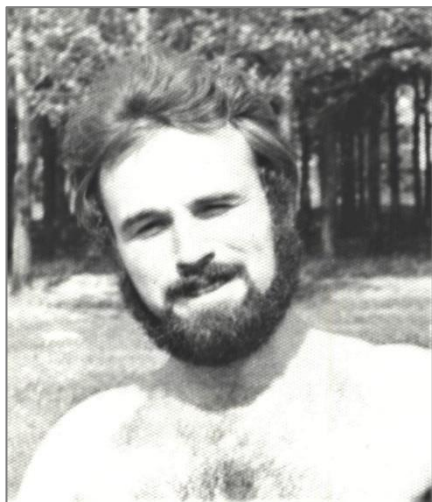
Працюючи в гідрохімічній лабораторії, молодий фахівець набув значного наукового і методичного досвіду, оскільки цьому сприяла різноманітність завдань, у вирішенні яких він був задіяний: 1) організація і проведення натурних

досліджень - був начальником експедицій в басейнах усіх головних річок України і відповідальним за дослідження на кафедральному Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі; 2) партнерство з ученими провідного в колишньому Радянському Союзі Гідрохімічного

інституту (ГХІ) Держкомгідромету СРСР; 3) співпраця із зарубіжними ученими під час річного стажування в Бухарестському університеті (Румунія).

2.1.1. Керівництво експедиціями проблемної лабораторії гідрохімії.

Упродовж тривалого часу (1977-1987 рр.) В.К. Хільчевський керував експедиційними гідрохімічними дослідженнями водних об'єктів України з наукової тематики проблемної лабораторії гідрохімії, пов'язаної з вивченням: впливу осушувальних і зрошувальних меліорацій на хімічний склад природних вод [190]; гідрохімічного режиму, іонного стоку та якості води річок, в т.ч. і на території Білорусі і Росії [69, 70, 71, 73, 266] (детальний опис експедицій див. у розд. 5).

2.1.2. Дослідження на Богуславському стаціонарі. Набутий досвід з проведення експедиційних досліджень було застосовано вченим при організа-

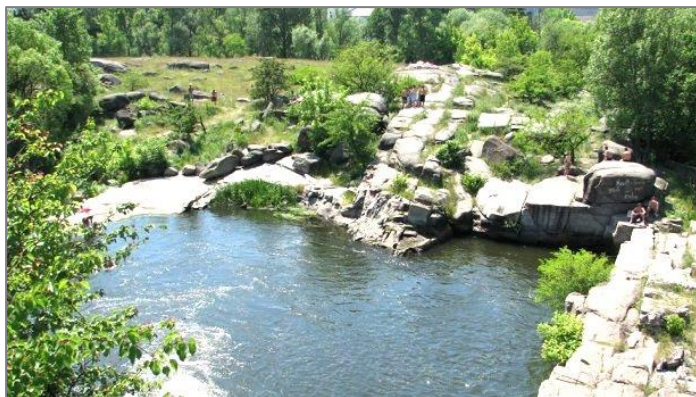
Ф.2.2. Вперше – начальник експедиції, Світязь, 1977 р.

Ф.2.3. Зі студентами на Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі КНУ імені Т. Шевченка в басейні р. Рось 2003 р.

ції гідрохімічних досліджень на експериментальних водозборах Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару (БГГС) кафедри гідрології та гідрохімії КДУ імені Т.Г. Шевченка в басейні р. Рось (м. Богуслав Київської області). Університетський БГГС було засновано в 1981 р. за ініціативою завідувача кафедри гідрології та гідрохімії В.І. Пелешенка для проходження навчальної гідрометричної та польової гідрохімічної практики студентів другого курсу кафедри і проведення

Ф.2.4. Світло-сірі граніти на берегах Росі у Богуславі

наукових досліджень [67, 268].

БГГС виник поряд з Богуславською польовою базою Українського гідрометеорологічного інституту з угодою про спільне використання для досліджень обладнаних інститутом малих водозборів і стокових майданчи-

ків. У 1985 р. рішенням кафедри гідрології та гідрохімії науковим керівником досліджень на університетському БГГС було затверджено старшого наукового співробітника проблемної науково-дослідної лабораторії гідрохімії, кандидата географічних наук В.К. Хільчевського. Згодом, за його участі було налагоджено відбір проб атмосферних опадів, поверхнево-схилового стоку на експериментальних малих водозборах (з врахуванням агрофону), річкових і ґрунтових вод. Хімічні аналізи проб води виконували на БГГС та в університеті.

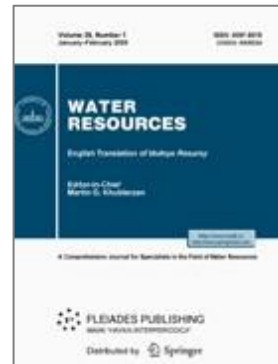
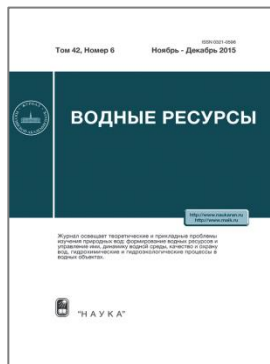
2.1.3. Співпраця з ученими Гідрохімічного інституту (м. Ростов-на-Дону, Росія). Протягом 1980-х рр. колектив проблемної науково-дослідної лабораторії гідрохімії географічного факультету КДУ імені Т.Г. Шевченка тісно співпрацював з ученими Гідрохімічного інституту Держкомгідромету СРСР, який очолював професор А.М. Ніканоров. У той час це був провідний всесоюзний науковий і методичний центр з гідрохімії поверхневих вод, в якому діяла єдина на всю країну спеціалізована вчена рада із захисту докторських і кандидатських дисертацій за фахом "Гідрохімія". Дисертації з регіональної гідрохімічної тематики захищалися на географічні науки; дослідження хімічних процесів в природних водах – на хімічні науки. Співробітники кафедри гідрології та гідрохімії, а також проблемної лабораторії гідрохімії КДУ імені Т.Г. Шевченка захистили у спецраді ГХІ за спеціальністю 11.00.10 – "Гідрохімія" (наведено тогочасний шифр спеціальності) в різні роки 3

докторські та 4 кандидатські дисертації на географічні науки [190] (в т.ч. В.К. Хільчевський по басейну Верхнього Дніпра у 1985 р.) [379].

Слід зазначити, що по басейну Дніпра вченим було опубліковано низку оригінальних робіт, присвячених гідрохімічному режиму, іоному стоку та якості води [57, 65, 260, 264]. Статті ширшої тематики також публікувалися в «Гидрохимических материалах» [63], що видавалися в ГХІ, та в журналі «Водные ресурсы» [70, 85, 93] и «Water Resources» [71, 87, 98]. В.К. Хільчевський також брав участь у виконанні конкретних наукових проектів спільно з фахівцями з ГХІ (участь у випробуванні дистанційних методів відбору проб води з гелікоптера, картографування хімічного складу поверхневих вод території колишнього СРСР) [2].

Ф.2.5. Дистанційний відбір проб води з гелікоптера, 1987 р.

Ф.2.6. Журнали «Гидрохимические материалы» [63], «Водные ресурсы» [70, 85, 93] и «Water Resources» [71, 87, 98] (Scopus), у яких публікувалися провідні фахівці проблемної лабораторії гідрохімії

2.1.4. Наукове стажування в Бухарестському університеті (Румунія). У 1988-1989 рр. В.К. Хільчевський протягом року проходив наукове стажування на географічному факультеті Бухарестського університету (Румунія).

Брав участь у кількох експедиціях, виступав з доповідями на міжнародних наукових форумах. Проходив регіональні стажування в університетських центрах міст Ясси і Клуж-Напока (Трансільванія). Відвідав географічні стаціонари Бухарестського університету в Оршова

на Дунаї (Залізні Ворота) та Інституту географії АН Румунії у Південних Карпатах.

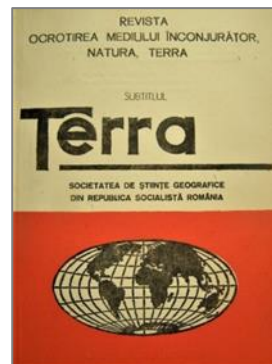
Ф.2.7. В.К. Хільчевський (ліворуч) з румунськими колегами на експедиційному судні «Tulcea» в Сулинському гирлі Дунаю, 1988 р.

Ф.2.8. Залізні ворота на Дунаї. Лівий берег - Південні Карпати (Румунія), правий – Балканські гори (Стара-Планіна) в Сербії, 1988 р.

Участь в експедиціях: Сулинське і Георгієвське гирла Дунаю, прилегла акваторія Чорного моря, Дунай в районі Залізних воріт («Джердап-І»), річки Південних Карпат та Трансильванії.

Вчений здійснив низку публікацій в румунських періодичних наукових виданнях [75-77], а також вітчизняних і міжнародних [78, 88, 274].

Ф.2.9. Журнали, в яких В.К. Хільчевський публікував статті за результатами стажування: «Analele Universității din București. Seria geografie», «Studii și cercetări de geologie, geofizică și geografie», «Terra» [75-77], 1988, 1989 pp.

Ф.2.10. Бухарестський університет, географічний факультет (Румунія)

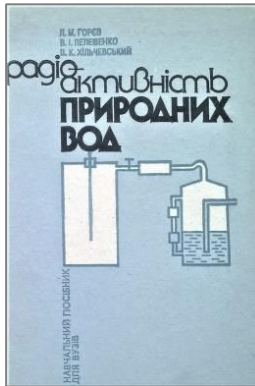
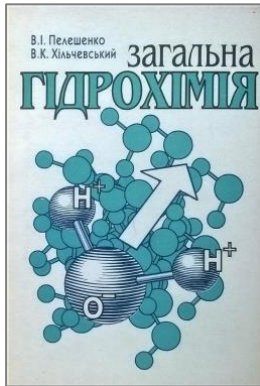
2.2. Викладач університету – доцент, професор (1989-2000 рр.)

Ф.2.11. В.К. Хільчевський – доцент кафедри гідрології та гідрохімії КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 1989 р.

Викладацька робота. У 1989 р. В.К. Хільчевський перейшов на викладацьку роботу – на посаду доцента кафедри гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. У викладацький період можна виділити додання ним наступних рубежів: посада доцента (1989 р.); отримання вченого звання доцента (1993 р.); захист докторської дисертації (1996 р.); посада професора (1997 р.).

На громадських засадах виконання функцій: заступника завідувача кафедри гідрології та гідрохімії (1990-1999 рр.); вченого секретаря спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеціальностями 11.00.07 – "Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія" та 11.00.09 – "Метеорологія, кліматологія, агрометеорологія" (1993-1998 рр.) [209].

Ф.2.12. Перший підручник із загальної гідрохімії українською мовою [28]; навчальний посібник з радіоактивності вод [38]

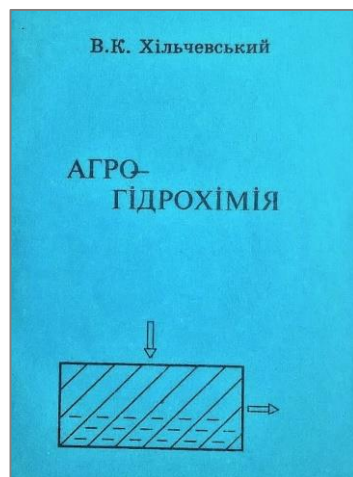
Період роботи викладачем кафедри гідрології та гідрохімії був для В.К. Хільчевського досить плідним стосовно створення та публікації навчально-методичної літератури. За цей час він став автором і співавтором трьох підручників з грифом МОН України: "Гідрохімія України" (1995 р.); "Загальна гідрохімія" (1997 р.); "Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти" (1999 р.) [27-29]. Також було опубліковано п'ять навчальних посібників, серед яких один з грифом МОН України - "Радіоактивність природних вод" (1993 р.) [38].

Наукова робота. В.К. Хільчевський продовжував брати участь у виконанні наукової тематики проблемної лабораторії гідрохімії, інтенсивно проводив гідрохімічні дослідження на малих експериментальних водозборах Богуславського стаціонару спільно з його співробітниками. Було проведено експедиційні дослідження на Придеснянській та Велико-Анадольській водобалансових станціях.

Отримані протягом 1986-1994 рр. на БГГС матеріали було використано ним при написанні докторської дисертації з оцінки впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин і якість поверхневих вод у басейні Дніпра, захищеної в 1996 р. в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за спеціальністю 11.00.07 – "Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія" (на географічні науки) [381].

Під час завершення роботи над докторською дисертацією він опублікував навчальний посібник «Агрогідрохімія» [39], за яким було введено новий спецкурс для студентів кафедри гідрології та гідрохімії, а також монографію на цю тематику [4], розвиваючи тим самим новий науковий напрям – агрогідрохімія.

Після захисту докторської дисертації в 1997 р. він перейшов на посаду професора кафедри гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ф.2.13. Навчальний посібник «Агро-гідрохімія» [39], 1995 р.

Ф.2.14. В.К. Хільчевський – професор кафедри гідрології та гідрохімії КДУ ім. Т.Г. Шевченка , 1999 р.

2.3. Завідувач кафедри гідрології та гідроекології (2000-2019 рр.)

Керівництво кафедрою, викладацька робота. В.К. Хільчевський очолив кафедру гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка в 2000 р.

Ф.2.15. Зустріч зі студентами 1 курсу.
Вручення буклету кафедри К.Ю. Даньку, 2005

Ф.2.16. На лекції зі студентами 3-го курсу
кафедри гідрології та гідроекології, 2017 р.

нування кафедри гідрології та гідрохімії
гідроекології.

Він став шостим за-
відувачем за всю істо-
рію кафедри і першим
завідувачем, який був її
випускником. Зусилля
В.К. Хільчевського були
направлені на залучення
до навчання на кафедрі
нового покоління абітурі-
єнтів, забезпечення ор-
ганізації навчального
процесу, оскільки в цей
період відбувалися знач-
ні структурні зміни в сис-
темі всієї вищої освіти в

Україні.

Докладалися зусилля
до зміцнення позицій уні-
верситетської наукової
школи гідрохімії та гідро-
екології в професійному
середовищі:

- 2000 р. – заснування наукового періодичного збірника "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія" [104, 180, 191];

- 2001 р. - проведення I Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю "Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія" [129, 174, 178];

- 2002 р. – перейме-
на кафедру гідрології та

В цей період активно розвивалися контакти з колегами з традиційних центрів гідрологічної освіти – профільним Одеським державним екологічним університетом – кафедрою гідрології суші (завідувачі: Є.Д. Гопченко - протягом 1987-2017 рр.; з 2017 р. – Ж.Р. Шакірянна); директор Гідрометеорологічного інституту ОДЕКУ - В.А. Овчарук; кафедрою гідроекології (завідувач - Н.С. Лобода); кафедрою гідрометеорології та водних ресурсів географічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (завідувач Ю.С. Ющенко).

Ф.2.17. В.К. Хільчевський у робочому кабінеті завідувача кафедри, 2010 р.

Ф.2.18. В президії V Всеукраїнської наукової конференції «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» (зліва): О.Г. Ободовський, В.К. Хільчевський, Ю.С. Ющенко, В.М. Тімченко, В.В. Гребінь, Н.С. Лобода. Чернівці, 2011 р.

Ф.2.19. Гідрологи на I Всеукраїнському гідрометеорологічному з'їзді, Одеса, 2017 р.

Налагоджувалися стосунки з новоутвореною на початку 2000-х рр. гідрометеорологічною кафедрою геолого-географічного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (завідувач кафедри – Н.П. Шерстюк) та кафедрою фізичної географії географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки в Луцьку, яка з 2017 р. почала підготовку гідрологів (завідувач кафедри – В.О. Фесюк).

У навчальному процесі регулярно коригували навчальні плани, реагуючи на формальні зміни в підготовці фахівців у ЗВО України.

Ось приклади таких змін у підготовці фахівців на кафедрі гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка:

- впродовж 1998-2007 рр. кафедра готувала спеціалістів за фахом "Гідрологія і гідрохімія" напряму "Гідрометеорологія";
- протягом 2008-2015 рр. – за спеціальністю "Гідрологія" напряму "Гідрометеорологія";
- з 2016 р. – за освітньою програмою "Гідрологія" спеціальності 103 "Науки про Землю".
- В аспірантуру на кафедру набір здійснювався протягом 1991-2015 рр. на наукову спеціальність 11.00.07 – "Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія" для підготовки кандидатів географічних наук.

Ф.2.20. В.К. Хільчевський з деканом географічного факультету Я.Б. Олійником, КНУ ЕХРО-2018 (робота з абітурієнтами)

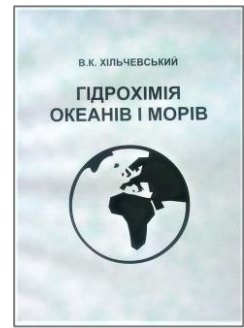
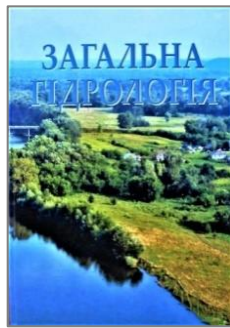
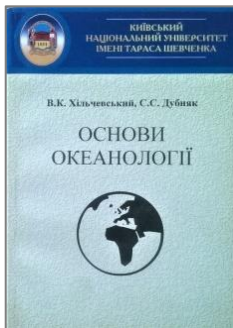
- 3 2016 р. – набір в аспірантуру відбувається на освітньо-наукову програму "Гідрологія" за спеціальністю 103 "Науки про Землю" для підготовки докторів філософії (PhD).

- У 2009 р. запроваджено вступні іспити до магістратури;

- 3 2016 р. вступ абітурієнтів в Україні на перший курс - за електронним поданням документів.

За період завідування кафедрою гідрології та гідроекології В.К. Хільчевський спільно з колегами працював над створенням навчальної літератури. За цей час опубліковано: 5 підручників з грифом МОН

України – "Загальна гідрологія" (2000 р.); "Основи океанології", 1-е видання (2001 р.); "Загальна гідрологія" (2008 р.); "Основи океанології", 2-е видання (2008 р.); "Основи гідрохімії" (2012 р.) [30-34]; 8 навчальних посібників, серед яких один з грифом МОН України – "Гідрохімія океанів і морів" (2004 р.) [42].

Ф.2.21. Підручники [31-33] та навчальний посібник [42], видані з грифом МОН України, 2001, 2003, 2008 рр.

Наукова робота. У 2002 р. В.К. Хільчевського за наказом ректора КНУ імені Тараса Шевченка було призначено науковим керівником науково-дослідної лабораторії гідроекології та гідрохімії. З 2003 р. – він є

співкерівником наукової школи гідрохімії та гідроекології, офіційно затвердженої в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Ф.2.22. В.К. Хільчевський на міжнародному форумі, 2003 р.

Під керівництвом вченого в лабораторії було виконано два п'ятирічні та один трирічний фундаментальні наукові проекти: «Дослідження регіональних змін гідролого-гідрохімічних процесів та явищ, клімату України, їх наслідків» (2001-2005 рр.); «Аналіз антропогенного впливу на гідрологічний та гідрохімічний режими річок і рівень забрудненості атмосферного повітря території України» (2006-2010 рр.); «Аналіз динаміки стоку наносів, трансформації хімічного складу води річок та синоптично-циркуляційних умов формування катастрофічних паводків» (2011-2013 рр.). Він також був керівником або співвиконавцем 19 госптем, які доповнювали бюджетну тематику.

Ф.2.23. На міжнародній науковій конференції «Nature for Water» (зліва): академіки НААН України - М.А. Хвесик, А.С. Заришняк, М.І. Ромашенко; канд. наук І.П. Яцук; професор В.К. Хільчевський, 2018 р.
Член експертної ради ВАК України. Протягом 1998-2003 рр. В.К. Хільчевський був членом експертної ради ВАК України (географія).
Голова спеціалізованої вченої ради. Впродовж 2003-2018 рр. В.К.

Хільчевський був головою спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Д 26.001.22).

Ф.2.24. Члени спецради з гідрології та метеорології КНУ ім. Т. Шевченка (Д26.001.22), зліва: 1-й ряд - В.Ф. Мартазінова, В.К. Хільчевський (голова), А.В. Круківська (вч. секретар); 2-й ряд - О.Г. Ободовський, В.М. Самойленко, В.М. Бойко (опонент), С.І. Сніжко (заст. голови), В.І. Осадчий, В.М. Тімченко, В.С. Антоненко, В.В. Гребінь, П.М. Линник, О.Є. Кошляков, 2015 р.

У спецраді відбувався захист докторських і кандидатських дисертацій за спеціальністю 11.00.07 – "Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія" та 11.00.09 – "Метеорологія, кліматологія, агрометеорологія".

За весь період роботи спецради (1993-2018 рр.) захищено 105 дисертацій на географічні науки (18 докторських і 87 кандидатських). У 2003-2018 рр. захищено 78

Ф.2.25. Під час захисту дисертації, 2016 р.

дисертацій або 74 % від загальної кількості за весь період діяльності ради - 12 докторських і 66 кандидатських (рис.2.1); 78 % дисертацій - з гідрології (рис. 2.2) [180, 209].

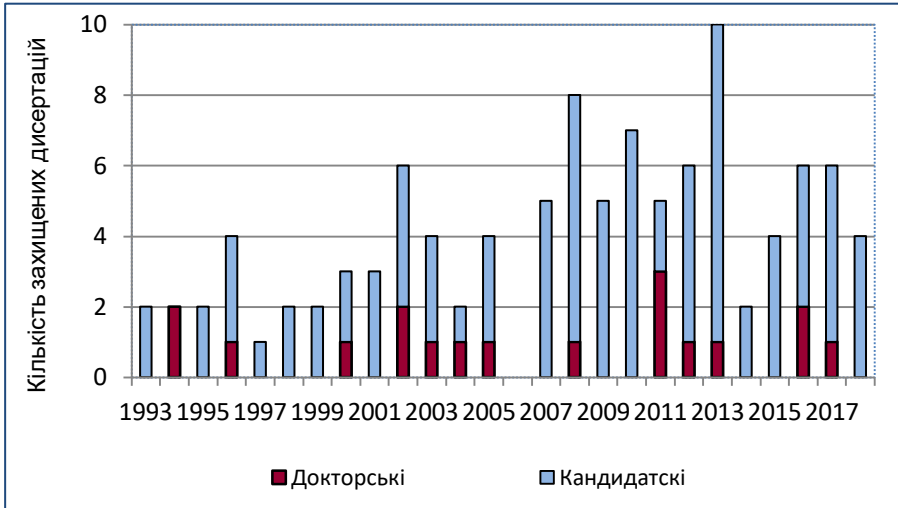

Рис. 2.1. Динаміка захистів дисертацій з гідрології та метеорології у спецраді КНУ імені Т. Шевченка, 1993-2018 рр.

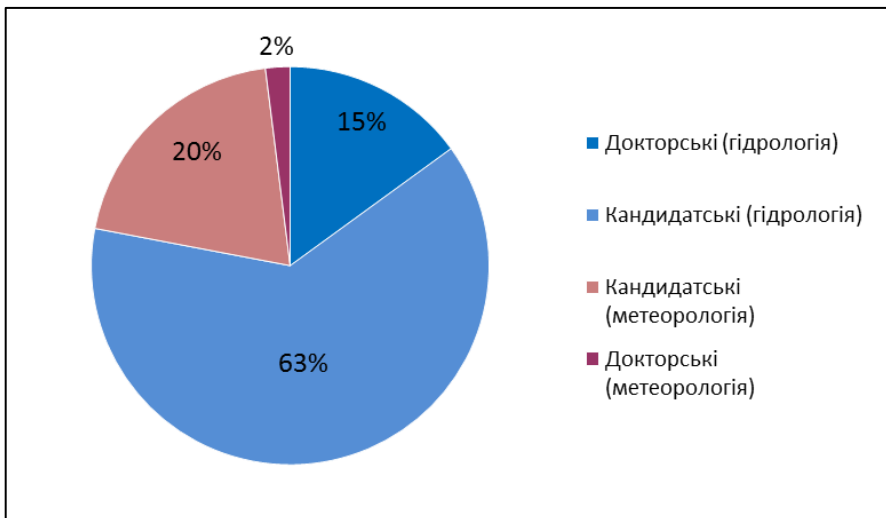

Рис. 2.2. Співвідношення між захистами дисертацій з гідрології та метеорології у спецраді КНУ імені Т. Шевченка, 1993-2018 рр.

Головний редактор наукового збірника "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія". У 2000 р. за ініціативою В.К. Хільчевського в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка було засновано періодичний науковий збірник "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія", а його призначено головним редактором. Збірник було затверджено ВАК України як фаховий на географічні науки, у 2009 р. зареєстровано Міністерством юстиції України (свідоцтво КВ № 15819-4291Р від 08.10.-2009 р.). За період 2000-2018 рр. вийшло з друку 51 номер наукового збірника "Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія" [104, 180, 191].

Ф.2.26. Науковий збірник «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія», обкладинки 2000-2013 рр. і нова - з 2013 р.

Традиційна Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю "Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології".

Ф.2.27. На VII Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології», Київ, 2018 р.

Виступивши ініціатором проведення в 2001 р., кафедра брала участь у проведенні семи таких наукових форумів у різних містах України: I-III - в Києві у 2001, 2003, 2006 рр.; IV – в Луганську у 2009 р.; V – в Чернівцях у 2011 р.; VI – в Дніпрі у 2014 р.; VII – в Києві у 2018 р. Треба зазначити, що початкова назва конференції була "Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» Модернізація назви "Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології» відбулася у 2014 р. (VI конференція у Дніпрі) [129, 174, 178, 313].

Робота в Малій академії наук України. З 2012 р. професор В.К. Хільчевський бере активну участь в роботі Малої академії наук України (МАН) - профільного позашкільного навчального закладу для дітей, слухачі якого беруть участь у науково-дослідній, конструкторській і винахідницькій роботі в різних галузях науки, техніки, культури і мистецтва. Учений є головою журі секції гідрології відділення наук про Землю на щорічному Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України. Спілкуючись з школярами, він радить займатися в першу чергу дослідженнями малих водних об'єктів свого рідного краю, направленими на їхню охорону та ревіталізацію, рекреаційне використання.

Ф.2.28. Вручення дипломів переможцям Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (секція гідрології), 2017 р.

2.4. Перелік лекційних курсів

Всього для забезпечення навчального процесу В.К. Хільчевським самостійно та у співавторстві опубліковано 8 підручників з грифом Міністерства освіти і науки України, 15 навчальних посібників (з них 2 – з грифом Міністерства освіти і науки України) та 6 брошур методичних рекомендацій. Розроблено «Навчально-методичний комплекс з виконання курсових та кваліфікаційних робіт».

Ф.2.29. На заняттях з основ гідрохімії зі студентами 3-го курсу кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка, 2011 р.

Нижче наведено перелік лекційних курсів, які викладає (або викладав) В.К. Хільчевський для студентів кафедри гідрології та гідроекології, а також інших кафедр географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедр: фізичної географії та геоєкології; географії України). Також наведено навчальні практики, до організації яких причетний вчений.

Нормативні лекційні курси

- *Основи гідрології* - для студентів-заочників 3-го курсу географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Основи океанології* - для студентів 2-го курсу географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Спеціальні лекційні курси

- *Основи гідрохімії* - для студентів 2-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Гідрохімія України* - для студентів 2-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Гідрохімія океанів і морів* - для студентів 3-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Водопостачання та водовідведення: гідроекологічні аспекти* - для студентів 3-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Комплексне використання та охорона водних ресурсів* - для студентів 3-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Мінеральні води України* - для студентів 3-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Агрогідрохімія* - для студентів 3-го курсу кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- *Охорона вод* - для студентів 3-го курсу кафедри фізичної географії та геоекології і кафедри географії України географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Навчальні практики

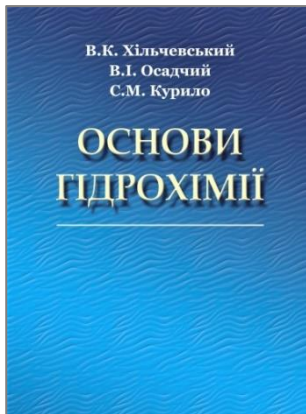
- *Польова гідрохімічна практика* – для студентів 2-го курсу на Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі кафедри гідрології та гідроекології на р. Рось (м. Богуслав, Київська область) – започатковував у 1980-і рр.

- *Оглядова гідрометеорологічна практика по водних об'єктах України* - для студентів 2-го курсу кафедри гідрології та гідроекології – брав участь у започаткуванні у 1990 р.

2.5. Основні напрями наукових досліджень

Якщо коротко охарактеризувати наукову діяльність В.К. Хільчевського, то вона полягає у вивченні поверхневих вод на основі фундаментальних знань з гідрології та гідрохімії, узгоджених з гідроекологічною парадигмою. Інтереси вченого охоплюють широке коло питань гідрологічної та гідрохімічної науки, які умовно можна окреслити наступними основними напрямками: 1) теорія, методика і практика гідрохімічних досліджень в умовах антропогенного впливу; 2) гідрохімічне та гідрографічне картографування; 3) вплив агрохімічних засобів на якість поверхневих вод; 4) гідрохімія регіональних басейнових систем; 5) гідрографія України та управління водними ресурсами; 6) історія гідрологічної науки в Україні.

2.5.1. Теорія, методика і практика гідрохімічних досліджень в умовах антропогенного впливу. В.К. Хільчевський у своїх дослідженнях дотримується постулату, викладеного В.І. Вернадським про взаємозв'язок різних типів вод в природі, який був реалізований в проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії при оцінці взаємозв'язку хімічного складу різних типів природних вод на території України.

Ф.2.30. Логічна послідовність: «Основи гідрохімії» [34], «Гідрохімія України» [27], «Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти» [29]

Надзвичайно важливим кроком у справі розвитку та ілюстрації теорії взаємозв'язку вод стала опублікована В.К. Хільчевським спільно з Л.М. Горєвим та В.І. Пелешенком в 1995 р. наукова розробка "Гідрохімія України" (вийшла як підручник) – фундаментальне узагальнення з

хімічного складу різних типів вод України: атмосферних опадів, поверхневих, підземних і морських вод [27]. Пізніше, ці ж ідеї було розвинуто в англomовній статті [211]. В цілому, у своїх гідрохімічних роботах дослідник торкається різною мірою багатьох напрямів гідрохімії природних вод: хімічний склад атмосферних опадів [63, 197, 318]; гідрохімія річок [11, 12, 17, 19, 22, 46, 212, 314]; гідрохімія озер [50, 210]; агрогідрохімія [4, 39, 82, 86, 273, 381]; урбогідрохімія [53, 195, 115, 121, 204]; гідрохімія техногенних водних об'єктів [20, 21, 305]; якість води джерел водопостачання [29, 145, 154]; інтегральний антропогенний вплив на хімічний склад вод [73, 85, 93, 266]. У 1983 р. В.К. Хільчевський першим в лабораторії застосував комплексні індекси якості вод [57], які тоді лише починали використовуватися в гідрохімічній практиці. У подальших дослідженнях він ув'язав питання класичної гідрохімії з екологічною і прикладною оцінкою якості води, тобто, виконав еколого-гідрохімічну характеристику вод [53, 85, 87, 93, 98, 266, 293].

У 2003 р. вченим розроблена і опублікована класифікація природних вод за мінералізацією (табл. 2.1), в якій зроблено акцент на сучасних підходах до споживчої якості води [139].

Таблиця 2.1. Класифікація природних вод за мінералізацією В.К. Хільчевського, г/дм³ [139]

№	Назва	Мінералізація води
1	Дуже прісні	менше 0,1
2	Помірно прісні	0,1-0,6
3	Прісні з підвищеною мінералізацією	0,6-1,0
4	Слабосолоні	1,0-3,0
5	Середьосолоні	3,0-15,0
6	Сильно солоні	35-50
7	Розсоли	понад 50

Вчений зі своїми учнями запропонував модернізований варіант відомої гідрохімічної класифікації О.О. Алекіна (за головними іонами). До існуючих таксонів (клас, група, тип вод) було введено ще один (підтип), що дало можливість застосовувати її при дослідженнях антропогенного впливу на хімічний склад поверхневих вод [162, 314]. Для навчальних цілей вченим самостійно і у співавторстві розроблено і здійснено низку методичних видань з визначення хімічного складу природних вод (1993, 2004 рр.), методів очищення вод (1993 р.), польових і лабораторних гідрохімічних досліджень (2012 р.) [37, 43, 45].

2.5.2. Гідрохімічне та гідрографічне картографування. Напрямом, який доповнює теорію і методологію гідрохімічних досліджень, стало гідрохімічне картографування, яким В.К. Хільчевський почав займатися з колегами ще в університетській проблемній лабораторії гідрохімії. У

1985 р. в лабораторії було створено рукописний альбом картосхем стоку хімічних компонентів річок України. Карти мінералізації поверхневих вод України, середнього річного іонного стоку річок, середнього річного річкового стоку органічних речовин (М 1:4000000) увійшли до опублікованого в 1990 р. "Гидрохимического атласа СССР", який розроблявся в Гідрохімічному інституті [2]. Згодом тематика гідрохімічного картографування розвивалася спільно з колегами з Українського гідрометеорологічного інституту. В результаті було створено низку карт хімічного складу поверхневих вод України, які увійшли до "Національного атласу України", виданого у 2007 р. [13].

Ці карти мінералізації і твердості (жорсткості) поверхневих вод, окремі карти по концентраціях сульфатів, хлоридів, загального заліза, амонійного і нітратного азоту (М 1:5000000), карта екологічної оцінки якості поверхневих вод (М 1:4000000).

За «Методиками гідрографічного та водогосподарського районування території України...» [23]

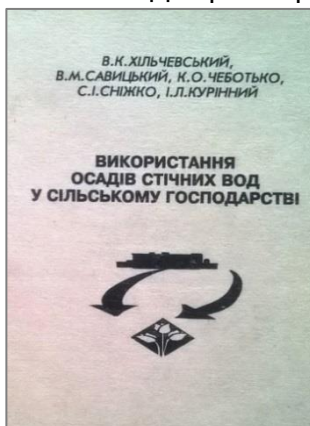
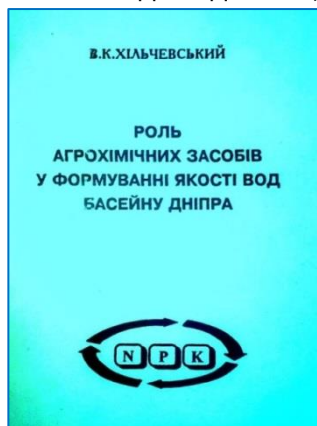
було розроблено дві демонстраційні карти (одна – гідрографічного, інша - водогосподарського районування) у масштабі М 1:635 000, які ДНВП «Картографія» видало в 2013 р. для структурних підрозділів Держводагентства України та Мінприроди України.

2.5.3. Вплив агрохімічних засобів на якість поверхневих вод в умовах Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару В.К. Хільчевський почав вивчати з 1986 р. (лісостепова зона) [67, 72]. Досліджувався хімічний склад атмосферних опадів, вод поверхнево-схилового стоку, річкових і підземних вод. Потім до досліджень були підключені Придеснянська (зона мішаних лісів) і Велико-Анадольська (степова зона) водобалансові станції. Вивчався режим і винесення біогенних компонентів (сполук азоту і фосфору) та головних іонів з врахуванням агрофону на території водозборів. Результати цих досліджень викладено в монографії "Роль агрохімічних засобів у формуванні якості вод басейну Дніпра", опублікованій в 1996 р. [4], а також в інших публікаціях [82, 86, 273], захищено докторську дисертацію [381]. Отримано дані про змив та винос нітратів і фосфатів з різних територій: необроблюваних площ; сільгоспугідь; заліснених ділянок. Була

Ф.2.31. «Гидрохимический атлас СССР», 1990 р. [2] та «Національний атлас України», 2007 р. [13]

розроблена методика оцінки впливу агрохімічних засобів на хімічний склад поверхневих вод в різних природних зонах України [4]. Як показали дослідження, в басейні Дніпра за рахунок виносу компонентів

добрив з сільгоспугідь формується 7 % річного стоку нітратів, 11 % - нітритів, 8% - фосфатів. Більше біогенних речовин за рахунок агрохімічних засобів надходить з сільгоспугідь у зоні мішаних лісів, які розташовані на легких за механічним складом ґрунтах і добре промиваються атмосферними опадами. Переважна більшість сполук азоту і фосфору виноситься з водозборів під час весняної повені: в

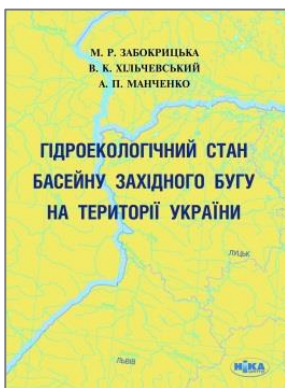
Ф.2.32. Монографії на агрогідрохімічну тематику, 1996 р. [4] і 1995 р. [5]

зоні мішаних лісів – понад 95%; у лісостеповій - 70-90 %; у степовій - 56-80%. Результати досліджень вченого є актуальними і сьогодні, особливо з позиції імплементації «Нітратної директиви» ЄС в Україні.

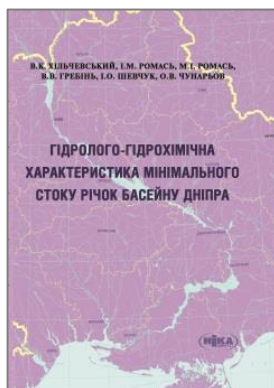
2.5.4. Гідрохімія регіональних басейнових систем. Фактично, гідрохімією регіональних басейнових систем В.К. Хільчевський почав займатися під час роботи над кандидатською дисертацією "Зміна хімічного складу річкових вод басейну Верхнього Дніпра під впливом антропогенного чинника", захищеною в 1985 р. [379].

З використанням матеріалів власних експедиційних досліджень і даних мережі моніторингу Держкомгідромету СРСР, детально досліджено р. Дніпро до Києва – включно з територією Росії, Білорусі і України. Окрім, власне Дніпра, вивчалися крупні притоки: Прип'ять, Сож, Березина, Десна та їхні притоки. Охарактеризовано гідрохімічний режим, стік хімічних речовин, розраховано антропогенну складову іонного стоку і вперше на той час виконано оцінку якості річкових вод.

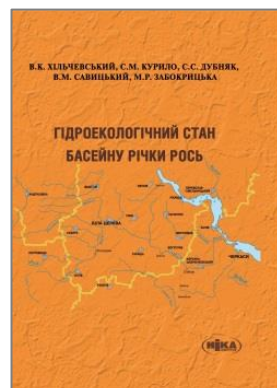
В результаті проведення декількох десятків експедицій і стаціонарних спостережень було розроблено модель гідрохімічних досліджень регіональних басейнових систем - від малого експериментального водозбору до великої річки. На початкових етапах превалюють експериментальні та експедиційні гідрохімічні дослідження, на завершальних – гідрохімічні зйомки і використання даних галузевих моніторинрів якості вод.

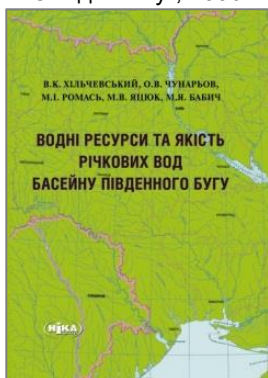
Західний Буг, 2006

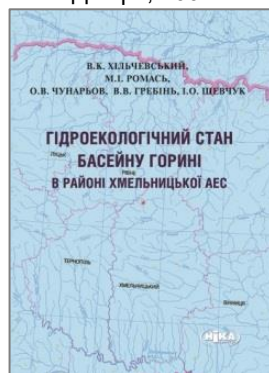
Дніпро, 2007

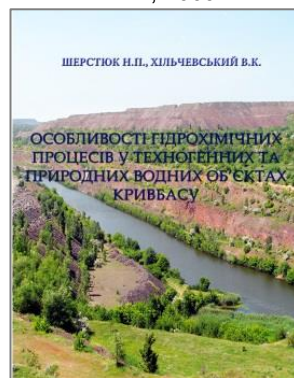
Рось, 2009

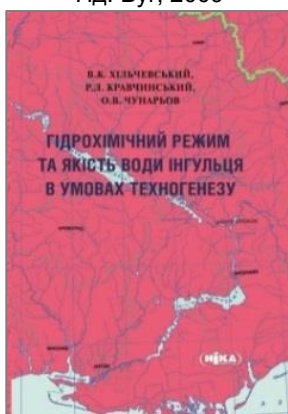
Пд. Буг, 2009

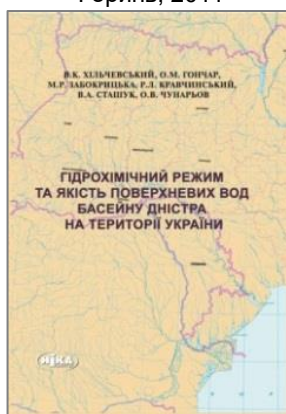
Горинь, 2011

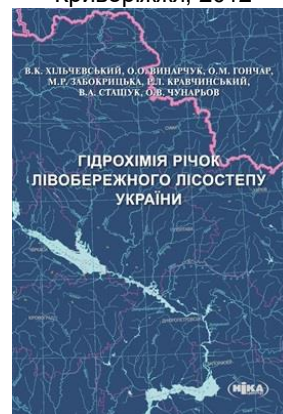
Криворіжжя, 2012

Інгулець, 2012

Дністер, 2013

Лівобережжя, 2014

Ф. 2.33. Цикл монографій з гідрохімії регіональних басейнових систем 2006-2014 рр. [11, 12, 17-20, 22, 46]

Згодом дослідженнями було охоплено басейни середніх і великих річок України. Дослідження включають такі питання: вивчення загальних

закономірностей формування хімічного складу вод → виявлення регіональних відмінностей → встановлення локальних проявів природного і антропогенного впливу на якість вод.

Під керівництвом В.К. Хільчевського виконано дослідження: вплив сульфатного карсту та господарської діяльності на хімічний склад природних вод в басейні Дністра [7, 22, 185]; вплив агрофону на гідродинаміку і гідрохімію схилкових водотоків [9], особливостей формування якості вод транскордонних басейнів Західного Бугу [11, 188, 212], Тиси [208, 285], Дунаю [78, 81, 88, 274]; гідрохімічних аспектів мінімального стоку річок басейну Дніпра [12] та різних видів антропогенного впливу на якість річкових вод його зарегульованих приток [17, 19, 20, 21, 46, 138]; водних ресурсів та якості вод басейну Південного Бугу [18]. Значною мірою ці напрацювання було узагальнено в 2012 р. в новому підручнику з основ гідрохімії [34] і в розроблених спільно з колегами з Українського гідрометеорологічного інституту картах якості поверхневих вод для "Національного атласу України" [13].

2.5.5. Гідрографія України та менеджмент водних ресурсів.

Професор В.К. Хільчевський з 2015 р. є членом робочої групи при Держводагентстві України з розробки пропозицій з імплементації Водної рамкової директиви ЄС. Питаннями менеджменту водних ресурсів в Україні з урахуванням положень Водної рамкової директиви Європейського Союзу (WFD 2000/60/EC) він зацікавився на початку 2000-х рр. Так, у 2002 р. спільно з фахівцями Держводгоспу України було опубліковано статтю, присвячену транскордонним водним проблемам України і Білорусі, пов'язаним з експлуатацією Верхньо-Прип'ятського гідровузла [136]. У 2002 р. він керував розробкою відомчого нормативного документу "Порядок організації і здійснення державного моніторингу вод в системі Держводгоспу України" (ВНД 33.-5.5-10-2002) [392], а в 2005 р. – "Методичних вказівок відносно оптимізації системи спостережень за станом поверхневих вод з врахуванням Водної рамкової директиви ЄС" [393].

Деякі аспекти управління водними ресурсами транскордонних річкових басейнів на прикладі Західного Бугу розроблялися спільно з М.Р. Забокрицькою і викладені в монографії "Гідроекологічний стан басейну Західного Бугу на території України" (2006 р.), в якій висвітлено проблеми забезпечення якості води р. Західний Буг, що стосуються водоохоронних органів України, Польщі і Білорусі [11]. Така ж робота була виконана і для Дністра, басейн якого розташований на території України і Молдови [22].

У 2013 р. професор В.К. Хільчевський спільно з колегою по кафедрі професором В.В. Гребенем брали участь в колективній розробці «Методик гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу» (авторська група учених Київського національного університету

імені Тараса Шевченка, Вінницького національного політехнічного університету і фахівців Державного агентства водних ресурсів України) [23]. Розробниками "Методик" [23] було запропоновано схему гідрографічного районування, яка передбачає виділення 9 районів річкових басейнів на території України, як основних гідрографічних одиниць (райони басейнів: р. Дніпро, р. Дністер, р. Дунай, р. Південний Буг, р. Дон, р. Вісла, річок Криму, річок Причорномор'я, річок Приазов'я).

Ф.2.34. Гідрографічне районування території України, у розробці якого від КНУ ім. Т. Шевченка брали участь В.В. Гребінь та В.К. Хільчевський, затверджене Верховною Радою України 04.10.2016 р. [23]

Надзвичайного державного значення набула розроблена в "Методиках" схема гідрографічного районування території України після її офіційного затвердження Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України відносно впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом", прийнятим Верховною Радою України 4 жовтня в 2016 р. (№ 1641 – VIII) з внесенням новацій до Водного кодексу України (стаття 131).

У 2014 р. опубліковано науковий довідник "Водний фонд України. Штучні водойми – водосховища і ставки" (колективна розробка за редакцією В.К. Хільчевського і В.В. Гребеня) [24]. В даній роботі значно уточнено загальну кількість ставків в Україні (49 444), що на 72 % більше

ніж офіційно прийнята кількість ставок в Україні до публікації даного довідника. Авторами вперше досліджено і опубліковано дані про середню частку орендованих водосховищ і ставок по Україні (відповідно 39 % і 36 %), яка коливається по областях в дуже широких межах (від 2 до 67 %). Як відзначає вчений у роботі [206], в даний час до вивчення ставок в Україні потрібно застосовувати сучасні підходи, особливо зважаючи на зміни гідрологічного та гідрохімічного режимів водних об'єктів.

В окремих публікаціях вченого спільно з колегами висвітлено мето-

дичні аспекти і хід імплементації положень ВРД ЄС в Україні, виконано низку досліджень гідрографічної мережі басейнів деяких річок України із застосуванням положень ВРД ЄС [200]. Розроблялося питання, що стосується класифікації річок за площею водозбору (європейська класифікація більш подрібнена, ніж у Водному кодексі Украї-

Ф.2.35. Роботи по гідрографії та водному менеджменту, 2014 і 2015 рр. [24], [47]

ни). Так, в басейнах Західного Бугу і Росі за класифікацією ВРД ЄС виявлено по одній дуже великий і по дві великі річки [189, 192, 193, 199]. Ці дослідження мають цінність з позицій створення планів управління річковими басейнами, що будуть розроблятися в Україні.

Наукові розробки з питань управління якістю водних ресурсів відображено у навчальному посібнику для студентів "Основні принципи управління якістю водних ресурсів та їхня охорона", виданому вченим спільно з колегами у 2015 р. [47].

2.5.6. Історія гідрологічної науки в Україні завжди цікавила В.К. Хільчевського. Але коли став завідувачем кафедри, вчений почав більш зріло досліджувати це питання, особливо звертаючи увагу на внесок окремих вчених. Так, у 2000 р. він опублікував брошуру, присвячену кафедрі гідрології та гідрохімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в якій в історичному розрізі вперше охарактеризував різні періоди в історії кафедри, навів інформацію про діяльність завідувачів кафедри – своїх попередників: В.О. Назарова, Б.А. Пишкіна, С.П. Пустовойта, В.І. Пелешенка і Л.М. Горєва [399].

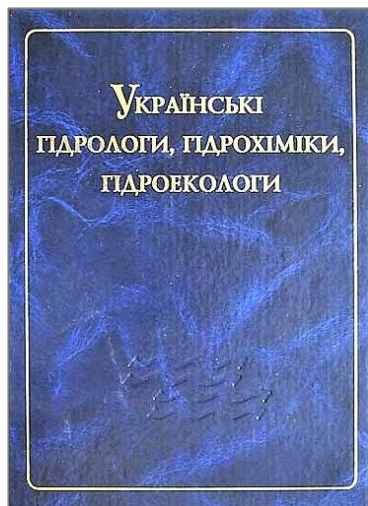
Згодом вчений ініціював створення довідника про персоналії "Українські гідрологи, гідрохіміки, гідроекологи", який під його редакцією опубліковано в 2004 р. [402]. У довіднику вперше була систематизована інформація про 55 вчених, які працювали у сфері гідрології в різні роки в Україні (в основному, в другій половині ХХ ст.).

Значну увагу вчений приділяє біографістиці відомих українських вчених-гідрологів: основоположника української гідрології Є.В. Оппокова (1869-1937 рр.), який був репресований у 1937 р., та його учня А.В. Огієвського (1894-1952 рр.) [184, 187, 402, 405].

У 2014 р. В.К. Хільчевський разом з директором Центральної геофізичної обсерваторії імені Бориса Срезневського О.О. Косовцем та директором історико-меморіального музею Михайла Грушевського С.М. Паньковою брав участь в

організації і роботі виїзного засідання наукової громадськості, присвяченого 145-річчю з дня народження Є.В. Оппокова на його малій батьківщині в Рудому Селі Володарського району Київської області. Учасники заходу відвідали старовинний православний Свято-Троїцький храм, в якому в 1868-1917 рр. був настоятелем батько вченого - Володимир Оппоков (загинув від рук більшовиків у 1917 р.).

Важливе місце в історії кафедри гідрології та гідроекології мають контакти з українською гідрометслужбою. У публікації, присвяченій 95-річчю національної гідрометслужби в Україні (1921-2016 рр.), В.К. Хільчевський висвітлив, зокрема, роль першого завідувача кафедри гідрології суші КДУ імені Т.Г. Шевченка В.О. Назарова в

Ф.2.36. Про українських гідрологів, 2004 [402]

Ф.2.37. Біля могили А.В. Огієвського на Лук'янівському цвинтарі у Києві. Вшанування 120-річчя відомого вченого-гідролога, 2014 р.

діяльності гідрометслужби – в 1930-х рр. той очолював перший науково-дослідний гідрометеорологічний інститут гідрометслужби України (ГІМЕІН), а в 1946-1949 рр. – науково-дослідну гідрологічну обсерваторію гідрометслужби України [198]. Показано також діяльність третього завідувача кафедри С.П. Пустовойта, який після Другої світової війни займався організацією гідрометеорологічної мережі на звільнених від німецьких загарбників територіях.

В.К. Хільчевський професійно висвітлює також знакові події, які відбуваються в гідрологічній науці і освіті у наш час, зокрема в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, розуміючи їх важливість для майбутніх дослідників. Це стосується методичних питань гідрологічної науки і освіти в університетах України [111, 112, 152, 205, 207], становлення і діяльності університетської наукової школи гідрохімії і гідроекології, засновником якої був В.І. Пелешенко [190, 210б], заснування в 2000 р. і функціонування періодичного наукового збірника "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія" [104, 180, 191], діяльності з 1993 р. спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка із захисту докторських і кандидатських дисертацій з гідрології та метеорології [180, 209], проведення Всеукраїнських наукових конференцій з міжнародною участю "Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології" [129, 174, 178, 210а].

2.5.7. Державна премія України в галузі науки і техніки 2017 р. за цикл наукових праць "Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України". 19 травня 2018 р. вийшов Указ Президента України № 138/2018 про присудження авторському колективу Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 року за роботу "Оцінка, прогнозування і оптимізація стану водних екосистем України" [422]. До складу авторського колективу увійшли вісім провідних вчених України в цій області досліджень: член-кореспондент НАН України, доктор географічних наук В.І. Осадчий – директор Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України; член-кореспондент НАН України, доктор хімічних наук, професор Б.Ю. Корнілович – завідувач кафедри Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; член-кореспондент НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор Є.І. Никифорович – завідувач відділу Інституту гідромеханіки НАН України; доктор хімічних наук, професор П.М. Линник – завідувач відділу Інституту гідробіології НАН України; доктор біологічних наук, професор О.О. Протасов – провідний науковий співробітник Інституту гідробіології НАН України; доктор біологічних наук, професор В.І. Щербак - провідний науковий співробітник Інституту гідробіології НАН України; доктор географічних наук, професор В.К. Хільчевський – завідувач кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка; кандидат

географічних наук Ю.Б. Набиванець – заступник директора Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України.

Колективом вчених протягом 1980-2016 рр. виконано розробки, які обґрунтовують нові прогресивні принципи і методи, а також реалізують сучасні технології оцінювання, прогнозування і оптимізації стану водних екосистем України [416]. Створено хіміко-аналітичну і експериментальну методичні бази, поглиблено концепцію "буферної ємності" водних екосистем, наукові принципи і системи гідроекологічного моніторингу техноекосистем (водосховищ, водойм-охолоджувачів АЕС і ТЕС).

Внесок В.К. Хільчевського полягає: в узагальненнях з гідрохімії різних водних об'єктів (річки, водосховища, озера); розробці концепції трансформації хімічного складу поверхневих вод; розробці і реалізації методології гідрохімічних досліджень на малих експериментальних водозборах в різних природних зонах України з метою дослідження антропогенного впливу на якість вод.

Відзначена колективна робота складається з трьох розділів: 1). Аналітична, експериментальна і системна гідрохімія та гідроекологія; 2) Регіональна і басейнова гідрохімія та гідроекологія; 3) Гідроекологічний і гідробіологічний контроль природних водних екосистем і техноекосистем.

До впроваджень за розділом «Регіональна і басейнова гідрохімія і гідроекологія» належать:

- багатощільова комп'ютерна ІАС "Хімічний склад і якість поверхневих вод України", яка впроваджена в МНС України і постійно використовується в роботі гідрометеорологічних підрозділів ДСНС України. Розробка здійснена за результатами міжнародного проекту ОС 97-0003-9124 (IDRC, Канада) в 1998-2000 рр. і проекту Мінприроди України № держреєстрації 0101U007504 в 2003 р.;

- електронні бази даних, що засновані на геоінформаційних та інформаційно-мережевих технологіях (режим «он-лайн») для підтримки інформаційного менеджменту екологічного оздоровлення транскордонного басейну Дніпра (впроваджені за однойменною міжнародною програмою ПРООН-ГЕФ по Дніпру в 2001-2004 рр., в тому числі в складі діючого міжнародного веб-сайту;

- зведені матеріали про екологічний стан поверхневих вод України, які щорічно впроваджуються в Національну доповідь про стан навколишнього природного середовища під егідою Мінприроди України;

- регламентна схема організації спостережень на водних об'єктах, виконання хіміко-аналітичних робіт та узагальнення даних про якість води. Впроваджена в 2002 р. у відомчому нормативному документі Держводгоспу України (ВНД 33-5.5-10-2002) «Порядок організації та здійснення державного моніторингу вод в системі Держводгоспу України»;

- схема оптимізації моніторингу вод відповідно до вимог Водної рамкової директиви ЄС (впроваджено в 2005 р. в Держводгоспі України в «Методичних вказівках щодо оптимізації системи спостережень за станом поверхневих вод з урахуванням вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу»);

- рекомендації щодо оптимізації водопідготовки на Дніпровському і Деснянському водозаборах м.Києва;

- схема комплексного моніторингу водойми-охолоджувача та прилеглої акваторії Каховського водосховища (впроваджено на Запорізькій АЕС).

Напрацювання авторського колективу пройшли широку апробацію, зокрема опубліковано: 65 монографій, у тому числі одна англійською мовою у видавництві Springer; 614 наукових статей, з яких 172 – в міжнародних виданнях, які входять до наукометричної бази Scopus. З цієї тематики захищено 10 докторських і 32 кандидатські дисертації.

2.6. Нагороди та відзнаки

За успіхи у науковій та педагогічній діяльності В.К. Хільчевського удостоєно державних нагород, відомчих відзнак та відзнак громадських організацій.

Державні нагороди

- Медаль «В пам'ять 1500-леття Києва» (від імені Президії Верховної Ради СРСР рішення виконкому Київської міської ради народних депутатів від 26.11.1982 р.).

- Почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (Указ Президента України № 867/2009 від 27 жовтня 2009 р.) [421].

- Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 року (Указ Президента України № 138/2018 від 19 травня 2018 р.) [422].

Галузеві відзнаки

- Почесна грамота Київського національного університету імені Тараса Шевченка - 2003, 2009 рр.

- Почесна грамота Київського міського голови - 2002 р.

- Почесна грамота Міністерства освіти і науки України – 2003 р.

- Нагрудний знак «Почесний працівник гідромеслужби України» (Державна гідрометеорологічна служба України) - 2003 р.

- Нагрудний знак «Відмінник освіти України» (Міністерство освіти і науки України) - 2004 р.

- Почесна грамота Державного комітету України по водному господарству – 2006 р.
- Почесна грамота Малої академії наук – 2014 р.
- Нагрудний знак «За наукові та освітні досягнення» (Міністерство освіти і науки України) - 2017 р.

Відзнаки громадських організацій

- Медаль «За науково-педагогічні досягнення» (Академія наук вищої освіти України) - 2011 р.
- Нагрудний знак «За сумлінну працю в галузі водного господарства» (Товариство меліораторів та водогосподарників України) - 2013 р.

Ф.2.38. Президент України В.А. Ющенко вручає В.К. Хільчевському посвідчення і нагрудний знак заслуженого діяча науки і техніки України, Національний палац мистецтв «Україна», Київ, 2009 р.
(фото з відеозапису)

3. ALMA MATER - КАФЕДРА ГІДРОЛОГІЇ ТА ГІДРОЕКОЛОГІЇ ШЕВЧЕНКОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Діяльність професора В.К. Хільчевського в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка нерозривно пов'язана з кафедрою гідрології та гідроекології.

Коли він став студентом першого курсу (1971 р.), то кафедрі було 22 роки. А у 2019 р. кафедра відзначає свій 70-річний ювілей, тобто вчений є свідком і учасником подій, що відбувалися на кафедрі протягом останніх 48 років.

Випускників кафедри можна зустріти на різних континентах. Безперечно, переважна більшість з них працює в Україні, займаючись дослідженням та охороною водних ресурсів держави.

3.1. Трансформація кафедри: гідрології суші (1949-1976 рр.), гідрології та гідрохімії (1976-2002 рр.), гідрології та гідроекології (з 2002 р.)

Кафедра гідрології та гідроекології має свою історію, що розпочалася у 1949 р., коли на географічному факультеті Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка було створено кафедру гідрології суші, яку очолив професор В.О. Назаров. Зумовлено це було потребою у фахівцях-гідрологах для дослідницьких цілей, вишукувальних і проектних робіт, оскільки йшла післявоєнна відбудова економіки колишнього СРСР. Досліджувалися великі річки країни, на яких згодом будувалися великі водосховища і ГЕС, через водні артерії прокладалися мости, газопроводи та нафтопроводи, інші інфраструктурні об'єкти, освоювалися величезні простори Сибіру з його могутніми річками [399].

В цілому, в історії кафедри можна виділити три періоди, які відображаються і в її назвах [205, 207, 2106].

Перший період (1949-1976 рр.) - кафедра гідрології суші. Розвивалися дослідження, пов'язані з напрямками наукової діяльності завідувачів кафедри: гідрологічні прогнози – В.О. Назаров; переробка берегів водосховищ – Б.А. Пишкін; гідрологічний режим та гідрологічне районування – С.П. Пустовойт.

Другий період (1976-2002 рр.) - кафедра гідрології та гідрохімії. В 1976 р. кафедру очолив В.І. Пелешенко - засновник наукової школи гідрохімії в Київському університеті. За його ініціативи кафедру перейменовано. Вчені кафедри досліджували взаємозв'язок хімічного складу різних типів природних вод (В.І. Пелешенко); гідрохімічний режим та якість води основних річок України, Шацьких озер, вплив зрошувальних меліорацій (Л.М. Горев – завідувач кафедри у 1993-1999

рр.) та осушувальних меліорацій (Д.В. Закревський) на хімічний склад природних вод; агрогідрохімічні дослідження на експериментальних водозборах водобалансових станцій (В.К. Хільчевський); якість води водойм-охолоджувачів АЕС (М.І. Ромась). Розпочалися дослідження руслових процесів на річках (О.Г. Ободовський), гідрохімічних систем (С.І. Сніжко). У цей період співробітниками кафедри було захищено 4 докторські дисертації (В. І. Пелешенко, 1981; Л. М. Горєв, 1986; Д. В. Закревський, 1992; В. К. Хільчевський, 1996). У 2000 р. кафедру гідрології та гідрохімії очолив В. К. Хільчевський.

Ф.3.1. Стенд кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка

Третій період (з 2002 р.) - кафедра гідрології та гідроекології. За ініціативою В.К. Хільчевського кафедру гідрології та гідрохімії перейменовано на кафедру гідрології та гідроекології, оскільки з 2000-х рр. розширюються дослідження з гідрології та гідрохімії, пов'язані з гідроекологічною проблематикою.

Виконуються дослідження з управління водними ресурсами, пов'язані з імплементацією Водної рамкової директиви та інших водних директив Європейського Союзу у практику водного господарства України.

Викладачами кафедри у цей період захищено також 4 докторські дисертації (О.Г. Ободовський, 2002; С.І. Сніжко, 2002; М.І. Ромась, 2004; В.В. Гребінь, 2011).

У табл. 3.1 наведено факти та події, що відбувалися на кафедрі у вищезначені хронологічні періоди.

Таблиця 3.1. Хронологія подій на кафедрі гідрології та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за 70 років діяльності (1949-2019 рр.)

Рік	Подія
1	2
Кафедра гідрології суші, 1949-1976 рр.	
1949	Створення кафедри гідрології суші на географічному факультеті Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка
1949	<i>В.О. Назаров</i> - завідувач кафедри, доктор технічних наук, професор
1952	Перший випуск фахівців спеціальності «Гідрологія суші»
1962	<i>Б.А. Пишкін</i> - завідувач кафедри, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент АН УРСР
1967	<i>С.П. Пустовойт</i> - завідувач кафедри, кандидат географічних наук, в.о. професора
1971	Єдиний випуск кафедрою гідрологів, підготовлених на вечірньому відділенні
1971	Створення проблемної науково-дослідної лабораторії гідрохімії (ПНДЛГХ), науковий керівник лабораторії – <i>В.І. Пелешенко</i>
1974	Віднесення ПНДЛГХ до 2-ї категорії оплати праці (за науковий ступінь). Держкомітет РМ СРСР з питань праці та зарплати
1975	Перший випуск фахівців спеціальності «Гідрологія» зі спеціалізацією "Гідрохімія" (паралельно з підготовкою класичних гідрологів)
Кафедра гідрології та гідрохімії, 1976-2002 рр.	
1976	<i>В.І. Пелешенко</i> - завідувач кафедри, майбутній доктор географічних наук, професор, засл. діяч науки і техніки УРСР
1976	Переименування кафедри гідрології суші на кафедру гідрології та гідрохімії (затверджено ухвалою вченої ради університету)
1977	Проведення на базі ҚДУ імені Т.Г. Шевченка наради ВАК СРСР з провідними вченими-гідрохіміками з організації в СРСР спецради із захисту докторських дисертацій з наукової спеціальності «гідрохімія» (Канівський природний заповідник). В нараді брали участь: <i>О.О. Алекін, А.М. Ніканоров, О.А. Зенін, М.М.Тарасов, А.І. Сімонов, О.І. Денисова, Г.В. Цицарін та ін.</i>

Продовження табл. 3.1

1	2
1981	Захист докторської дисертації В.І. Пелешенком «Оценка взаимосвязи химического состава различных типов природных вод суши (оценка, баланс и прогноз на примере территории Украины)», географічні науки, спеціальність «гідрохімія» (захист в Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР, м. Ростов-на-Дону)
1981	Створення навчально-наукового Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару на р. Рось (басейн Дніпра, м. Богуслав, Київська область), який в 1990-і рр. стає загальнофакультетською базою практики
1982	Запровадження гідрометричної практики для студентів кафедри на Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі
1986	Захист докторської дисертації Л.М. Горєвим «Теоретические и методологические основы гидрохимии орошаемых земель», географічні науки, спеціальність «гідрохімія» (захист в Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР, м. Ростов-на-Дону)
1990	Запровадження оглядової гідрологічної практики по водних об'єктах України. Перший маршрут: Київ – Шацькі озера – р. Західний Буг - Львів – Ужгород – річки Закарпаття – Міжгір'я – озеро Синевир – р. Тиса – Рахів – Яремче – р. Прут – Кам'янець-Подільський - р. Смотрич – Київ
1992	Зміна назви лабораторії - проблемна науково-дослідна лабораторія гідроекології та гідрохімії
1992	Захист докторської дисертації Д.В. Закревським «Гидрохимия осушаемых земель (в условиях северо-запада Украины)» географічні науки, спеціальність – «гідрологія суши, водні ресурси, гідрохімія» (захист в Гідрохімічному інституті Роскомгідромету, м. Ростов-на-Дону), переатестація дисертації в Україні в спецраді Київського національного університету імені Тараса Шевченка - в 1994 р.
1993	<i>Л.М. Горєв</i> - завідувач кафедри, доктор географічних наук, професор
1993	Створення за ініціативою кафедри у Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеціальностями: 11.00.07 – гідрологія суши, водні ресурси, гідрохімія; 11.00.09 - метеорологія, кліматологія, агрометеорологія. Голова спецради – В.І. Пелешенко, заступник голови – В.М. Волощук, вчений секретар – В.К. Хільчевський
1994	Київський державний університет імені Т.Г. Шевченка став Київським національним університетом імені Тараса Шевченка
1995	Запровадження зимової гідрометеорологічної практики в Карпатах для студентів кафедри на Ясинянській навчально-науковій базі університету (Закарпатська область, Рахівський район)

1	2
1996	Захист докторської дисертації В.К. Хільчевським «Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод (на прикладі басейну Дніпра)», географічні науки, спеціальність 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)
1997	Запровадження на кафедрі єдиного навчального плану триступеневої підготовки фахівців за напрямом "Гідрометеорологія" спеціальності "Гідрологія та гідрохімія": бакалавр (4 роки); спеціаліст і магістр (5 років)
2000	В.К. Хільчевський - завідувач кафедри, доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
2000	Перший випуск кафедрою магістрів гідрології спеціальності «Гідрологія та гідрохімія»
2000	Заснування періодичного наукового збірника "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія", який включено до переліку фахових видань з географічних наук Вищої атестаційної комісії (ВАК) України
2001	Проведення кафедрою 1-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гідрологія, гідрохімія гідроекологія», м. Київ
Кафедра гідрології та гідроекології (з 2002 р.)	
2002	Перейменування кафедри гідрології та гідрохімії на кафедру гідрології та гідроекології (ухвала вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 13 травня 2002 р., наказ ректора № 353-32 від 15.05.2002 р.)
2002	Запровадження на кафедрі окремих навчальних планів з підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів
2002	Проведення Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю "Гідроекологічні проблеми транскордонних річок" (спільно з Луцьким державним технічним університетом), м. Луцьк
2002	Захист докторської дисертації О.Г. Ободовським «Регіональний гідролого-екологічний аналіз руслових процесів», географічні науки, спеціальність 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)
2002	Захист докторської дисертації С.І. Сніжком «Теорія та методи аналізу регіональних гідрохімічних систем», географічні науки, спеціальність 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)
2003	Призначення В.К. Хільчевського науковим керівником науково-дослідної лабораторії гідрохімії (наказом ректора)
2003	Проведення 2-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія», (спільно з Українським гідрометеорологічним інститутом), м. Київ

1	2
2004	Захист докторської дисертації М.І. Ромасем «Гідрохімія водних об'єктів атомної і теплової енергетики», географічні науки, спеціальність 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)
2006	Проведення міжнародної наукової конференції «Гідроекологія річкових русел» (Київ - Канів)
2006	Проведення 3-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія», (спільно з Українським гідрометеорологічним інститутом), м. Київ
2008	Запровадження нового навчального плану підготовки бакалаврів відповідно до стандарту освіти за напрямом «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія».
2008	Перетворення науково-дослідної лабораторії гідроекології та гідрохімії в науково-дослідний сектор гідроекології та гідрохімії
2009	Запровадження нового навчального плану підготовки магістрів у зв'язку зі змінами термінів навчання (бакалавр – 4 роки, спеціаліст – плюс 1 рік, магістр – плюс 2 роки)
2009	Проведення 4-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія», (спільно зі Східноукраїнським національним університетом імені Володимира Даля), м. Луганськ
2009	Запровадження МОН України вступних випробувань (іспитів) при вступі в магістратуру
2010	Реєстрація періодичного наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» в Міністерстві юстиції України
2010	Атестація періодичного наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» у ВАК України (ВАК ліквідовано 09.12.2010 р., її функції передано в Атестаційну колегію МОН України з Департаментом атестації кадрів)
2010	Запровадження єдиного навчального плану триступеневої підготовки студентів за спеціальністю «Гідрологія»: бакалавр, спеціаліст, магістр
2011	Проведення 5-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія», (спільно з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича), м. Чернівці
2011	Захист докторської дисертації В.В. Гребенем «Регіональний ландшафтно-гідрологічний аналіз сучасного водного режиму річок України», географічні науки, спеціальність 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)

1	2
2014	Останній випуск кафедрою спеціалістів; надалі на кафедрі гідрології та гідроекології готуються лише бакалаври (4 роки навчання) і магістри (плюс 2 роки навчання)
2014	Проведення 6-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю "Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології" (підредаговано назву конференції) - спільно з Дніпропетровським національним університетом імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ (зараз – м. Дніпро)
2015	Прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»; гідрологія, як освітня програма, увійшла до спеціальності 103 «Науки про Землю»
2016	Атестація періодичного наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» Атестаційною колегією МОН України (Департаментом атестації кадрів)
2016	Перший набір кафедрою студентів на 1-й курс на освітню програму «Гідрологія» за спеціальністю 103 «Науки про Землю»
2016	Перший набір студентів в Україні, який здійснювався через електронну подачу документів (дистанційно) абітурієнтами
2016	Перший набір в аспірантуру на кафедру на освітньо-наукову програму «Гідрологія» за спеціальністю 103 «Науки про Землю» для підготовки докторів філософії (PhD)
2017	Участь представників кафедри у роботі 1-го Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду в Одесі (на базі Одеського державного екологічного університету); обговорення шляхів розвитку метеорології та гідрології в сучасних умовах
2018	Присудження В.К. Хільчевському Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 р. у складі авторського колективу за роботу «Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України» (указ Президента України від 19.05.2018 р. № 138/2018)
2018	Перше вручення випускникам дипломів магістрів наук про Землю за освітньою програмою «гідрологія»
2018	Проведення 7-ї Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю "Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології", присвяченої 100-річчю НАН України (спільно з Українським гідрометеорологічним інститутом ДСНС України та НАН України і Інститутом гідробіології НАН України), м. Київ

Структура кафедри. До складу кафедри входять викладачі, навчально-допоміжний персонал, працівники Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару та науково-дослідного сектору (НДС) гідроекології та гідрохімії. Порівняння даних за 2003 р. та 2018 р. (рис. 3.1

і рис. 3.2), нажаль, показує чисельне зменшення кількості студентів на кафедрі (58 студентів – у 2003 р. і 38 – у 2018 р.), а відповідно і викладачів. Також з 2014 р. немає наукового керівника НДС гідроекології та гідрохімії, а є науковий керівник теми, яка після проходження конкурсу виконується в підрозділі (зараз науковий керівник теми – професор О.Г. Ободовський).

Викладацький склад кафедри – 7 осіб (2018-2019 н. р.).

Три професори, доктори наук (працюють на повну ставку):

Хільчевський Валентин Кирилович - завідувач кафедри, професор, доктор геогр. наук, засл. діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України (викладає з 1989 р., в університеті працює з 1976 р.);

Ободовський Олександр Григорович - професор, доктор геогр. наук (викладає з 1989 р., в університеті працює з 1980 р.);

Гребінь Василь Васильович - професор, доктор геогр. наук (викладає з 1992 р., в університеті працює з 1987 р.).

Два доценти, кандидати наук (працюють на неповну ставку):

Курило Святослав Михайлович - доцент, кандидат геогр. наук (викладає з 2002 р.);

Лук'янець Ольга Іванівна - доцент, кандидат геогр. наук (викладає з 2009 р.).

Два асистенти, кандидати наук (працюють на неповну ставку):

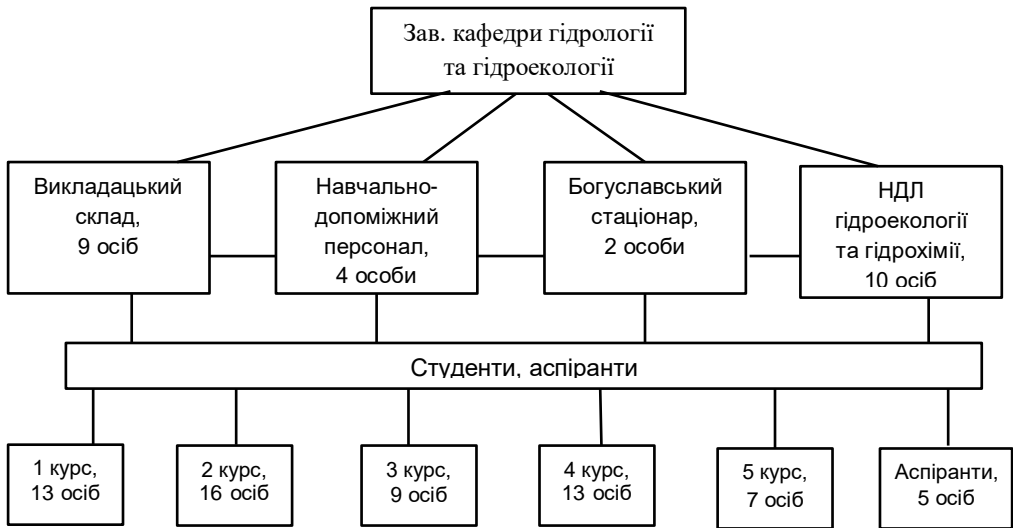
Чорноморець Юлія Олександрівна - асистент, кандидат геогр. наук (викладає з 2007 р.);

Москаленко Станіслав Олексійович - асистент, кандидат геогр. наук (викладає з 2017 р.).

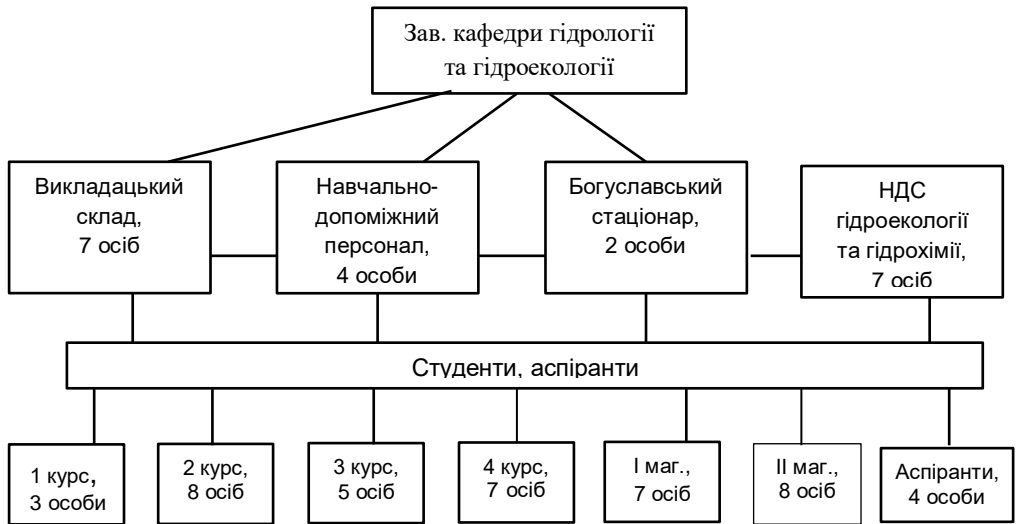
Штатні викладачі кафедри минулих років. У різний час у штаті кафедри працювали викладачами:

С.М. Лісогор - доцент, канд. геогр. наук (1968-2018 рр.); *О.С. Коноваленко* - асистент, канд. геогр. наук (2011-2017 рр.); *С.С. Дубняк* - доцент, канд. геогр. наук (1998-2016 рр., 2011-2014 рр. - докторантура); *В.М. Савицький* - доцент, канд. хім. наук (2000-2014 рр.); *Н.В. Приймаченко* - асистент, канд. геогр. наук (2011-2014 рр.); *Ю.С. Тавров* - доцент, канд. геогр. наук (2010-2011 рр.); *П.С. Лозовіцький* - доцент, канд. тех. наук (2003-2010 рр.); *С.І. Сніжко* - доцент, канд. геогр. наук (1995-2001 рр.); *М.Г. Галущенко* - доцент, канд. геогр. наук (1976-2002 рр.); *С.С. Левківський* - доцент, канд. геогр. наук (1964-1999 рр.); *Л.Г. Будкіна* - доцент, канд. геогр. наук (1962-1995 рр.); *Л.М. Козінцева* - доцент, канд. геогр. наук (1953-1992 рр.); *Є.С. Цайтц* - доцент, канд. тех. наук (1978-1989 рр.); *А.Б. Кордюм* - доцент, канд. геогр. наук (1980-1982 рр.); *В.Л. Максимчук* - доцент, канд. тех. наук (1974-1975 рр.); *О.О. Косовець* - асистент (1976-1977 рр.); *В.І. Кулинич* - асистент (1974-1975 рр.); *Г.В. Безугла* - асистент (1952-1957 рр.).

У деяких викладачів весь трудовий шлях становила робота на кафедрі, дехто приходив з інших установ, або ж навпаки - переходив.

Рис. 3.1. Структура та кількісний склад кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ імені Т. Шевченка, 2003 р.

Рис. 3.2. Структура та кількісний склад кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ імені Т. Шевченка, 2018 р.

Так, доцент В.Л. Максимчук у 1975 р. перейшов з кафедри працювати на посаду директора Українського філіалу Центрального науково-дослідного інституту комплексного використання водних ресурсів (ЦНДІКВВР) Мінводгоспу СРСР, який тільки створювався у Києві. Головний офіс ЦНДІКВВР знаходився у Мінську. Асистент О.О. Косовець у 1977 р. перейшов працювати у систему гідрометслужби України, вже багато років (з 1988 р.) очолює Центральну геофізичну обсерваторію імені Бориса Срезневського Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Доктор географічних наук, професор С.І. Сніжко з 2002 р. очолює кафедру метеорології і кліматології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Доцент С.С. Дубняк з 2016 р. перейшов на роботу в Інститут гідробіології НАН України – в.о. завідувача відділу. Асистент О.С. Коноваленко перейшла на роботу в Український гідрометеорологічний інститут ДСНС України і НАН України – завідувач лабораторії.

Викладачі-сумісники кафедри минулих років. У різний час на кафедрі за сумісництвом викладали відомі вчені: доктор тех. наук, професор *В.І. Мокляк* та доктор геогр. наук, професор *Л.Г. Онуфрієнко* (1960-і рр.); доктор хім. наук, професор *Б.Й. Набиванець* та доктор геол.-мін. наук, академік НАН України *В.І. Лялько* (1970-і рр.); доктор біол. наук *Л.М. Зімболевська* та доктор економ. наук, академік НААН України *М.А. Хвесик* (1990-і рр.). У 2000-х рр. за сумісництвом викладали: канд. геогр. наук *М.В. Яцюк* (початок 2000-х рр.); канд. геогр. наук *О.В. Чунарьов* (бл. 2009-2011 рр.); канд. геогр. наук *Р.Л. Кравчинський* (2013-2014 рр.).

Ф.3.2. На засіданні кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка у кабінеті завідувача (зліва): М.В. Яцюк, В.К. Хільчевський, С.М. Лісогор, О.І. Лук'янець, В.В. Гребінь, 2005

3.2. Фотогалерея: колектив гідрологічної кафедри у різні роки

Ф.3.3. Викладачі кафедри гідрології суші КДУ ім. Т.Г. Шевченка зі студентами 5 курсу. Завідувач кафедри – С.П. Пустовойт (1-й ряд, по центру), 1976 р.

Ф.3.4. Колектив кафедри гідрології та гідрохімії КДУ ім. Т.Г. Шевченка. Завідувач кафедри – В.І. Пелешенко (1-й ряд, по центру), середина 1980-х рр.

Ф.3.5. Колектив кафедри гідрології та гідрохімії КНУ ім. Т. Шевченка.
Завідувач кафедри – Л.М. Горев (1-й ряд, по центру), 1998 р.

Ф.3.6. Колектив кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка.
Завідувач кафедри – В.К. Хільчевський (1-й ряд, ліворуч 2-й), 2007 р.

Ф.3.7. Колектив кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка.
Завідувач кафедри – В.К. Хільчевський (1-й ряд, по центру), 2012 р.

Ф.3.8. Колектив кафедри гідрології та гідроекології КНУ ім. Т. Шевченка.
Завідувач кафедри – В.К. Хільчевський (1-й ряд, ліворуч 2-й), 2018 р.

3.3. Завідувачі кафедри

В історії кафедри гідрології та гідроекології (1949-2019 рр.) географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка налічується шість завідувачів кафедри, які у свій час закінчили різні заклади вищої освіти в колишньому СРСР - Петроградський інститут інженерів шляхів сполучення, Московську сільськогосподарську академію імені К. А. Тімірязєва, Київський гідромеліоративний інститут, геологічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, географічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Їхні виробничі та наукові біографії певною мірою відображають процеси, що відбувалися в області гідрології, яка є дотичною до вирішення економічних та екологічних проблем країни. Це участь у розробці методів гідрологічних прогнозів для потреб будівництва ДніпроГЕС (В.О. Назаров), відновлення гідрологічної мережі спостережень після Другої світової війни (С.П. Пустовойт), розробка методів захисту берегів у новостворюваних водосховищах (Б.А. Пишкін), дослідження якості природних вод у зв'язку зі зростаючим антропогенним впливом та проведенням водних меліорацій (В.І.Пелешенко, Л.М. Горєв), оцінювання якості вод та управління водними ресурсами в умовах імплементації Україною положень Водної рамкової директиви Європейського Союзу (В.К. Хільчевський).

Назаров Віктор Олександрович (18.03.1893 р., м. Сатка Челябінської області, Росія – 26.09.1961 р., м. Київ) - український гідролог, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1949-1961 рр.).

Закінчив у 1922 р. Петроградський інститут інженерів шляхів сполучення. Працював у системі гідрометслужби України, очолював у 1930-х рр. Гідрометеорологічний інститут (ГІМЕІН). Займався гідрологічними прогнозами, зокрема, для будівництва ДніпроГЕС. Разом з Є.В. Оппоковим та А.В. Огієвським розробив методи прогнозування висоти весняної повені на Дніпрі та його притоках. Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденом Червоної зірки. У

Ф.3.9. В.О. Назаров
(1893-1961 рр.)

1946–1949 рр. очолював Київську науково-дослідну гідрологічну обсерваторію. Автор понад 50 наукових праць, серед яких 12 праць з прогнозування рівня води річок України [393, 402, 407].

Пишкін Борис Андрійович (3.09.1893 р., м. Казань, Росія - 29.01.1970 р., Київ) - український гідротехнік, гідролог, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент АН УРСР, завідувач кафедри гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1962-1967 рр.).

Ф.3.10. Б.А. Пишкін
(1893-1970 рр.)

Закінчив у 1924 р. Московську сільськогосподарську академію імені К. А. Тімірязєва за спеціальністю «інженер-гідротехнік». Працював у водогосподарських установах Середньої Азії, Закавказзя. Завідував кафедрою в Омському сільгосподарському інституті.

Учасник Другої світової війни. У 1945–1948 рр. працював у секції водогосподарських проблем АН УРСР. Викладав у Київському гідромеліоративному інституті. Працюючи завідувачем кафедри гідрології суші в Київському

державному університеті імені Т.Г. Шевченка, водночас завідував відділом в Інституті гідрології і гідротехніки АН УРСР (з 1964 р. - Інститут гідромеханіки АН України). Сфера наукових досліджень: питання

динаміки берегів морів і водосховищ, вплив вітрових хвиль на гідротехнічні споруди і береги. Розробив методи захисту берегів від затоплювання та розмивання. Створив новий науковий напрям - динаміка берегів водосховищ. Автор близько 200 наукових праць [393, 402, 407].

Ф.3.11. С.П. Пустовойт,
(1899-1994 рр.)

Пустовойт Степан Пилипович (15.09.1899 р., Красносілка Олександрівського району Кіровоградської області – 4.09.1994 р., м. Київ) – український гідролог, кандидат географічних наук, доцент, в.о. професора, завідувач кафедри гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1967-1976 рр.).

Закінчив у 1936 р. Київський гідромеліоративний інститут зі спеціальності «інженер-меліоратор». Працював інженером-меліоратором, викладав у Київському лісогосподарському інституті.

Учасник Другої світової війни, служив у гідрометеорологічних підрозділах, які забезпечували бойові дії Червоної армії, відновлював роботу гідрометслужби на звільнених від німецьких окупантів територіях, зокрема мережу гідрологічних постів, відзначений урядовими нагородами. Після війни викладав у Київському гідромеліоративному інституті.

На кафедрі гідрології суші Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка почав працювати з 1949 р. - старшим викладачем. Основний курс, який викладав, «Гідрометрія». Автор понад 60 наукових праць [393, 402, 407].

Пелешенко Василь Іларіонович (28.06.1927 р., Долина Обухівського району Київської області – 29.03.2014 р., м. Київ) - український гідрогеолог, гідрохімік, доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки УРСР, почесний працівник гідрометслужби України, почесний професор Київського університету, завідувач кафедри гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1976-1993 рр.).

Ф.3.12. В.І. Пелешенко,
(1927-2014 рр.)

Закінчив у 1957 р. геологічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка за фахом «геолог-гідрогеолог». Працював в університеті у 1957-1968 рр. - інженером, старшим викладачем на кафедрі гідрогеології та інженерної геології геологічного факультету.

Кандидатська дисертація «Підземні води межиріччя Сіверський Донець-Оскіл» захищена у 1967 р. на геолого-мінералогічні науки (ДСП – для службового користування).

У 1968-1971 рр. працював у відділі науки ЦК Компартії України.

З 1971 р. знову у Київському університеті – на кафедрі гідрології суші географічного факультету. Заснував проблемну науково-дослідну лабораторію гідрохімії. У 1976-1993 рр. очолював кафедру, яку за його ініціативи у 1976 р. перейменовано на кафедру гідрології та гідрохімії.

Докторська дисертація зі спеціальності «гідрохімія» «Оцінка взаємозв'язку хімічного складу різних типів природних вод суші (оцінка, баланс і прогноз на прикладі території України)» захищена у 1981 р. у

Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР (м. Ростов-на-Дону, Росія).

У 1993-2002 рр. - професор кафедри гідрології та гідрохімії, у 2002-2003 рр. - провідний науковий співробітник.

Учасник ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. Мав державні нагороди – орден «Знак пошани» 2-го і 3-го ступенів. Розробив методику оцінки взаємозв'язку хімічного складу різних типів природних вод (атмосферних, поверхневих, підземних).

Брав участь у експедиціях у Забайкаллі, на Шацьких озерах, річках Прип'яті, Дунаї, низці водойм-охолоджувачів АЕС на території України та Смоленській АЕС у Росії, 30-км зоні ЧАЕС.

Був головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій з гідрології та метеорології (1993-2003 рр.). Підготував 2-х докторів та 5 кандидатів наук.

Викладав «Основи гідрохімії», «Основи гідрогелогії». Автор та співавтор понад 200 наукових праць, серед яких 9 монографій, близько 20 навчально-методичних видань. Співавтор карт в «Гидрохимическом атласе СССР» (1990) [393, 402, 407].

Горєв Леонід Миколайович (3.08.1939 р., м. Ромни Сумської області

– 18.11.1999 р., м. Київ) - український гідрогелог, гідрохімік, доктор географічних наук, професор, почесний працівник гідрометслужби України, завідувач кафедри гідрології та гідрохімії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1993-1999 рр.).

Закінчив у 1963 р. геологічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка за фахом «геолог-гідрогелог». Працював інженером-гідрогелогом, начальником партії (1966–1971 рр.) тресту «Київгеологія» Міністерства геології УРСР.

Кандидатську дисертацію із захищеності підземних вод від можливого радіоактивного забруднення захистив у 1971 р. на геолого-мінералогічні науки

(ДСП – для службового користування).

У 1974 р. перейшов працювати на географічний факультет Київського університету - старшим науковим співробітником проблемної науково-дослідної лабораторії гідрохімії, з 1975 р. – на викладацьку роботу -

доцент, професор. У 1993 р. став завідувачем кафедри гідрології та гідрохімії.

Докторську дисертацію зі спеціальності «гідрохімія» «Теоретичні і методологічні основи гідрохімії зрошуваних земель» захистив у 1986 р. у Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР (м. Ростов-на-Дону, Росія).

Досліджував проблеми меліоративної гідрохімії, оптимізації екосередовищ, підвищення ефективності зрошувальних меліорацій.

Розробив та читав спеціалізовані курси з гідрохімії: «Меліоративна гідрохімія», «Регіональна гідрохімія», «Методика гідрохімічних досліджень».

Автор та співавтор понад 200 наукових праць, у творчому доробку - 41 книга. Співавтор карт в «Гидрохимическом атласе СССР» (1990) [393, 402, 407].

Хільчевський Валентин Кирилович (народився 23.12.1953 р. у Хотові Києво-Святошинського району Київської області) - український гідролог, гідрохімік, гідроеколог, доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, почесний працівник гідрометслужби України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, завідувач кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2000-2019 рр.).

У 1976 р. закінчив кафедру гідрології суші географічного факультету Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка зі спеціальності «гідрологія суші», спеціалізація «гідрохімія». Залишився на наукову роботу в університеті у проблемній науководослідній лабораторії гідрохімії – інженер, старший інженер, молодший та старший науковий співробітник (1976-1989 рр.). Протягом 1977-1987 рр.

очолював наукові експедиції лабораторії. Кандидатську дисертацію зі спеціальності «гідрохімія» «Зміна хімічного складу річкових вод басейну Верхнього Дніпра під впливом антропогенного фактора» (включно з територією Росії, Білорусі та України) на географічні науки (ДСП – для службового користування) захистив у 1985 р. у Гідрохімічному інституті Держкомгідромету СРСР (м. Ростов-на-Дону, Росія).

У 1988-1989 рр. проходив наукове стажування у Бухарестському університеті (Румунія).

Ф.3.14. В.К. Хільчевський,
(1953 р.н.)

З 1989 р. - на викладацькій роботі на кафедрі гідрології та гідрохімії: доцент (1989 р.), професор (1997 р.). Отримав звання доцента – 1993 р., звання професора – 2001 р.

У 1996 р. захистив докторську дисертацію «Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод (на прикладі басейну Дніпра)» зі спеціальності 11.00.07 - гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

З 2000-го р. очолив кафедру, яку за його ініціативи у 2002 р. перейменовано на кафедру гідрології та гідроекології.

Заснував у 2000 р. періодичний науковий збірник «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія».

Був головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальностей 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія та 11.00.09 – метеорологія, кліматологія, агрометеорологія у 2003-2018 рр.

Підготував 4-х докторів та 10 кандидатів наук. Співкерівник університетської наукової школи гідрохімії та гідроекології.

Засновник нового наукового напрямку – агрогідрохімія. Розробник методик гідрохімічних досліджень на експериментальних водозборах водобалансових станцій у різних природних зонах України (1989-1996 рр.). Автор сучасної класифікації природних вод за мінералізацією.

Співавтор гідрографічного районування території України згідно з вимогами ВРД Європейського Союзу, затвердженого Верховною Радою України у 2016 р.

Брав участь у експедиціях: Азовське та Чорне море; Валдайське озеро (Росія); Шацькі озера; басейни річок Західний Буг (Україна, Білорусь), Прип'ять, Дніпро, Південний Буг; басейн Дунаю: Сулинське і Георгієвське гирла (Румунія); річкова ущелина Залізні Ворота (Румунія, Сербія); річки Південних Карпат і Трансільванського плато (Румунія); водойми-охолоджувачі Смоленської АЕС (Росія), Чорнобильської, Хмельницької та Рівненської АЕС.

Викладає студентам спецкурси: «Основи гідрохімії», «Гідрохімія України», «Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти», «Агрогідрохімія» та ін.

Має пона 400 наукових праць, серед яких близько 40 книг. Співавтор карт в «Гидрохимическом атласе СССР» (1990), карт якості вод у «Національному атласі України» (2007).

В.К. Хільчевський – перший завідувач гідрологічної кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який закінчив цю кафедру [408-433].

3.4. Відомі випускники кафедри різних років

За сімдесят років (1949-2019 рр.) кафедра пройшла славний шлях на освітній ниві, підготувавши понад 1500 фахівців-гідрологів для різних відомств України та колишнього СРСР - гідрометслужби, системи водного господарства, проектно-вишукувальних установ, академічних та галузевих науково-дослідних інститутів. Оскільки в часи колишнього СРСР молодих спеціалістів після закінчення вищого навчального закладу направляли на роботу за заявками Держплану СРСР, то випускник кафедри міг опинитися у будь-якому куточку тієї величезної країни.

З багатьма з відомих випускників В.К. Хільчевському (випускнику кафедри 1976 р.) довелося разом навчатися, а потім мати робочі контакти.

Молодий спеціаліст мав зобов'язання перед державою відпрацювати два роки за направленням. У свою чергу, приймаючи на роботу установа, крім заробітної плати, забезпечувала мінімальні стартові житлові умови – місце в гуртожитку, «готельку» (відомча однокімнатна квартира в будинку готельного типу, в якому мешканці були співробітниками відомства), подальшу постановку спеціаліста на чергу для отримання повноцінного житла.

Особливо екстремальні направлення для молодих спеціалістів-гідрологів на роботу стосувалися такого відомства як союзна гідрометслужба з її розгалуженою моніторинговою мережею (Крайня Північ, Сибір, Далекий Схід, Центральна Азія). Відпрацювавши два роки за направленням, частина з них поверталася з далеких країв в Україну, а дехто там залишався.

Випускники 1949-1999 рр. Маючи добру університетську підготовку, власні здібності й таланти, випускники кафедри ставали відомими спеціалістами, керівниками галузей та установ. М.М. Падун (випускник

Ф.3.15. Одногрупники на Валдаї (зліва): Ю.П. Сахно, в майбутньому політик, народний депутат України; В.К. Хільчевський; В.І. Губанов, в майбутньому вчений-океанолог, 1975 р.

кафедри 1961 р.) очолював Українську гідрометеорологічну обсерваторію (1981-1983 рр.), а у 1989-1994 рр. був деканом географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [402].

Ф.3.16. На міжнародній конференції з В.М. Ліпінським (ліворуч) – головою Державної гідрометслужби, 2003 р.

Тривалий час (1993-2011 рр.) очолював гідрометслужбу України В.М. Ліпінський (випускник кафедри 1978 р.) [406]. Заступниками у нього були теж випускники кафедри – В.О. Громовий (випускник 1978 р.) та В.О. Манукало (випускник 1975 р.) [402].

В.В. Деревець (випускник 1973 р.) протягом 1996-2006 рр. очолював Центр радіаційного екологічного моніторингу та державне спеціалізоване науково-виробниче підприємство "Чорнобильський радіоекологічний центр" МНС України, з

2011 р. – заступник директора Українського гідрометцентру.

Посаду заступника міністра Мінекобезпеки України у 1998-2000 рр. обіймав М.П. Стеценко (випускник 1977 р.), який потім низку років працював першим заступником голови Державної служби заповідної справи (згодом - Департаменту заповідної справи) Мінприроди України.

З 1988 р. очолює Центральну геофізичну обсерваторію О.О. Косоєць (випускник 1973 р.). Галузевий державний архів матеріалів гідрометеорологічних спостережень з 2001 р. очолює М.І. Довгич (випускник 1978 р.). Багато років відділ гідрологічних прогнозів Українського гідрометцентру очолює кандидат географічних наук В.М. Бойко (випускниця 1979 р.).

Випускники кафедри були серед учасників перших експедицій в Антарктиду на українську антарктичну станцію «Академік Вернадський», яка запрацювала у 1996 р.: О.В. Серебряков (випускник 1975 р.) та А.П. Тхорик (випускник 1974 р.) – у 1997-1998 рр.

Багато випускників кафедри присвятили себе сфері науково-дослідницької діяльності, стали кандидатами наук. Деякі з них захистили докторські дисертації, стали відомими в Україні вченими-гідрологами, професорами в закладах вищої освіти.

Доктор географічних наук, член-кореспондент НАН України В.І. Осадчий (випускник 1981 р.), який з 1981 по 1993 р. працював в гідрохімічній лабораторії КНУ ім. Т. Шевченка, з 2000 р. очолює Український гідрометеорологічний інститут ДСНС України та НАН України. [402], а доктор географічних наук Н.М. Осадча (випускниця 1981 р.) очолює відділ гідрохімії цього інституту [402].

Доктор географічних наук, професор О.Г. Ободовський (випускник 1980 р.) [402] та доктор географічних наук, професор В.В. Гребінь (випускник 1987 р.) [402] працюють на кафедрі гідрології та гідроекології географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка,

Доктор географічних наук, професор В.М. Самойленко (випускник 1977 р.) працює на кафедрі фізичної географії та геоєкології географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка,

Доктор географічних наук, професор, заслужений працівник освіти України С.І. Сніжко (випускник 1980 р.) очолює кафедру метеорології і кліматології географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка, [402].

Доктор технічних наук, професор Л.М. Архипова (випускниця 1995 р.) очолює кафедру туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Деякі випускники кафедри досягли успіхів у діяльності, що не пов'язана з гідрологією. Так, О.М. Скоропад (випускник 1973 р.) став кар'єрним дипломатом – з 1992 р. працював у системі МЗС України, був Надзвичайним та Повноважним Послом України в африканських країнах – Нігерії, Беніні та Гані.

Одногрупником В.К. Хільчевського, з яким вони товаришували у студентські роки, був український політик і громадський діяч Ю.П. Сахно – кандидат технічних наук, народний депутат України у 1998-2002 рр.

Ф.3.17. В Національному експоцентрі України (зліва): О.О. Косовець – директор Центральної геофізичної обсерваторії; В.К. Хільчевський; В.І. Осадчий - член-кор. НАН України – директор Українського гідрометінституту, 2003 р.

(Верховна Рада України 3-го скликання), депутат Київради (2006-2008 рр.), директор департаменту розвитку підприємництва Державної служби України з питань регуляторної політики і розвитку підприємництва (2012-2014 рр.).

В.М. Зеленюв (випускник 1980 р.) працює начальником управління з питань проходження законопроектів та роботи з комітетами і депутатськими фракціями Головного організаційного управління Апарату Верховної Ради України.

Ф. 3.18. З аспірантами (зліва): М.Ю. Хорев - зараз перший заступник голови Держводагентства України; Р.В. Руденко; В.М. Стругинська – зараз кандидат географічних наук, головний редактор журналу «Надзвичайна ситуація»), 2006 р.

Випускники, починаючи з 2000 р. Безпосередньо учні професора В.К. Хільчевського, які закінчували кафедру або захищали дисертації під його керівництвом у 2000-і рр., теж вже досягли певних службових та наукових успіхів.

Першим заступником голови Державного агентства водних ресурсів України протягом 2009-2014 рр. був кандидат географічних наук М.В. Яцюк, який з 2016 р. працює заступником директора Інституту водних проблем та меліорації НААН України (випускник 1995 р.).

Заступником голови (2009-2014 рр.), а також в.о. голови (2014-2015 рр.) Державного агентства водних ресурсів України був кандидат географічних наук О.В. Чунар'ов, який зараз працює радником у Кабінеті Міністрів України (випускник 2004 р.).

У 2016 р. першим заступником голови Державного агентства водних ресурсів України призначено М.Ю. Хорєва (випускник 2005 р.).

Головним редактором журналу «Надзвичайна ситуація» працює кандидат географічних наук В.М. Струтинська (випускник 2005 р.).

Учасником експедиції в Антарктиду на українську антарктичну станцію «Академік Вернадський» у 2007-2008 рр. був Г.Ю. Тавров (випускник 2006 р.).

На кафедрі гідрології та гідроекології працює кандидат географічних наук, доцент С.М. Курило (випускник 1998 р.), який захищав дисертацію в університеті у 2002 р.

Завідувачами лабораторій в Українському гідрометеорологічному інституті ДСНС України та НАН України працюють кандидати географічних наук О.С. Коноваленко (випускниця 2000 р.) та К.Ю. Данько (випускник 2010 р.).

Дослідженнями екосистем у т. ч. гірських озер та джерел займається кандидат географічних наук, провідний науковий співробітник Карпатського національного природного парку Р.Л. Кравчинський (випускник 2006 р.).

Ф. 3.19. Професор В.К. Хільчевський зі своїм учнем - провідним науковим співробітником Карпатського національного природного парку Р.Л. Кравчинським, м. Яремче, Івано-Франківська обл., 2017 р.

3.5. Перелік випускників кафедри 2000-2019 рр.

За період завідування професора В.К. Хільчевського (2000-2019 рр.) кафедра гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка підготувала і випустила 207 фахівців-гідрологів (спеціалістів і магістрів). Динаміка випусків за роками наведена на рис. 3.3. З урахуванням того, що випускним є і 4-й курс – бакалаври, то це число можна було б подвоїти. Але 99 % випускників бакалаврату продовжували навчання на 5-му курсі (спеціалісти) або 1-му курсі магістратури, тому в табл. 3.2 наведено перелік випускників спеціалістів і магістрів. Причому, в цьому списку випускники 2000 і 2001 рр. закінчували ще кафедру гідрології та гідрохімії, а починаючи з 2002 р. – кафедру гідрології та гідроекології.

Як видно з рис. 3.3, найбільша кількість випускників на кафедрі гідрології та гідроекології була у 2014 р. (17 осіб), найменша – у 2010 р. (3 особи). Мінімальна кількість випускників була пов'язана з переходом на дворічний термін навчання в магістратурі. В середньому за рік протягом 2000-2019 рр. кафедра гідрології та гідроекології випускала 10 фахівців.

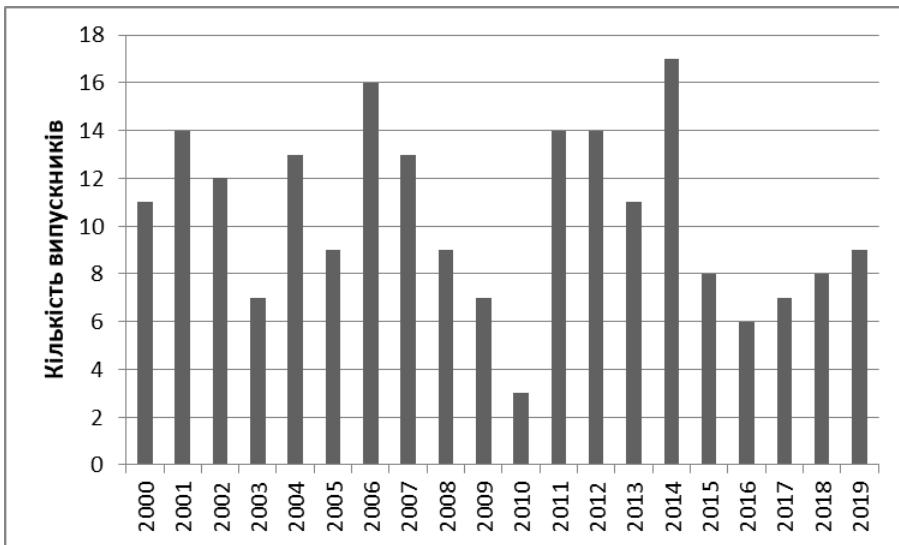

Рис. 3.3. Динаміка кількості випускників кафедри гідрології та гідроекології КНУ імені Т. Шевченка за роками (2000-2019 рр.)

Випускники 2000-2005 рр. – навчалися в корпусі географічного факультету по вул. Васильківській, 90, а випускники починаючи з 2006 р. – в корпусі на проспекті Академіка Глушкова, 2-А. Протягом 2000-2014 рр. кафедра випускала бакалаврів, спеціалістів і магістрів, з 2015 р. – лише бакалаврів і магістрів.

Таблиця 3.2. Перелік випускників кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, підготовлених за 2000-2019 рр.

№	Прізвище, імя, по батькові випускника
1	2
Випуск 2000 р. (11 осіб)	
1	Бекшаєва Ольга Олександрівна
2	Клебанов Денис Олександрович
3	Коноваленко Оксана Сергіївна
4	Куріненко Володимир Григорович
5	Малахова Марина Ігорівна
6	Мартиненко Лариса Михайлівна
7	Могильна Олена Станіславівна
8	Троценко Ігор Леонідович
9	Холодусіна Світлана Миколаївна
10	Шевчук Костянтин Анатолійович
11	Ярова Наталія Миколаївна
Випуск 2001 р. (14 осіб)	
12	Бурий Володимир
13	Галацко Юлія
14	Заморока Ірина
15	Зеленьов Владислав Володимирович
16	Карпук Людмила
17	Колесник Олександр
18	Купріков Іван Володимирович
19	Мазур Вікторія
20	Макарук Галина
21	Першко Ірина
22	Ромась Ігор Миколайович
23	Рябокрис Юлія Олександрівна
24	Тімченко Олег Володимирович
25	Холодько Олег Павлович
Випуск 2002 р. (12 осіб)	
26	Банас Світлана Анатоліївна
27	Залеська Яніна Василівна
28	Мазира Дмитро Леонідович
29	Медвецька Валентина Броніславівна
30	Огієнко Ганна Костянтинівна
31	Парфентьєва Людмила Миколаївна
32	Приймаченко Наталія Василівна

Продовження табл. 3.2

1	2
33	Сало Ігор Дмитрович
34	Селіверстова Дар'я Вікторівна
35	Середа Дмитро Анатолійович
36	Ситнікова Вероніка Анатоліївна
37	Цибульська Марина Петрівна
Випуск 2003 р. (7 осіб)	
38	Гончарук Тимур Миколайович
39	Кривда Анна Михайлівна
40	Маркова Людмила Олександрівна
41	Писаний Олександр Вікторович
42	Розлач Захар Валерійович
43	Руденко Руслан Васильович
44	Трибушна Марина Миколаївна
Випуск 2004 р. (13 осіб)	
45	Бердій Роман Петрович
46	Канциренко Сергій Іванович
47	Козін Сергій Віталійович
48	Лукашенко Наталія Сергіївна
49	Малигіна Світлана Павлівна
50	Малий Василь В'ячеславович
51	Ніколенко Ксенія Олександрівна
52	Обрізан Олексій Сергійович
53	Притуп Дмитро Федорович
54	Троц Марина Володимирівна
55	Трубіна Наталія Олександрівна
56	Чунарьов Олексій Васильович
57	Шевченко Маріанна Вікторівна
Випуск 2005 р. (9 осіб)	
58	Бакуменко Наталія Анатоліївна
59	Литвиненко Марія Борисівна
60	Майхровський Микита Олегович
61	Мощенко Василь Миколайович
62	Романюк Руслан Іванович
63	Сосевич Лариса Юріївна
64	Струтинська Віта Миколаївна
65	Хорєв Михайло Юрійович
66	Царик Марина Олександрівна

Продовження табл. 3.2

1	2
Випуск 2006 р. (16 осіб)	
67	Бутенко Олеся Петрівна
68	Гуло Андрій Володимирович
69	Дорбишев Володимир Анатолійович
70	Єфимищ Анна Володимирівна
71	Єфремов Кирило Вікторович
72	Кравчинський Руслан Леодідович
73	Лабунська Юлія Вікторівна
74	Палій Катерина Сергіївна
75	Пахомов Іван Іванович
76	Серьогіна Ольга Ігорівна
77	Стельмах Олена Олександрівна
78	Тавров Гліб Юрійович
79	Чігер Анна Михайлівна
80	Шаріпова Діна Фарідівна
81	Щур Ірина Віталіївна
82	Ягола Яна Олексіївна
Випуск 2007 р. (13 осіб)	
83	Василенко Євгенія Вікторівна
84	Васильчук Оксана Василівна
85	Власенко Ольга Григорівна
86	Гайдай Юлія Михайлівна
87	Дементенко Олексій Ігорович
88	Дутко Вероніка Орестівна
89	Жигинас Сергій Олександрович
90	Ільїн Олександр Олександрович
91	Казакова Олена Георгіївна
92	Куницька Олена Анатоліївна
93	Легка Надія Василівна
94	Москаленко Станіслав Олексійович
95	Раздольська Олена Вадимівна
Випуск 2008 р. (9 осіб)	
96	Гоменюк Наталія Володимирівна
97	Деркач Андрій Миколайович
98	Капчук Алла Василівна
99	Косенко Наталія Володимирівна
100	Притула Людмила Миколаївна
101	Русманенко Ірина Петрівна
102	Скаржевський Артем Анатолійович

Продовження табл. 3.2

1	2
103	Стефурак Ольга Михайлівна
104	Цехмістренко Петро Вікторович
Випуск 2009 р. (7 осіб)	
105	Буцан Анастасія Сергіївна
106	Гриневич Лариса Іванівна
107	Закорчевний Михайло Вікторович
108	Колянчук Ольга Віталіївна
109	Лебедева Ольга Вадимівна
110	Лузовіцька Юлія Анатоліївна
111	Циголко Юрій Васильович
Випуск 2010 р. (3 особи)	
112	Дердюк Василь Васильович
113	Дмитрук Дмитро Михайлович
114	Сидоров Олексій Сергійович
Випуск 2011 р. (14 осіб)	
115	Бібік Віктор Володимирович
116	Гриневиц Ольга Миколаївна
117	Гузійко Ірина Андріївна
118	Данько Костянтин Юрійович
119	Доброва Юлія Валеріївна
120	Дудник Віталій Анатолійович
121	Жигинас Юрій Олександрович
122	Колеснікова Анастасія Глібівна
123	Косенко Алла Володимирівна
124	Лісничка Вероніка Сергіївна
125	Мельник Інна Василівна
126	Сисоєва Євгенія Олександрівна
127	Супрунчук Анастасія Павлівна
128	Шандрук Віталій Олегович
Випуск 2012 р. (14 осіб)	
129	Борозенець Едуард Олегович
130	Дівонько Світлана Віталіївна
131	Іванова Євгенія Вікторівна
132	Коберник Катерина Юріївна
133	Почасвець Олена Олександрівна
134	Рахматулліна Ельміра Равільівна
135	Рушак Ігор Дмитрович
136	Тугай Владислав Олександрович
137	Улещенко Дмитро Валерійович

Продовження табл. 3.2

1	2
138	Фріндт Катерина Томашівна
139	Фурманенко Вадим Олегович
140	Шуліка Альона Юріївна
141	Яншин Дар'я Олександрівна
142	Ясакова Альона Олександрівна
Випуск 2013 р. (11 осіб)	
143	Алексенко Станіслав Сергійович
144	Годун Тетяна Олександрівна
145	Жигинас Анна Олександрівна
146	Киша Сергій Васильович
147	Космідайло Анна Олексіївна
148	Матюха Марина Юріївна
149	Ободовський Юрій Олександрович
150	Пустовіт Анна Сергіївна
151	Пустовойт Олександр Олександрович
152	Шевченко Юлія Ігорівна
153	Щегульна Ярослава Олександрівна
Випуск 2014 р. (17 осіб)	
154	Варава Катерина Сергіївна
155	Гончар Діна В'ячеславівна
156	Дерев'янка Анна Андріївна
157	Кадян Ельвіра Баширівна
158	Камінська Тетяна Петрівна
159	Корженко Олена Сергіївна
160	Куровська Ірина Павлівна
161	Лактіонов Артем Володимирович
162	Ложков Ілля Юрійович
163	Макаренко Євгеній Олександрович
164	Михалевич Андрій Вікторович
165	Паршенко Ірина Григорівна
166	Пилипюк Наталія Василівна
167	Порохівник Тетяна Олександрівна
168	Прищепа Олег Олегович
169	Романова Катерина Олександрівна
170	Умурзакова Вікторія Ісламівна
Випуск 2015 р. (8 осіб)	
171	Бірюкова Ольга Анатоліївна
172	Данько Катерина Юріївна
173	Доматенко Юлія Вадимівна
174	Коваль Ярослав Володимирович

1	2
175	Колісник Руслан Борисович
176	Мудра Катерина Володимирівна
177	Перевозчиков Ілля Миколайович
178	Слотецький Валерій Віталійович
Випуск 2016 р. (6 осіб)	
179	Жовнір Вікторія Володимирівна
180	Заварзін Максим Анатолійович
181	Липистій Олександра Віталіївна
182	Лісовий Гліб Васильович
183	Прилепа Тетяна Вікторівна
184	Шипілова Аліна Володимирівна
Випуск 2017 р. (7 осіб)	
185	Григор'єв Олександр Володимирович
186	Драпіковський Віталій Анатолійович
187	Корнієнко Вікторія Олександрівна
188	Мельничук Дмитро Павлович
189	Наливайко Ірина Миколаївна
190	Прилуцька Антоніна Анатоліївна
191	Проценко Марина Володимирівна
Випуск 2018 р. (8 осіб)	
192	Больбот Ганна Вадимівна
193	Кожем'якін Дмитро Васильович
194	Лемех Любов Олександрівна
195	Мірошніченко Катерина Анатоліївна
196	Надемська Тамара Михайлівна
197	Олійник Вікторія Володимирівна
198	Поліщук Алла Володимирівна
199	Філіппова Юлія Віталіївна
Випуск 2019 р. (8 осіб)	
200	Верещак Ольга Миколаївна
201	Гаврилюк Юлія Василівна
202	Козаченко Ярослав Анатолійович
203	Косенко Аліна Юріївна
204	Лободзінський Олександр Вікторович
205	Олегов Андрій Данилович
206	Павленко Павло Андрійович
207	Терентьєва Олександра Володимирівна

Треба відзначити, що майже 10 % (20 осіб) випускників кафедри гідрології та гідроекології КНУ імені Тараса Шевченка, які її закінчували у період, починаючи з 2000-го р., згодом стали кандидатами географічних наук за спеціальністю 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія (табл. 3.3). Захисти дисертацій відбувалися у спецраді університету [209].

Цікаве гендерне співвідношення. Серед тих 20-и, хто отримав кандидатський ступінь – 10 чоловіків і 10 жінок.

Таблиця 3.3. Перелік випускників кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, починаючи з 2000-го р., які стали кандидатами географічних наук за спеціальністю 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія

№	Прізвище, ініціали	Рік випуску на кафедрі	Рік захисту дисертації
1	Клебанов Д.О.	2000	2018
2	Коноваленко О.С.	2000	2007
3	Ухань О.О. (Бекшаєва)	2000	2013
4	Купріков І.В.	2001	2013
5	Ромась І.М.	2001	2005
6	Тімченко О.В.	2001	2007
7	Приймаченко Н.В.	2002	2010
8	Чорноморець Ю.О. (Рябокрис)	2002	2007
9	Розлач З.В.	2003	2008
10	Чунарьев О.В.	2004	2008
11	Струтинська В.М.	2005	2009
12	Кравчинський Р.Л.	2006	2011
13	Василенко Є.В.	2007	2012
14	Москаленко С.О.	2007	2013
15	Розлач В.О. (Дутко)	2007	2013
16	Кошкіна О.В. (Колянчук)	2009	2017
17	Лузовіцька Ю.О.	2009	2017
18	Данько К.Ю.	2011	2014
19	Рахматуліна Е.Р.	2012	2016
20	Ободовський Ю.О.	2013	2017

3.6. Фотогалерея випусників кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2000-2019 рр.

Ф.3.20. Головний («червоний») корпус КНУ ім. Т. Шевченка, заснованого 1834 р., вул. Володимирська, 60

Ф.3.21. «Жовтий» корпус КНУ ім. Т. Шевченка, в якому знаходився географічний факультет у 1933-1970 рр., бульвар Т. Шевченка, 14

Ф.3.22. Корпус, в якому знаходився географічний факультет КНУ ім. Т. Шевченка у 1970-2005 рр., вул. Васильківська, 90

Ф.3.23. Сучасний корпус географічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка (з 2005р.), пр. Глушкова, 2-А, метро «Виставковий центр»

Ф.3.24. Випуск кафедри гідрології та гідрохімії КНУ ім. Т. Шевченка (КНУТШ), 2000 р.

Ф.3.25. 1-й випуск магістрів кафедри гідрології та гідрохімії КНУТШ, зліва: О.С. Коноваленко, Д.О. Клебанов, О.О. Бекшаєва (Ухань), 2000 р. (всі троє стали кандидатами наук)

Ф.3.26. Випуск кафедри гідрології та гідрохімії КНУТШ, 2001 р.

Ф.3.27. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2002 р.

Ф.3.28. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2003 р.

Ф.3.29. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2004 р.

Ф.3.30. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2005 р.

Ф.3.31. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2006 р.

Ф.3.32. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2007 р.

Ф.3.33. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2008 р.

Ф.3.34. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2009 р.

Ф.3.35. Випуск спеціалістів кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2010 р.

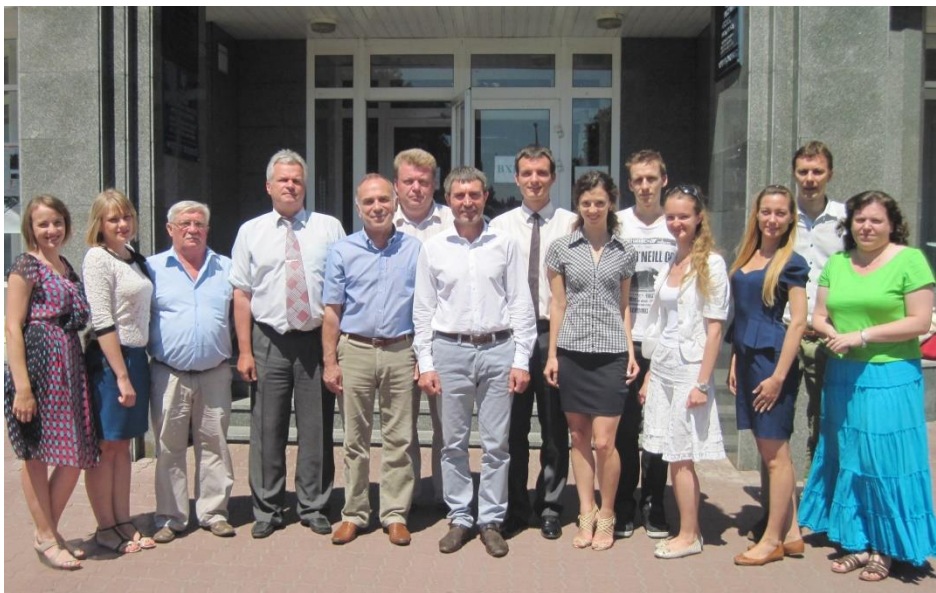
Ф.3.36. Випуск магістрів кафедри гідрології та гідроекології
КНУТШ, 2011 р.

Ф.3.37. Випуск спеціалістів кафедри гідрології та гідроекології
КНУТШ, 2011 р.

Ф.3.38. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2012 р.

Ф.3.39. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2013 р.

Ф.3.40. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2014 р.

Ф.3.41. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2015 р.

Ф.3.42. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2016 р.

Ф.3.43. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2017 р.

Ф.3.44. Випуск кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2018 р.

Ф.3.45. Випускна магістерська група кафедри гідрології та гідроекології КНУТШ, 2019 р.

4. НАУКОВІ ПРОЕКТИ, РЕАЛІЗОВАНІ ЗА УЧАСТЮ ВЧЕНОГО

Професор В.К. Хільчевський брав участь у виконанні та був науковим керівником 11 фундаментальних наукових проектів з держбюджетним фінансуванням, які виконувалися протягом п'ятирічок (1976-2013 рр.) [225-236]. Також брав участь у виконанні та був науковим керівником 19 госптем (1979-2018 рр.) [237-256а].

4.1. Фундаментальні дослідження (бюджетні)

1976-1980 рр.

1. Установить закономерности распространения, накопления и миграции неустойчивых химических компонентов в природных водах Припятского Полесья УССР в связи с проведением осушительной мелиорации / Госбюджетная тема проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киевского государственного университета им. Т.Г. Шевченко, вошедшая в план развития народного хозяйства УССР на X пятилетку (*участие в выполнении*).

1982-1984 рр.

2. Оценить гидрохимический режим малых рек в естественном состоянии и под влиянием антропогенных факторов и построить карты гидрохимического районирования по зоне Украинской ССР / Госбюджетная тема проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киевского государственного университета им. Т.Г. Шевченко, вошедшая в план ГКНТ СССР (*участие в выполнении*).

1981-1985 рр.

3. Изучить химические характеристики стока рек Украинской ССР в Черное и Азовское моря / Госбюджетная тема проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киевского государственного университета им. Т.Г. Шевченко, вошедшая в план АН УССР на XI пятилетку (*ответственный исполнитель*).

1986-1987 рр.

4. Создание альбома картосхем химических характеристик стока рек Украинской ССР (М 1:4000000) / Госбюджетная тема проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киевского государственного университета им. Т.Г. Шевченко по созданию совместно с Гидрохимическим институтом Госкомгидромета СССР «Гидрохимического атласа СССР» (*участие в выполнении*).

1986-1990 рр.

5. Разработать и внедрить количественную оценку влияния различных антропогенных факторов на гидрохимический режим рек Украинской ССР / Госбюджетная тема проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киевского государственного университета им. Т.Г.

Шевченко, вошедшая в план развития народного хозяйства УССР на XII пятилетку (*участие в выполнении*).

1991-1995 pp.

6. Оцінити вплив АЕС на хімічний склад поверхневих вод України) / Держбюджетна тема проблемної н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії Київського національного університету ім. Т. Шевченка, що увійшла в план НАН України (*участь у виконанні*).

1996-1998 pp.

7. Дослідити закономірності поширення, накопичення та міграції специфічних забруднювальних речовин у воді річок басейну Дніпра (у межах України) / Держбюджетна тема проблемної н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії, план НДР Київського національного університету ім. Т. Шевченка (*участь у виконанні*).

1998-2000 pp.

8. Визначити пріоритетні чинники забруднення малих і середніх річок басейну Дніпра і розробити рекомендації зі зменшення їх впливу на якість водних ресурсів / Держбюджетна тема проблемної н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії, план НДР Київського національного університету ім. Т. Шевченка (*участь у виконанні*).

2001-2005 pp.

9. Дослідження регіональних змін гідролого-гідрохімічних процесів та явищ, клімату України, їх наслідки / Держбюджетна тема н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії, план НДР Київського національного університету ім. Т. Шевченка (*науковий керівник*).

2006-2010 pp.

10. Аналіз антропогенного впливу на гідрологічний та гідрохімічний режими річок та рівень забрудненості атмосферного повітря території України / Держбюджетна тема н.-д. сектору гідроекології та гідрохімії, план НДР Київського національного університету ім. Т. Шевченка (*науковий керівник*).

2011-2013 pp.

11. Аналіз динаміки стоку наносів, трансформації хімічного складу води річок та синоптично-циркуляційних умов формування катастрофічних паводків / Держбюджетна тема н.-д. сектору гідроекології та гідрохімії, план НДР Київського національного університету ім. Т. Шевченка (*науковий керівник*).

4.2. Прикладні дослідження (госптематика)

1979-1981 pp.

1. Исследовать природные условия и ресурсы г. Киева и пригородной зоны на период 1980-2020 гг. (раздел: Гидрохимическая характеристика водных объектов г. Киева и пригородной зоны) / Хозтема географического факультета Киевского госуниверситета по заказу

Гlavnого архітектурно-планувального управління г. Києва для розробки генплану г. Києва (*ответственный исполнитель раздела*).

1991 р.

2. Еколого-гідрохімічна оцінка природних вод України / Хозтема по заказу інститута «Укргіпрорводхоз» (*научный руководитель*).

1991-1992 рр.

3. Исследование химического состава иловых отложений очистных сооружений г. Нетишин (Хмельницкая АЭС) и выдача рекомендаций по их использованию на сельхозугодьях / Хозтема по заказу Хмельницкой АЭС (*участие в выполнении*).

1993 р.

4. Сучасний стан якості природних вод України / Госптема на замовлення Інституту сорбції та ендоекології АН України (*науковий керівник*).

1993 р.

5. Склад і властивості осадів стічних вод очисних споруд м. Дніпропетровська і можливості їх утилізації як органомінеральних добрив / Госптема на замовлення «Дніпропетровськводоканал» (*участь у виконанні*).

1994 р.

6. Склад і властивості осадів стічних вод очисних споруд м. Запоріжжя і можливості їх утилізації як органомінеральних добрив / Госптема на замовлення «Запоріжжяводоканал» (*участь у виконанні*).

1997 р.

7. Оцінити закономірності трансформації хімічного складу води річок Прип'ятського Полісся в умовах техногенезу (*участь у виконанні*).

2001 р.

8. Обґрунтування заходів по регулюванню руслових процесів та якості річкових вод (до схеми комплексного протипаводкового захисту басейну р. Тиса в Закарпатській області) / Госптема на замовлення інституту «Укрводпроект» (*науковий керівник та участь у виконанні*).

2001 р.

9. Порядок організації та здійснення державного моніторингу вод у системі Держводгоспу України / Госптема на замовлення Держводгоспу України (*науковий керівник*).

2003 р.

10. Дослідити вміст важких металів у річкових водах басейну Дніпра в районах водозаборів питного призначення з наданням відповідних рекомендацій / Госптема на замовлення Держводгоспу України (*науковий керівник*).

2004 р.

11. Розробити ВНД «Методичні вказівки щодо оптимізації системи спостережень за станом поверхневих вод з врахуванням Водної

рамкової директиви ЄС» / Госптема на замовлення Держводгоспу України *(науковий керівник)*.

2007 р.

12. Дослідження причин погіршення гідроекологічного стану річки Рось та надання рекомендацій щодо його покращення / Госптема на замовлення Держводгоспу України *(науковий керівник)*.

2010 р.

13. Оцінка впливу сучасних змін клімату на водність річок Закарпаття з метою прийняття управлінських рішень / Госптема на замовлення Держводгоспу України *(участь у виконанні)*.

2010 р.

14. Оцінка сучасних характеристик гідрологічного режиму річок басейну Тиси (в межах Закарпатської області) з метою прийняття управлінських рішень / Госптема на замовлення Держводгоспу України *(участь у виконанні)*.

2010 р.

15. Внутрішньорічний розподіл стоку води та завислих наносів малих річок Закарпаття (частота та терміни проходження високих паводків) / Госптема на замовлення Держводгоспу України *(участь у виконанні)*.

2011 р.

16. Оцінка сучасних змін внутрішньорічного розподілу стоку річок басейну Тиси (в межах Закарпатської області) з метою уточнення меж лімітуючих періодів / Госптема на замовлення Держводагентства України *(участь у виконанні)*.

2012 р.

17. Оцінка ймовірності паводкових ризиків на річках Закарпаття внаслідок кліматичних змін (з метою прийняття управлінських рішень) / Госптема на замовлення Держводагентства України *(участь у виконанні)*.

2013 р.

18. Розробка науково-методичних засад розрахунку водогосподарського балансу відповідно до нової схеми водогосподарського районування території України) / Госптема на замовлення Держводагентства України *(участь у виконанні)*.

2015 р.

19. Розробка рекомендацій розрахунку водогосподарського балансу (на прикладі району річкового басейну Сіверського Дінця) / Госптема на замовлення Держводагентства України *(участь у виконанні)*.

2016 р.

20. Розробка рекомендацій з розрахунку водогосподарського балансу (на прикладі суббасейну Прип'яті) / Госптема на замовлення Держводагентства України *(участь у виконанні)*.

2018 р.

21. Систематизація природних та антропогенних чинників для визначення складових водогосподарського балансу суббасейнів Верхнього Дніпра, Середнього Дніпра та басейну річок Причорномор'я / Госптема на замовлення Держводагентства України *(участь у виконанні)*.

5. ЕКСПЕДИЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

5.1. Експедиція – важлива форма натурних досліджень

Працюючи в проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, В.К. Хільчевський протягом 1977-1987 рр. очолював експедиції лабораторії [190, 416].

Експедиції працювали впродовж усього літа. Були ще й короткі виїзди на гідролого-гідрохімічні зйомки під час весняної повені та осінньої межені. Склад експедиції досягав 15 чоловік, це були штатні співробітники проблемної науково-дослідної лабораторії гідрохімії, а також викладачі кафедри гідрології та гідрохімії.

У проблемну лабораторію постійно направлялися на виробничу практику два-три студенти кафедри, які обов'язково брали участь у польових дослідженнях. Експедиції багатьом давали путівку в професійне життя. Наприклад, у 1978 р. в експедиції, яка працювала на Замисловицькій осушувальній системі, проходив практику студент В.І. Мокієнко - згодом кандидат геологічних наук, викладач кафедри гідрогеології та інженерної геології навчально-наукового інституту геології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У 1979 р. в експедиції на Здвизькій осушувальній системі проходив практику студент С.І. Сніжко - нинішній завідувач кафедри метеорології і кліматології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор географічних наук, професор. У 1980 р. в експедиції на Трубізькій осушувальній системі практикував студент В.І. Осадчий - нинішній директор Українського гідрометеорологічного інституту, доктор географічних наук, член-кореспондент НАН України.

З експедиції на Південно-Бузькій зрошувальній системі починав роботу в лабораторії молодий спеціаліст В.В. Гребінь – нині доктор географічних наук, професор кафедри гідрології та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Юридичною основою для польових експедиційних досліджень був щорічний наказ ректора університету про створення експедиції для виконання певної науково-дослідної теми. Наказом визначався термін дії експедиції (наприклад, з 1 квітня по 30 грудня), начальник експедиції і персональний склад її членів із зазначенням термінів виїздів. Другим важливим документом був кошторис експедиції, за дотримання якого ніс відповідальність начальник експедиції. Кошторис включав такі основні статті витрат: польове утримання членів експедиції; транспортні витрати (в експедиції було 1-2 автомобілі, які оплачувалися за цією статтею); кошти на оренду бази експедиції.

Начальник експедиції повинен був звітувати щомісячно за витрати .

Не дивлячись на молодість, В.К. Хільчевський, як начальник експедиції, швидко освоїв всі етапи робіт, характерні для польових досліджень у той час:

- постановка завдання для експедиційних досліджень;
- підготовка наказу про експедицію та її кошторису;
- вивчення архівних матеріалів про район дослідження;
- рекогностування на місцевості з вибором водних об'єктів і визначенням створів і точок локального моніторингу;
- вибір точок разового відбору проб води для гідрохімічних зйомок;
- вибір місця для бази експедиції та її оренда;
- виїзд в експедицію, організація роботи та побуту на місці дислокації;
- виконання основних наукових експедиційних досліджень;
- постійний контроль за дотриманням планованого графіка робіт;
- завершення експедиції і повернення до Києва;
- завершення хіміко-аналітичних визначень в університетській лабораторії;
- математична обробка отриманих матеріалів;
- узагальнення отриманих результатів.

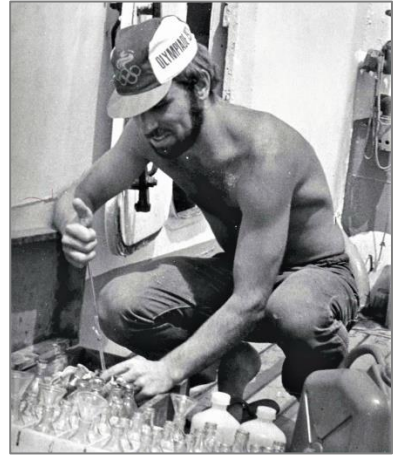
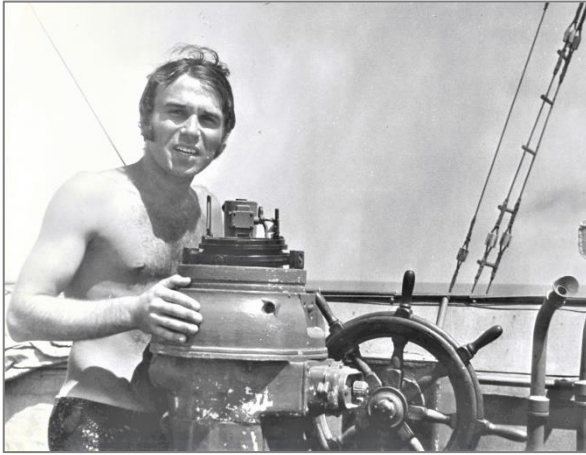
Треба відзначити, що експедиційні дослідження виконувалися ефективніше за умови співпраці з установами і організаціями, які займалися даною проблематикою на місцях. Таким чином, співробітники проблемної науково-дослідної лабораторії гідрохімії залучали матеріали: гідрологічних і водобалансових станцій, обласних управлінь гідрометслужби України; районних санітарно-епідеміологічних станцій Мінздоров'я України; лабораторій з охорони довкілля підприємств (наприклад, АЕС); підрозділів Мінводгоспу (зараз Держводагентство) України – басейнових управлінь водних ресурсів, гідрогеолого-меліоративних партій, районних управлінь експлуатації осушувальних (на Поліссі) і зрошувальних (південні регіони України) систем.

5.2. Перелік проведених експедицій

Нижче за хронологією наводиться перелік експедицій, у яких В.К. Хільчевський брав участь, починаючи зі студентських років.

- 1974 р. (червень - серпень) – студент-практикант в морських експедиціях на Азовському морі, Керченській протоці, Чорному морі. Моніторингові рейси на науково-дослідному судні «Риф» морської гідрометстанції Жданов (зараз Маріуполь).

- 1974 р. - участь в експедиції Державного океанографічного інституту (Москва) у Керченській протоці – дослідження для проекту перекриття Керченської протоки.

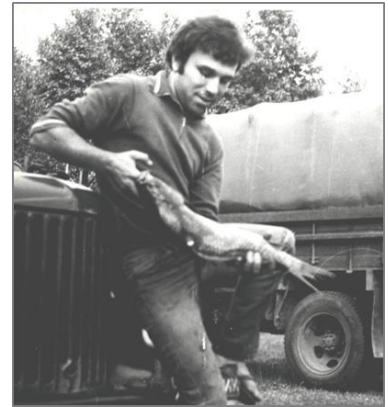
Ф.5.1. В.К. Хільчевський в експедиціях на Чорному і Азовському морях, Керченській протоці, 1974 р.

- 1975 р. (червень) – експедиція з оглядової практики на озеро Валдай, знайомство з роботою польової гідрологічної лабораторії імені В.А. Уриваєва (м. Валдай Новгородської області, Росія) Державного гідрологічного інституту Держкомгідромету СРСР (м. Ленінград, зараз м. Санкт-Петербург).

- 1975 р. (липень – серпень) – студент-практикант в гідролого-гідрохімічній експедиції на Шацьких озерах (база у смт Шацьк, Волинська область).

Ф.5.2. Експедиційний ГАЗ-66 на дорогах Брестської області Білорусі, 1977 р.

Ф.5.3. Дослідження на Світязі, 1975 р.

- 1975 р. - рекогносцивальні дослідження р. Західний Буг біля м. Брест (Білорусь).

- 1975 р. - рекогносциувальні дослідження водних об'єктів природного заповідника «Біловезька Пуща» (Білорусь).
- 1976 р. (вересень) – гідролого-гідрохімічна експедиція на р. Стохід (притока р. Прип'ять), «Верхньостеходська осушувальна система» (база у с. Свидники Ковельського району Волинської області).
- 1977 р. (червень – серпень) – гідролого-гідрохімічна експедиція на р. Стохід (притока р. Прип'ять), «Верхньостеходська осушувальна система» (база у с. Свидники Ковельського району Волинської області).
- 1977 р. - гідрохімічна зйомка на Шацьких озерах; рекогносциувальні дослідження р. Західний Буг біля м. Брест (Білорусь).
- 1978 р. (травень – вересень) - гідролого-гідрохімічна експедиція на р. Перга, р. Уборть (притока р. Прип'ять), «Замисловицька осушувальна система» (база у с. Рудня-Радовельська Олевського району Житомирської області).
- 1978 р. - літня гідрохімічна зйомка на Шацьких озерах.
- 1979 р. (травень – вересень) - гідролого-гідрохімічної експедиція на р. Здвиг (притока р. Дніпра), «Здвизька осушувальна система» (база у с. Катюжанка Вишгородського району Київської області).
- 1979 р. - літня гідрохімічна зйомка на Шацьких озерах; протягом року – гідрохімічні зйомки на водних об'єктах Києва та Київської і Чернігівської областей (тема для розробки генплану м. Києва).
- 1980 р. (травень – вересень) – гідролого-гідрохімічна експедиція на р. Трубіж (притока р. Дніпра), «Трубізька осушувальна система» (база у с. Гостролуччя Баришівського району Київської області); літня гідрохімічна зйомка на Шацьких озерах; протягом року – гідрохімічні зйомки на водних об'єктах Києва та Київської і Чернігівської областей (тема для розробки генплану м. Києва).
- 1981 р. (червень – серпень) - гідролого-гідрохімічна експедиція на р. Прип'ять та водойму-охолоджувач Чорнобильської АЕС (база у м. Прип'ять Чорнобильського району Київської області).
- 1981 р. (липень) – участь в експедиції на Десногорське водосховище (водойма-охолоджувач Смоленської АЕС) на р. Десна у Смоленській області (Росія).
- 1982-1984 рр. (літо) - начальник університетської експедиції з дослідження на малих експериментальних водозборах Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару, басейн р. Рось (м. Богуслав Київської області).
- 1982 р. (липень) – участь в експедиції на Десногорське водосховище (водойма-охолоджувач Смоленської АЕС) на р. Десна у Смоленській області (Росія).
- 1983 р. (липень) – участь в експедиції на водойму-охолоджувач Рівненської АЕС на р. Стир.
- 1983 р. (липень) – участь в експедиції на водойму-охолоджувач Хмельницької АЕС на р. Горинь.

- 1984 р. (липень) – участь в експедиції на Десногорське водосховище (водойма-охолоджувач Смоленської АЕС) на р. Десна у Смоленській області (Росія).

- 1985 р. (літо) - гідролого-гідрохімічна експедиція з дослідження р. Південний Буг від витоків (с. Холодець Волочиського району Хмельницької області) до Бузького лиману (м. Миколаїв).

- 1986 р. (літо) - гідролого-гідрохімічна експедиція у пониззя р. Південний Буг та р. Інгул (база у м. Миколаїв).

- 1987 р. (липень) - гідролого-гідрохімічна експедиція на Сингаївську осушувальну систему, басейн р. Уж (Коростенський район Житомирської області).

- 1987 р. (серпень) - гідролого-гідрохімічна експедиція на Південно-Бузькій зрошувальній системі, басейн р. Південний Буг (база у с. Ковалівка Миколаївського району Миколаївської області).

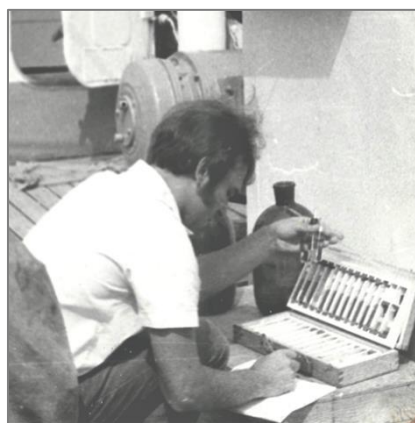
- 1987 р. (вересень) – участь у випробуванні дистанційних методів відбору проб води з гелікоптера із співробітниками Гідрохімічного інституту Держкомгідромету СРСР. Відпрацьовано маршрути: над Київським водосховищем (в рамках тематики про вплив аварії на Чорнобильській АЕС); по річках басейну Південного Бугу (від витoku – до Бузького лиману і прилеглої акваторії Чорного моря).

- 1988 р. (січень) – зимова експедиція на водозборах Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару.

- 1988 р. (весна) – участь в експедиції географічного факультету Бухарестського університету (Румунія) у пониззя Дунаю від м. Тульча до узбережжя Чорного моря (Сулинське і Георгієвське гирла).

Ф.5.4. В.К. Хільчевський (праворуч) з румунським колегою в експедиції на Чорному морі, 1988 р.

Ф.5.5. Хімічні визначення в пробах води р. Дунай, Залізні Ворота, 1988 р.

- 1988 р. (літо) – участь в експедиції географічного факультету Бухарестського університету (Румунія) з дослідження р. Дунай в районі Залізних Воріт (м. Оршова).
- 1988 р. (осінь) – участь в експедиції Інституту географії АН Румунії на гірські річки Південних Карпат.
- 1988 р. (осінь) – участь в експедиції університету м. Клуж Напока по річках Трансільванії.
- 1989-1994 рр. – участь в експедиційних дослідженнях малих експериментальних водозборів Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару, басейн р. Рось (м. Богуслав Київської області).
- 2000 р. - участь в експедиційних дослідженнях в зоні відчуження Чорнобильської АЕС.

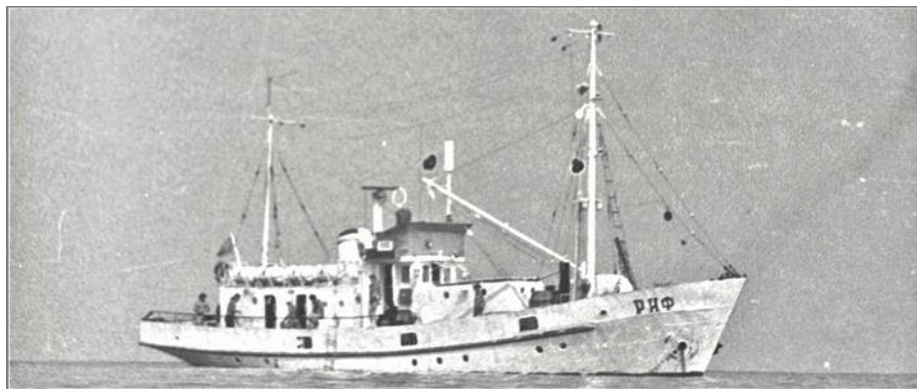
Ф.5.6. Біля 4-го реактора Чорнобильської АЕС (зліва): О.В. Дезірон, В.К. Хільчевський, О.О. Косовець, 2000 р.

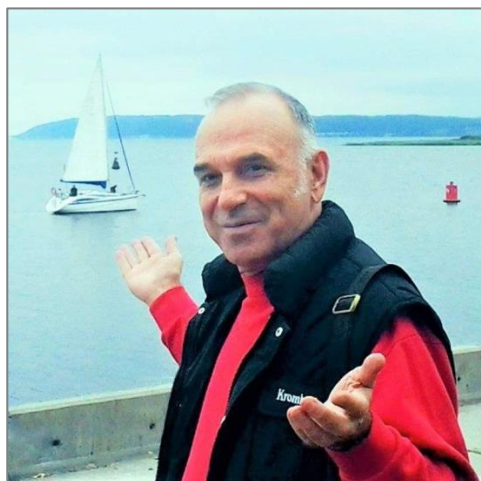
Ф.5.7. На КП на в'їзді у мертве місто Прип'ять (зліва): В.К. Хільчевський (1-й), О.В. Войцехович (6-й), В.М. Савицький (9-й), 2000 р.

- 2004-2008 рр. – участь в експедиціях на Шацькі озера спільно зі співробітниками НВЦ «Ордана».
- 2009 р. – ініціативна експедиція на озеро Синевир (Закарпатська область).
- 2010 р. – ініціативна експедиція на Солотвинські озера (Закарпатська область).
- 2015 р. – ініціативна експедиція на Русилівські водоспади (р. Стрипа, басейн Дністра).

- 2016 р. – ініціативна експедиція у середній течії р. Черемош (с. Тюдів ІваноФранківської області).
- 2017 р. – ініціативна експедиція на водні об'єкти Карпатського національного природного парку (басейн р. Прут), Івано-Франківська область.
- 2018 р. – ініціативна експедиція на Шацькі озера.
- 2018 р. – ініціативна експедиція на Червоне море.
- 2018 р. – ініціативна експедиція на Середземне море.
- 2018 р. – ініціативна експедиція на р. Манавгат (Турція).

Ф.5.8. Науково-дослідне судно «Риф», на якому В.К. Хільчевський студентом вперше опановував основи експедиційних досліджень, 1974 р.

Ф.5.9. Канівське водосховище на Дніпрі, 2015 р.

Ф.5.10. Найсолоніше море Світового океану – Червоне (42 ‰), 2018 р.

6. НАУКОВА ШКОЛА, КЕРІВНИЦТВО ДИСЕРТАЦІЙНИМИ РОБОТАМИ

Започаткована В.І. Пелешенком у 1970-і рр. наукова гідрохімічна школа розширилася і у наш час офіційно оформилася як «наукова школа гідрохімії та гідроекології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, затверджена вченими радами географічного факультету та університету у 2013 р. Керівники наукової школи – професори В.К. Хільчевський та О.Г. Ободовський [190, 210б, 412, 414].

Поряд із започаткованим агрогідрохімічним напрямком, професор В.К. Хільчевський розробляє питання гідрохімії та гідроекології регіональних басейнових систем, що відображається і в роботах його учнів.

Ф.6.1. З відомими учнями (зліва): О.В. Чунарьов – канд. геогр. наук, заступник голови Державного агентства водних ресурсів України; В.К. Хільчевський; М.В. Яцюк – канд. геогр. наук, перший заступник голови Державного агентства водних ресурсів України; В.В. Гребінь – доктор геогр. наук, професор кафедри гідрології та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, форум AQUA Ukraine, 2011 р.

Вчений був науковим консультантом при написанні 4-х докторських дисертацій, які захистили наступні здобувачі: В.М. Самойленко (2000 р.); С.В. Буднік (2009 р.); В.В. Гребінь (2011 р.); Н.П. Шерстюк (2013 р.).

Він також був науковим керівником при написанні 10-и кандидатських дисертацій, які захистили здобувачі: М.В. Яцюк (2001 р.); С.Д. Аксьом (2002 р.); С.М. Курило (2002 р.); І.М. Ромась (2004 р.); М.Р. Забокрицька (2005 р.); О.В. Чунарьов (2008 р.); Р.Л. Кравчинський (2011 р.); О.М. Гончар (2012 р.); О.О. Винарчук (2013 р.); Ю.О. Ободовський (2017 р.) [412].

Захисти дисертацій відбувалися за науковою спеціальністю 11.00.07 – «гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія» у:

Київському національному університеті імені Тараса Шевченка; Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича; Одеському державному екологічному університеті; Воронежському державному пед.-університеті (м. Воронеж, Росія). Захищена за кордоном дисертація проходила атестацію в Україні у спецраді Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ф.6.2. В.К. Хільчевський та М.Р. Забокрицька після захисту кандидатської дисертації з гідрохімії басейну транскордонної річки Західний Буг, 2006 р.

6.1. Захищені докторські дисертації

Професор В.К. Хільчевський був науковим консультантом при написанні докторських дисертацій, які захистили наступні здобувачі.

- *Самойленко В.М.* Методологія і застосування стохастичної екогідрології в постчорнобильський період / Дисертація доктора геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2000.

- *Будник С.В.* Оценка взаимодействия гидрохимических и гидродинамических факторов склонового стока / Диссертация доктора геогр. наук: 25.00.27 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. –

Защита в Воронежском государственном педагогическом университете. г. Воронеж, (Россия), 2009.

Переатестація у спецрадї Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2011.

- *Гребінь В.В.* Регіональний ландшафтно-гідрологічний аналіз сучасного водного режиму річок України / Дисертація доктора геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2011.

- *Шерстюк Н.П.* Гідрохімія водних об'єктів залізорудних басейнів (на прикладі Криворізько-Кременчуцької залізорудної зони) / Дисертація доктора геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. Захист в Одеському державному екологічному університеті, 2013 .

6.2. Захищені кандидатські дисертації

Професор В.К. Хільчевський був науковим керівником при написанні кандидатських дисертацій, які захистили наступні здобувачі.

- *Яцюк М.В.* Оцінка, прогнозування та оптимізація гідрохімічного режиму в умовах техногенезу (на прикладі басейну р. Самара) / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. - Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2001.

- *Аксьом С.Д.* Оцінка впливу сульфатного карсту на хімічний склад природних вод (на прикладі південної частини Західно-української лісостеповій провінції) / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. - Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2002.

- *Курило С.М.* Оцінка міграції стронцію-90 в природних водах зони відчуження Чорнобильської АЕС (на прикладі експериментального водозбору р. Борщі) / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. - Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2002.

- *Ромась І.М.* Оцінка гідролого-гідрохімічних характеристик мінімального стоку річок басейну Дніпра (в межах України) / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2004.

- *Забокрицька М.Р.* Гідрохімічний режим та оцінка якості річкових вод басейну Західного Бугу на території України / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – Захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2005 (другий керівник).

- *Чунарьов О.В.* Оцінка господарської діяльності та якості поверхневих вод в басейні Південного Бугу / Дисертація канд. геог. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2008.
- *Кравчинський Р.Л.* Оцінка гідрохімічного режиму та якості поверхневих вод басейну р. Інгулець / Дисертація канд. географ. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2011.
- *Гончар О.М.* Оцінка гідрохімічного режиму та якості поверхневих вод басейну Дністра на території України / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – захист у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, 2012.
- *Винарчук О.О.* Гідрохімічний режим та якість води річок Лівобережного лісостепу України / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2013.
- *Ободовський Ю.О.* Гідроморфоекологічна оцінка руслових процесів та гідроенергетичного потенціалу річок верхньої частини басейну Тиси (в межах України) / Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.07 – гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. – захист у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2017.

7. НАУКОВІ ПРАЦІ

Наукові праці В.К. Хільчевського подано за наступними рубриками: розд. 7.1 - *монографії* (26 книг, №№ 1-26); розд. 7.2 - *підручники* (8 книг, №№ 27-34); розд. 7.3 - *навчальні посібники* (15 книг, №№ 35-49); розд. 7.4 - *наукові статті* (163 статті - №№ 50-212); розд. 7.5 - *гідрохімічні та гідрологічні карти* (12 карт, №№ 213-224); розд. 7.6 - *наукові звіти* (32 звіти, №№ 225-256); розд. 7.7 - *матеріали конференцій, тези доповідей* (65, №№ 257-321); розд. 7.8 - *статті в енциклопедіях* (57 статей, №№ 322-378); розд. 7.9 – *брошури: автореферати, рекомендації, програми* (18, №№ 379-398); розд. 7.10 - *науково-популярні видання* (8 видань, №№ 399-407). Всього – 407 наукових праць.

7.1. Монографії

1. Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР: Киевское Приднепровье. Химический состав природных вод / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, В.К. Хильчевский / под ред. А.М. Маринича. - К.: Наукова думка, 1988. - С. 25-36.

2. Гидрохимический атлас СССР / Карты в разделе: Поверхностные воды Украины / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, Л.Н. Горев, В.К. Хильчевский / под ред. А.М. Никанорова. – М.: ГУГК, 1990. - С.59-66.

3. Малі річки України: довідник / А.В. Яцик, Л.В. Бишовець, Є.О. Богатов, та ін. у т.ч. В.К. Хільчевський... / за ред. А.В. Яцика. – К.: Урожай, 1991. – 290 с.

4. Хільчевський В.К. Роль агрохімічних засобів у формуванні якості вод басейну Дніпра. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1996. – 222 с.

5. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Чеботько К.О. та ін. Використання осадів стічних вод у сільському господарстві. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1997. – 115 с.

6. Київ як екологічна система: природа – людина – виробництво – екологія / П.Г. Шищенко, Я.Б. Олійник, В.В. Стецюк В.В. та ін. у т.ч. В.К. Хільчевський – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2001. – 259 с.

7. Аксьом С.Д., Хільчевський В.К. Вплив сульфатного карсту на хімічний склад природних вод у басейні Дністра. - К.: Ніка-Центр, 2002. - 204 с.

8. Світове господарство в умовах глобалізації. Проблеми Світового океану / Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко, Б.П. Яценко та ін. у т.ч. В.К. Хільчевський – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2004. – 145 с.

9. Будник С.В., Хильчевский В.К. Гидродинамика и гидрохимия склоновых водотоков. – К.: ИГЛ “Обри”, 2005. – 368 с.

10. Географічні основи охорони навколишнього середовища / Я.Б. Олійник, В.К. Хільчевський, М.І. Ромась, О.Г. Ободовський, С.І. Сніжко / за ред. Я.Б. Олійника. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 224 с.

11. Забокрицька М.Р., Хильчевський В.К., Манченко А.П. Гідроекологічний стан басейну Західного Бугу на території України. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 184 с.

12. Хільчевський В.К., Ромась І.М., Ромась М.І., Гребінь В.В., Чунарьов О.В., Шевчук І.О. Гідролого-гідрохімічна характеристика мінімального стоку річок басейну Дніпра / за ред. В.К. Хільчевського. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 184 с.
13. Національний атлас України / 7 карт у розділі VI: Екологічний стан природного середовища: Гідросфера / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Гол. ред. Л.Г. Руденко. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. - С. 181, 409, 410.
14. Екологічна енциклопедія: у 3-х томах / Гол. ред. А.В. Толстоухов; члени редколегії - Т.В. Тимочко, І.А. Акімов та ін, у т.ч. В.К. Хільчевський – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – 432 с.
15. Екологічна енциклопедія: у 3-х томах / Гол. ред. А.В. Толстоухов; члени редколегії - Т.В. Тимочко, І.А. Акімов та ін. у т.ч. В.К. Хільчевський – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 2. – 416 с.
16. Екологічна енциклопедія: у 3-х томах / Гол. ред. А.В. Толстоухов; члени редколегії - Т.В. Тимочко, І.А. Акімов та ін. у т.ч. В.К. Хільчевський – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – Т. 3. – 472 с.
17. Хільчевський В.К., Курило С.М., Дубняк С.С., Савицький В.М., Забокрицька М.Р. Гідроекологічний стан басейну річки Рось / за ред. В.К. Хільчевського. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 115 с.
18. Хільчевський В.К., Чунарьов О.В., Ромась М.І., Бабич М.Я., Яцюк М.В. Водні ресурси та якість річкових вод басейну Південного Бугу / за ред. В.К. Хільчевського – К.: Ніка-Центр, 2009. – 183 с.
19. Хільчевський В.К., Ромась М.І., Чунарьов О.В., Гребінь В.В., Шевчук І.О. Гідроекологічний стан басейну Горині (в районі Хмельницької АЕС) / за ред. В.К. Хільчевського. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 176 с.
20. Хільчевський В.К., Кравчинський Р.Л., Чунарьов О.В. Гідрохімічний режим та якість води Інгульця в умовах техногенезу. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 180 с.
21. Шерстюк Н.П., Хільчевський В.К. Особливості гідрохімічних процесів у техногенних та природних водних об'єктах Кривбасу. – Дніпропетровськ: Акцент, 2012. – 263 с.
22. Хільчевський В.К., Гончар О.М., Забокрицька М.Р., Сташук В.А., Чунарьов О.В., Кравчинський Р.Л. Гідрохімічний режим та якість поверхневих вод басейну Дністра на території України / за ред. В.К. Хільчевського, В.А. Сташука. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 180 с.
23. Методики гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу / В.В. Гребінь, В.Б. Мокін, В.А. Сташук, В.К. Хільчевський та ін. – К.: Інтерпрес, 2013. – 55 с.
24. Водний фонд України: Штучні водойми - водосховища і ставки: Довідник / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, В.А. Сташук, О.В. Чунарьов, О.Є. Ярошевич / за ред. В.К. Хільчевського та В.В. Гребня – К.: Інтерпрес, 2014. – 164 с.
25. Природа Києва: сучасний стан та екологічні проблеми / С.Ю. Бортник, В.В. Стецюк та ін. у т.ч. В.К. Хільчевський. – К.: Прінт-Сервіс, 2016. – 385 с.
26. Ободовський Ю.О., Хільчевський В.К., Ободовський О.Г. Гідроморфоекологічна оцінка руслових процесів річок верхньої частини басейну Тиси (в межах України). – К.: Прінт-Сервіс, 2018. - 193 с.

7.2. Підручники

27. Горєв Л.М., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Гідрохімія України. – К.: Вища школа, 1995. – 307 с.
28. Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Загальна гідрохімія. – К.: Либідь, 1997. – 384 с.
29. Хільчевський В.К. Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти. – К.: ВЦ “Київський університет”, 1999. – 319 с.
30. Загальна гідрологія / С.С. Левківський, В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський та ін. / за ред. С.М. Лісогора. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 264 с.
31. Хільчевський В.К. Дубняк С.С. Основи океанології. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2001. – 242 с.
32. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гребінь В.В. та ін. Загальна гідрологія / за ред. В.К. Хільчевського і О.Г. Ободовського. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 399 с.
33. Хільчевський В.К., Дубняк С.С. Основи океанології: 2-е вид., допов. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 255 с.
34. Хільчевський В.К., Осадчий В.І., Курило С.М. Основи гідрохімії. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 326 с.

7.3. Навчальні посібники

35. Природні умови Канівського Придніпров'я та їх вивчення / П.Г. Шищенко, М.Д.Гродзинський та ін. в т.ч. В.К. Хільчевський / за ред. П.Г. Шищенка. – К.: ВПЦ «Київський університет», 1992. - С. 44-58.
36. Хільчевський В.К., Пелешенко В.І. Методи визначення хімічного складу природних вод. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1993. – 99 с.
37. Горєв Л.М., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Методи очистки вод. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1993. – 117 с.
38. Горєв Л.М., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Радіоактивність природних вод. – К.: Вища школа, 1993. – 174 с.
39. Хільчевський В.К. Агрогідрохімія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1995. – 162 с.
40. Кукрудза С.І. Гідроекологічні проблеми суходолу / за ред. В.К. Хільчевського. – Львів: Світ, 1999. – 232 с.
41. Олійник Я.Б., Самойленко В.М., Хільчевський В.К. Навчально-методичний комплекс з виконання курсових та кваліфікаційних робіт. – К.: Ніка-Центр, 2001. – 58 с.
42. Хільчевський В.К. Гідрохімія океанів і морів. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2003. – 114 с.
43. Хільчевський В.К. Хімічний аналіз вод. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2004. – 61 с.
44. Савицький В.М., Хільчевський В.К., Чунарьов О.В., Чцюк М.В. Відходи виробництва і споживання та їх вплив на ґрунти і природні води / за ред. В.К. Хільчевського. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. – 152 с.

45. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Красова Л.А., Гончар О.М. Польові та лабораторні дослідження хімічного складу води річки Рось / за ред. В.К. Хільчевського. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 143 с.

46. Хільчевський В.К., Винарчук О.О., Гончар О.М., Забокрицька М.Р., Сташук В.А., Чунар'єв О.В., Кравчинський Р.Л. Гідрохімія річок Лівобережного лісостепу України / за ред. В.К. Хільчевського та В.А. Сташука. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 230 с.

47. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р., Кравчинський Р.Л., Чунар'єв О.В. Основні засади управління якістю водних ресурсів та їхня охорона / за ред. В.К. Хільчевського. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2015. – 154 с.

48. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р., Кравчинський Р.Л. Екологічна стандартизація та запобігання впливу відходів на довкілля. – К.: ВПЦ «Київський університет». – 2016. – 192 с.

49. Екологічні основи управління водними ресурсами / А.І. Томільцева, А.В. Яцик, В.Б. Мокін та ін. в т.ч. В.К. Хільчевський – К.: Ін-т екол. управл. та збалансованого природокористування, 2017. – 200 с.

7.4. Наукові статті

50. Пелешенко В.І., Закревський Д.В., Хільчевський В.К. Про вплив осушувальних меліорацій на хімічний склад вод Шацького природного підрайону // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. – 1978. – Вип. 20. – С. 56-60.

51. Уровенный и гидрохимический режим на осушительной системе «Верховье р.Стоход» / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, В.К. Хильчевский и др. // Физическая география и геоморфология. - 1980. - Вып. 24. – С.74-81.

52. Пелешенко В.І., Закревський Д.В., Хільчевський В.К. Хімічний склад дренажних і поверхневих вод нижньої частини осушувальної системи «Верхів'я р. Стохід» // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1980. – Вип. 22. – С. 41-47.

53. Пелешенко В.І., Горев Л.Н., Хильчевский В.К. Качественная оценка вод водоемов и малых водотоков Киева и Киевской области // Физическая география и геоморфология. - 1981. - Вып. 25. – С. 102-108.

54. Пелешенко В.І., Хільчевський В.К., Гарасевич І.Г. Гідрохімічний режим річок Київського і Чернігівського Полісся УРСР в умовах антропогенного впливу // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1982. – Вип. 24. – С. 43-46.

55. Пелешенко В.І., Ромась М.І., Хільчевський В.К. Про точність розрахунків хімічного стоку // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1983. – Вип. 25. - С. 29-34.

56. Закревський Д.В., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Вміст мікроелементів у водах осушувальних систем Української РСР // Вісник сільськогосп. науки. - 1983. - № 4. – С. 12-14.

57. Хільчевський В.К. Комплексна оцінка якості річкових вод басейну Верхнього Дніпра. – Вісник сільськогосп. науки. - 1983. - № 11. – С. 38-41.

58. Горев Л.Н., Пелешенко В.І., Хильчевский В.К. Влияние хозяйственной деятельности на формирование качества воды // Метеорология, климатология и гидрология. - 1983. - Вып. 19. – С. 11-16.

59. Хильчевский В.К. Применение математических методов и ЭВМ для исследования химического состава речных вод // В сб.: Проблемы комплексного использования и охраны водных ресурсов / Депонировано в ЦБНТИ Минводхоза СССР, Москва, № 148-83. – С. 2-7.

60. Хильчевський В.К. Основні види господарської діяльності, які впливають на хімічний склад води басейну Верхнього Дніпра // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1984. – Вип. 26. – С. 42-47.

61. Вплив господарської діяльності на гідрохімічний режим і якість води р. Рось / В.І. Пелешенко, Д.В. Закревський, В.К. Хильчевський, С.І. Сніжко // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1985. – Вип. 27. – С. 37-44.

62. Особливості режиму показників якості води малих річок Лівобережного Придніпров'я і басейну Сіверського Дінця // В.І. Пелешенко, Д.В. Закревський, В.К. Хильчевський, С.І. Сніжко // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1986. – Вип. 28. – С. 46-52.

63. Влияние антропогенных факторов на химический состав снежного покрова г. Киева и прилегающих районов / В.И. Пелешенко, Н.И. Ромась, В.К. Хильчевский и др. // Гидрохимические материалы. - 1986. – Т. 13 (ДСП). – С. 3-9.

64. Пелешенко В.І., Хильчевський В.К. Зміна концентрацій і стоку іонів в річкових водах Дніпра, Прип'яті і Десни під впливом антропогенного фактору // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1987. – Вип. 29. – С. 50-53.

65. Хильчевский В.К., Пелешенко В.И. Изменение ионного стока рек бассейна Верхнего Днепра в связи с хозяйственной деятельностью // Гидрохимические материалы. - 1987. - Т.14 (ДСП). – С. 58-64.

66. Хильчевский В.К., Савицкий В.Н. Качество поверхностных вод Киевского и Черниговского Полесья и их рациональное использование / В кн.: Географические аспекты рационального природопользования. - К.: Наукова думка, 1987. – С. 77-80.

67. Дослідження гідрохімічних умов на Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі Київського університету / В.І. Пелешенко, Д.В. Закревський, В.К. Хильчевський, С.І. Сніжко // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. 1988. – Вип. 30. – С. 47-50.

68. Хильчевский В.К. Оценка качества речных вод с помощью комбинаторных индексов // В сб.: Проблемы комплексного использования, мелиорации и охраны водноземельных ресурсов / Депонировано в ЦБНТИ Минводхоза СССР, Москва / Реферат в сб.: Мелиорация и водное хозяйство. - 1987, № 5. – С. 17.

69. Гидрохимия поверхностных вод УССР в условиях антропогенного воздействия / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, Л.Н. Горев, В.К. Хильчевский и др. / В кн.: Современные проблемы региональной и прикладной гидрохимии. - Л.: Гидрометеиздат, 1988. – С. 140-152.

70. Закревский Д.В., Пелешенко В.И., Хильчевский В.К. Сток химических компонентов рек Украинской ССР // Водные ресурсы. - 1988. - № 6. – С. 63-73.

71. Zakrevskii D.V., Peleshenko V.I., Khil'chevskii V.K. Dissolved load of Ukrainian rivers // Water Resources. – 1988. - V. 15(6). - P. 547-557.

72. Хильчевський В.К. Основні напрямки дослідження впливу сільськогосподарського виробництва на хімічний склад річкових вод // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1989. – Вип. 31. – С. 43-47.

73. Peleshenko V.I., Zakrevskiy D.V., Gorev L.N., Romas' N.I., Khil'chevskiy W.K. Hydrochemical problems in developing natural resources in the Ukrainian SSR // Izvestiya Vsesoyuznogo Geograficheskogo Obshchestva. – 1989. – V. 121(3). - P. 244–249.

74. Гидрохимические проблемы освоения природных ресурсов Украинской ССР / В.И. Пелешенко, Д.В.Закревский, Л.Н. Горев, Н.И. Ромась, В.К. Хильчевский // Известия Всесоюзного географ. общества. - 1989. - Т. 3 (121). – С. 244-249.

75. Hilchevskiy V. Resursele de apa ale Ucrainei si protectia calitatilor // Terra. – 1989. - XXI (XLI), № 2. - P. 55-57 (Romania).

76. Hilchevskiy V. Cercetari hidrochimice in cadrul bazinului experimental al unui riu mic, dintr-o zona de agricultura intensiva // Analele Universitatii Bucuresti: Geografie. - 1990. – XXXIX. - P. 71-77 (Romania).

77. Hilchevskiy V. Aspecte metodice ale cercetarii influentei agriculturii asupra calitatii apei riurilor // Studii si cercetari de geologie, geofisica si geografie. Seria: geografie. – 1991. – XXXIII. - P. 48-53 (Romania).

78. Хильчевський В.К. Гідролого-гідрохімічна характеристика середньої і нижньої частини басейну Дунаю // Вісник Київського держ. університету. Серія: Географія. - 1990. – Вип. 32. – С. 29-33.

79. Хильчевський В.К. Методичні аспекти оцінки впливу сільськогосподарського виробництва на хімічний склад річкових вод // Вісник Київського держ. університету. Серія: Хіміко-біол. науки та науки про Землю. - 1991. - № 4 – С. 78-81.

80. Хильчевский В.К., Чеботько К.А., Соколова И.Л. Оценка эколого-гидрохимической обстановки в природных водах Украины / В кн.: Проблемы экологической оптимизации водопользования и водохоз. строительства в бассейне Днепра. - К., 1992. – С. 200-204.

81. Содержание и распределение некоторых загрязняющих веществ в воде Дуная / В.Н. Савицкий, В.И. Осадчий, Н.Г. Стецько, В.К. Хильчевский // Водные ресурсы. - 1993. № 4 (20). – С. 462-468.

82. Хильчевский В.К. Влияние сельскохозяйственного производства на химический состав природных вод // Гидробиологический журнал. - 1993. - № 1 (29). – С. 74-85.

83. Хильчевський В.К. Сполуки азоту і пестициди в природних водах України // Меліорація і водне господарство. - 1993. – Вип. 79. – С. 31-34.

84. Особливості використання надлишкового мулу сучасних очисних споруд на сільськогосподарських угіддях / В.М. Савицький, К.О. Чеботько, В.К. Хильчевський, В.Д. Дупляк // Гідротехніка і меліорація. - 1994. – Вип. 3 – С. 109-120.

85. Хильчевский В.К., Чеботько К.А. Оценка эколого-гидрохимического состояния природных вод Украины // Водные ресурсы. - 1994. - № 2 (21). – С. 182-188.

86. Khil'chevskiy V.K. Effect of agricultural production on the chemistry of natural waters: a survey // Hydrobiological Journal. - 1994. - V. 30(1). - P. 82–93.

87. Khil'chevskii V.K., Chebot'ko K.A. Evaluation of the ecological and hydrochemical state of natural waters in Ukraine // *Water Resources*. - 1994. - V. 21(2). - P. 166–172.
88. Savitskii V.N., Stets'ko N.S., Osadchii V.I., Khil'chevskii V.K. Content and distribution of some pollutants in Danube water // *Water Resources*. - 1994. - V. 20(4). - P. 462–468.
89. Хільчевський В.К. Господарсько-екологічна ситуація в басейні Дніпра // *Вісник Київського нац. університету. Серія: Географія*. - 1995. - Вип. 41. - С. 105-111.
90. Хільчевський В.К., Хільчевський Р.В. Концепція моніторингу місцевого стоку територій різної господарської освоєності в басейні Дніпра // *Зб.: Суспільно-географічний комплекс півдня України: теорія, практика, методика*. - Мелітополь. - 1997. - Вип. 1. - С. 263-271.
91. Хільчевський В.К., Хільчевський Р.В., Гороховська М.С. Еколого-гідрохімічна оцінка поверхневих вод басейну Дніпра // *Меліорація і водне господарство*. - 1998. - Вип. 85. - С. 88-94.
92. Хільчевський В.К., Курило С.М. Оцінка стоку хімічних речовин із застосуванням геосистемно-гідрохімічного методу / У кн.: *Ландшафт як інтегруюча концепція ХХІ сторіччя*. - К.: ВЦ “Київський університет”, 1999. - С. 99-103.
93. Хильчевский В.К., Хильчевский Р.В., Гороховская М.С. Экологические аспекты выноса с речным стоком химических веществ в водные объекты бассейна Днепра // *Водные ресурсы*. - 1999. - № 4 (26). - С. 506-511 (Россия).
94. Хільчевський В.К., Курило С.М. Гідролого-гідрохімічна характеристика малих водотоків території м. Києва // *Водне господарство України*. - 1999. - № 3-4. - С. 22-27.
95. Хільчевський В.К., Курило С.М. Гідролого-гідрохімічна характеристика водоймів м. Києва // *Водне господарство України*. - 1999. - № 5-6. - С. 17-22.
96. Хільчевський В.К., Курило С.М. Оцінка гідролого-гідрохімічного стану водних об'єктів м. Києва // *Вісник Київського нац. університету. Серія: Географія*. - 1999. - Вип. 45. - С. 61-62.
97. Хильчевский В.К., Антонов А.Н. О сбросе химических веществ со сточными водами Кривбасса в р. Ингулец и выносе их в Днестровско-Бугский лиман / В кн.: *Экологические проблемы Черного моря*. - Одесса: ОЦНТЭИ, 1999. - С. 49-53.
98. Khil'chevskii V.K., Khil'chevskii R.V., Gorokhovskaya M.S. Environmental aspects of chemical substance discharge with river flow into water bodies of the Dnieper River basin // *Water Resources*. - 1999. - V. 26(4). - P. 453–458.
99. Хільчевський В.К., Яцюк М.В. Основні проблеми екологічного стану басейну р. Самара в умовах техногенного впливу / В кн.: *Экологическая и техногенная безопасность*. - Харьков, 2000. - С. 156-160.
100. Хільчевський В.К., Шевчук І.О. Динаміка залишків хлороорганічних пестицидів у річкових водах Українського Полісся / В кн.: *Экологическая и техногенная безопасность*. - Харьков, 2000. - С. 325-330.
101. Хільчевський В.К., Аксьом С.Д. Застосування ГІС-технологій при дослідженнях сульфатного карсту західних областей України // *Картографія і вища школа*. - 2000. - Вип. 4. - С. 42-45.

102. Хільчевський В.К., Будник С.В. Аспекти рельєфообразования на склонах в системі елементів організації території землекористування // Картографія і вища школа. - 2000. – Вип. 4. - С. 64-68.
103. Самойленко В.М., Хільчевський В.К. Комп'ютерно-географічне комплексне районування річкових басейнів Полісся і півночі Лісостепу за ландшафтними умовами та можливими радіоекологічними наслідками місцевого водо- і ресурсокористування // Картографія і вища школа. - 2000. – Вип. 4. - С. 97-102.
104. Хільчевський В.К. Передмова до наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2000. – Т. 1. – С. 7-8.
105. Хільчевський В.К., Бойко О.В. Гідрохімічна характеристика малих річок м. Києва // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2000. – Т. 1. – С. 106-112.
106. Хільчевський В.К., Аксьом С.Д. Особливості хімічного складу природних вод районів розвитку сульфатного карсту західних областей України // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2000. - Т. 1. – С. 60-64.
107. Хільчевський В.К. Кафедрі гідрології і гідрохімії 50 років // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2000. – Т. 1. – С. 229-247.
108. Самойленко В.М., Хільчевський В.К. Система водохозяйственно-екологічного моніторингу водоемів: підходи і структура // Метеорологія, кліматологія і гідрологія. - 2000. – Вип. 41. – С. 14-21.
109. Самойленко В.М., Хільчевський В.К. Комплексне районування Полісся за можливими радіоекологічними наслідками місцевого водо- і ресурсокористування // Картографія і вища школа, 2000. - Вип.4. – С.82-87.
110. Лозовіцький П.С., Каленюк С.М., Хільчевський В.К. Оцінка забруднення ґрунтів територій, прилеглих до Криворізького гірничо-рудного басейну // Захист довкілля від антропогенного навантаження. - 2000. - Вип. 17. – С. 27-39.
111. Хільчевський В.К. Розвиток гідрохімічних і гідроекологічних досліджень в Україні // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 22-29.
112. Закревський Д.В., Хільчевський В.К. Гідрохімічні дослідження в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 39-60.
113. Хільчевський В.К., Гребінь В.В. Основні напрямки гідрологічних досліджень кафедри гідрології і гідрохімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1999-2000 рр.) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 204-211.
114. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гребінь В.В. Значення гідрологічних і гідрохімічних дисциплін у підготовці географів // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 211-219.
115. Хільчевський В.К., Бойко О.В. Гідролого-гідрохімічна характеристика озер і ставків території м. Києва // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 529-535.
116. Аксьом С.Д., Хільчевський В.К. Оцінка впливу гіпсового карсту на стік хімічних речовин у верхній частині басейну Дністра // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 546-552.
117. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Манукало В.О. Про державний моніторинг якості річкових вод басейну Тиси у паводковий період // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2001. – Т. 2. – С. 552-561.

118. Хільчевський В.К. Проблеми використання та охорони вод в Україні // Географія та основи економіки в школі. - 2001. - № 4. – С. 60-62.
119. Хільчевський В.К. Гідрологія – наука географічна // Краєзнавство, географія, туризм. - 2001. - № 3 (200).
120. Хільчевський В.К. Енциклопедія води // Краєзнавство, географія, туризм. - 2001. № 3 (200).
121. Хільчевський В.К., Бойко О.В., Ободовський О.Г. Малі річки Києва // Краєзнавство, географія, туризм. - 2001. - № 4 (201).
122. Хільчевський В.К. Що ми знаємо про мінеральні води // Краєзнавство, географія, туризм. - 2001. - № 34 (231).
123. Лозовицький П.С., Каленюк С.М., Хільчевський В.К. Передкартографічні дослідження еколого-меліоративного стану агроландшафту Вище-Тарасівського зрошувального масиву // Картографія та вища школа. - 2001. – Вип. 5. – С. 43-50.
124. Хільчевський В.К. Перша Всеукраїнська наукова конференція «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» // Український географічний журнал. - 2001. - № 4. – С. 66-67.
125. Хільчевський В.К. Перша Всеукраїнська наукова конференція «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» // Наукові праці Укр. наук.-дослід. гідрометеоролог. ін-ту. - 2001. - Вип. 249. – С. 295-303.
126. Маринич В.В., Хільчевський В.К. Геосистемно-гідрохімічний підхід при вивченні стоку хімічних речовин з поверхневими водами // Фізична географія і геоморфологія. - 2001. – Вип. 40. – С. 92-96.
127. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Шевчук І.О. Сучасні гідроекологічні проблеми (I) // Географія та основи економіки в школі. - 2002. - № 5. – С. 40-45.
128. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Шевчук І.О. Сучасні гідроекологічні проблеми (II). – Географія та основи економіки в школі. - 2002. - № 6. – С. 34-38.
129. Хільчевський В.К. Про результати роботи Першої Всеукраїнської наукової конференції “Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія” (Київ, 2001 р.) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 3. – С. 9-14.
130. Сучасний стан моніторингу якості вод у системі Держводгоспу України // В.К. Хільчевський, В.М. Савицький, М.Я. Бабич, Н.М. Чайковська, О.Г. Лисюк // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 3. – С. 24-32.
131. Бойко О.В., Ободовський О.Г., Хільчевський В.К. Гідрологія річок урбанізованих територій (на прикладі міста Києва) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 3. – С. 97-106.
132. Хільчевський В.К., Курило С.М. Закономірності водної міграції стронцію-90 в малі водотоки зони відчуження Чорнобильської АЕС // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 3. – С. 149-154.
133. Забокрицька М.Р., Мольчак Я.О., Хільчевський В.К. Основні завдання екологічного моніторингу та оцінки якості річкових вод // Фізична географія і геоморфологія. - 2002. – Вип. 43. – С. 47-53.
134. Забокрицька М.Р., Хільчевський В.К. Методичні аспекти транскордонного моніторингу річкових вод // Фізична географія і геоморфологія. - 2002. – Вип. 42. - С. 55-61.
135. Забокрицька М.Р., Осадчий В.І., Хільчевський В.К. Екологічні проблеми транскордонного моніторингу якості вод басейну річки Західний Буг // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 4. – С. 25-34.

136. Бабич М.Я., Хільчевський В.К., Яцюк М.В. Транскордонні проблеми, пов'язані з експлуатацією Верхньо-Прип'ятського гідровузла // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 4. – С. 126-128.
137. Хільчевський В.К., Маринич В.В., Савицький В.М. Порівняльна оцінка якості річкових вод басейну Дніпра // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2002. – Т. 4. – С. 167-179.
138. Kowalczyk I., Hilchevskiy V. Hydrologiczne i hydroecologiczne problemu Ukrainського Polesia // Acta Agrophysica. - 2002. - № 68 (III). – S. 73-88. (Polskiej Akademii Nauk).
139. Хільчевський В.К. До питання про класифікацію природних вод за мінералізацією // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2003. – Т. 5. – С. 11-18.
140. Хільчевський В.К., Маринич В.В., Савицький В.М. Характеристика іонного стоку річок басейну Дніпра // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2003. - Т.5. – С. 226-240.
141. Ковальчук І.П., Хільчевський В.К. Гідроекологічні проблеми Поліського регіону // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2003. – Т. 5. – С. 179-195.
142. Хільчевський В.К., Мольчак Я.О. Про роботу наукової конференції “Екологічні проблеми басейнів транскордонних річок” // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2003. – Т. 5. – С. 392-395.
143. Хільчевський В. Басейн Дніпра: стан, проблеми, перспективи оздоровлення // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2003. - № 42-43. - С. 4-9.
144. Хільчевський В.К. Вода і людина (I) // Біологія і хімія в школі. - 2003. - №6, – С. 42-45.
145. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Сілевич С.О. Про моніторинг та динаміку вмісту важких металів у районах водозаборів у басейні р. Дніпро // Захист довкілля від антропогенного навантаження. – 2003. - Вип. 8(10). - С. 26-32.
146. Хільчевський В.К., Ромась М.І., Савицький В.М. Про деякі сучасні напрямки гідрохімічних та гідроекологічних досліджень // Наукові праці Укр. наук.-дослід. гідрометеоролог. ін-ту. - 2003. Вип. 251 – С. 84-94.
147. Хільчевський В.К. Вода і людина (II) // Біологія і хімія в школі, 2004. - №1, – С. 37-41.
148. Хільчевський В.К. Про довідник «Українські гідрологи, гідрохіміки» // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. -2004. Т.6. - С. 13-21.
149. Забокрицька М.Р., Осадчий В.І. Хільчевський В.К. Характеристика гідрохімічного режиму та стоку хімічних речовин річок басейну Західного Бугу // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2004. – Т. 6. - С. 159-172.
150. Хільчевський В.К., Ромась І.М. Мінералізація річкових вод басейну Дніпра при мінімальних витратах різної забезпеченості в літньо-осінню та зимову межені // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2004. – Т. 6. - С. 172-179.
151. Хільчевський В.К., Осадчий В.І. Про Другу Всеукраїнську наукову конференцію “Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія”, м. Київ, 24-26 листопада 2003 р. // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2004. – Т. 6. - С. 369-370.
152. Хільчевський В.К. Розвиток та перспективи гідрологічних і гідрохімічних досліджень в Україні // Наукові записки Київського нац-го ун-ту ім. Т.Шевченка. - 2004. – С. 94-99.
153. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія в університетах України: стан і перспективи розвитку / В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський, Є.Д. Гопченко, М.І.

Кирилюк, В.М. Ліпінський // 36. наук. праць «Україна та глобальні процеси: географічний вимір» (9-й з'їзд Укр. геогр. тов-ва, м. Чернівці). - К. - 2004. – Т. 1. – С. 211-226.

154. Хільчевський В.К., Сілевич С.О., Савицький В.М., Ромась М.І. Проблема забруднення залізом і марганцем поверхневих вод басейну Дніпра та можливі шляхи її вирішення в районах водозаборів // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. - 2004. - № 3. – С. 22-30.

155. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гопченко Є.Д. Університетська гідрологія, гідрохімія і гідроекологія: проблеми сталого розвитку // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2005. – Т. 7. - С. 9-24.

156. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Чунар'ов О.В. Про вимоги до моніторингу вод згідно основних положень Водної рамкової директиви Європейського Союзу // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2005. – Т. 7. – С. 54-68.

157. Хільчевський В.К., Гребінь В.В. Аналіз роботи спеціалізованої ради Д.26.001 22 Київського національного університету імені Тараса Шевченка та захищених у ній дисертацій з гідрології та метеорології (1993-2004 рр.). // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2005. – Т. 7. – С. 283-302.

158. Хільчевський В.К., Хорев М.Ю., Савицький В.М. Про деякі аспекти оцінки вмісту і динаміки нафтових вуглеводнів у поверхневих водах суходолу // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2005. – Т. 8. – С. 17-24.

159. Хільчевський В.К., Руденко Р.В. Про зміну хімічного складу води р.Інгулець // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2005. – Т. 8. – С. 47-61.

160. Хільчевський В.К., Руденко Р.В., Курило С.М. Про методичний підхід для дослідження трансформації хімічного складу річкових вод // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2006. – Т. 9. – С. 9-17.

161. Хільчевський В.К., Ромась І.М. Гідрохімічне районування річок басейну Дніпра у меженний період // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2006. – Т. 9. – С. 128-136.

162. Хільчевський В.К., Курило С.М., Руденко Р.В. Модернізація класифікації природних вод О.А. Алекіна для дослідження трансформації хімічного складу поверхневих вод // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2006. – Т. 11. – С. 32-37.

163. Хільчевський В.К., Хорев М.Ю., Савицький В.М. Деякі аспекти моніторингу специфічних забруднюючих речовин у поверхневих водах (на прикладі басейну Дніпра) // Меліорація і водне господарство. - 2006. - № 93-94. – С. 57-62.

164. Хільчевський В.К., Чунар'ов О.В., Ромась М.І. Водогосподарська обстановка в басейні р. Південний Буг та вплив на неї Південно-Українського енергокомплексу // Меліорація і водне господарство. - 2006. - № 93-94. – С. 63-69.

165. Хільчевський В.К., Руденко Р.В., Курило С.М. Трансформація хімічного складу води річок басейну Дніпра // Водне господарство України. - 2006. № 3. – С. 40-49.

166. Особливості гідрохімічного режиму р. Рось / В.К. Хільчевський, С.М. Курило, В.М. Савицький, С.О. Сілевич // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2007. - Т.12. – С. 132-141.

167. Хільчевський В.К. Про Третю Всеукраїнську наукову конференцію "Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія", м. Київ, 15-17 листопада 2006 р. // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2007. - Т. 12. - С. 215-218.
168. Хільчевський В.К., Хорєв М.Ю., Савицький В.М. До проблеми забруднення поверхневих водних об'єктів нафтопродуктами // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2007. - Т.13. - С. 9-14.
169. Хільчевський В.К., Чунар'єв О.В., Ромась М.І. До методики оцінки впливу господарської діяльності на кількісні і якісні показники водних ресурсів (на прикладі басейну Південного Бугу) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2008. - Т. 15. - С. 80-86.
170. Хорєв М.Ю., Хільчевський В.К. Вміст специфічних забруднюючих речовин у поверхневих водах р. Рось та їх динаміка в різні сезони року // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія, 2008. - Т. 15. - С. 145-151.
171. Кравчинський Р.Л., Хільчевський В.К. Характеристика господарської діяльності в басейні р. Інгулець // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2009. - Т.16. - С. 72-82.
172. Хільчевський В.К., Курило С.М. Оцінка трансформації хімічного складу води р. Десна // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2010. - Т.18. - С. 155-160.
173. Винарчук О.О. Хільчевський В.К. Умови формування хімічного складу води та вивченість гідрохімічного режиму річок Лівобережного лісостепу // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2010. - Т.18. - С. 219-230.
174. Хільчевський В.К. Про Четверту Всеукраїнську наукову конференцію "Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія", м. Луганськ, 2009 р. // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2010. - Т. 2 (19). - С. 226-229.
175. Кравчинський Р.Л., Хільчевський В.К. Характеристика гідроекологічного стану басейну Інгульця // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2010. - Т. 4 (21). - С. 118-124.
176. Кравчинський Р.Л., Хільчевський В.К. Про гідроекологічне районування басейну р. Інгулець // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2011. - Т. 1 (22). - С. 88-98.
177. Хільчевський В.К., Гончар О.М. Характеристика гідрохімічного режиму басейну Дністра // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2011. - Т. 3 (24). - С. 126-137.
178. Хільчевський В.К., Гребінь В.В., Ющенко Ю.С. Про роботу П'ятої Всеукраїнської наукової конференції «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» (м. Чернівці, 2011 р.) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2011. - Т. 3 (24). - С. 193-199.
179. Хільчевський В.К. Узагальнений перелік публікацій у науковому збірнику «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» за 2000-2010 рр. // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2011. - Т. 2 (23). - С. 185-231.
180. Хільчевський В.К., Гребінь В.В. Аналіз підготовки спеціалістів вищої кваліфікації з гідрології та метеорології в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (1993-2011 рр.). // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2011. - Т. 2 (23). - С. 168-184.
181. Просторово-часова характеристика стоку річок Сула, Псел та Ворскла // В.В. Бібік, О.О. Винарчук, О.І. Лук'янець, В.К. Хільчевський // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2011. - Т. 4 (25). - С. 85-99.

183. Гончар О.М., Хільчевський В.К. Режим біогенних речовин у поверхневих водах басейну Дністра // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2012. - Т. 1 (26). – С. 76-83.

184. Євген Володимирович Оппоков – засновник практичної та наукової гідрології в Україні (до 145-річчя від дня народження) // О. Косовець, В. Хільчевський, М. Довгич, І. Лавриненко, В. Соколов // Дослідження з історії техніки. - 2013. - Вип. 17. – С. 42-48.

185. Hilcevshi V.K., Gonciar O.M., Zabocritca M.R. Regimul hidrochimic si calitatea apelor de suprafata ale bazinului Nistru teritoriul Ucraine // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2013. - Т. 1 (28) – С. 68-76.

186. Хільчевський В.К., Курило С.М. Аналіз багаторічної трансформації хімічного складу річкових вод України // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2014. - Т. 2 (33) – С. 17-28.

187. Хільчевський В.К., Соколов В.В., Куций А.В. До 120-річчя вченого-гідролога А.В. Огієвського (деякі архівні дослідження) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2014. - Т. 2 (33) – С. 104-113.

188. Хильчевский В.К., Забокрицкая М.Р. Гидроэкологическое состояние бассейна Западного Буга на территории Украины и управление водными ресурсами // Природная асыродзе Палесся: асабліваасці і перспектывы развіцця. - 2014. - Вып. 7. – С. 280-286. (Беларусь).

189. Оцінка річкової мережі басейну Росі за типологією річок згідно Водної рамкової директиви Європейського Союзу / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, П.О. Бабій, М.Р. Забокрицька // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2015. - Т. 2 (37). – С. 23-33.

190. Хільчевський В.К. Перші комплексні гідрохімічні дослідження Шацьких озер на Волині у 1975 р. – початок формування наукової школи гідрохімії та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2015. - Т. 4 (39). – С. 64-71.

191. Хільчевський В.К. Узагальнений перелік публікацій у науковому збірнику "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія" за 2011-2015 рр. (томи 1(22)–4 (39)) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2015. - Т. 4 (39). - С. 72-90.

192. Хільчевський В.К., Гребінь В.В., Забокрицька М.Р. Оцінка гідрографічної мережі району річкового басейну Вісли (Західного Бугу та Сяну) на території України згідно типології Водної рамкової директиви ЄС // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2016. - Т. 1 (40). – С. 29-41.

193. Гребінь В.В., Хільчевський В.К. Ретроспективний аналіз досліджень річкової мережі України та застосування типології річок Водної рамкової директиви ЄС на сучасному етапі // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2016. - Т. 2 (41). – С. 32-47.

194. Хільчевський В.К., Лета В.В. Комплексна оцінка якості води р. Чорна Тиса // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2016. - Т. 3 (42). – С. 50-56.

195. Забокрицька М. Р., Хільчевський В. К. Водні об'єкти Луцька: гідрографія, локальний моніторинг, водопостачання та водовідведення // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2016. - Т. 3 (42). – С. 64-76.

196. Гідроморфологічна оцінка екологічного стану річок верхньої частини басейну Тиси (в межах України) / Ю.О. Ободовський, В.К. Хільчевський, О.Г.Ободовський, О.С. Коноваленко // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2016. - Т. 4 (43). – С. 38-53.

197. Хільчевський В.К., Курило С.М. Хімічний склад атмосферних опадів на території України та його антропогенна складова // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2016. - Т. 4 (43). – С. 63-74.
198. Хільчевський В.К., Осадчий В.І. Національній гідрометеорологічній службі в Україні – 95 років: хронологія змін // Наукові праці Українського гідрометеорологічного інституту (УкрНДГМІ). – 2016. – Вип. 259. – С. 67- 75.
199. Хільчевський В., Гребінь В., Забокрицька М., Соловей Т. Типологія річок й озер української частини басейну Західного Бугу згідно з вимогами Водної рамкової директиви ЄС та її узгодження з дослідженнями в Польщі // Вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Географічні науки. – 2016. – Вип. 14 (339). – С. 16-24.
200. Хільчевський В. К., Гребінь В. В. Гідрографічне та водогосподарське районування території України, затверджене у 2016 р. – реалізація положень ВРД ЄС // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 1 (44). - С. 8-20.
201. Ободовський Ю. О., Ободовський О. Г., Хільчевський В. К., Данько К. Ю. Відповідність загального гідроенергетичного потенціалу типам русел річок верхньої частини басейну Тиси (в межах України) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 1 (44). - С. 49-61.
202. Бабій П. О, Гребінь В. В., Хільчевський В. К. Характеристика хімічного складу води річки Рось (за даними моніторингу басейнового управління водних ресурсів) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 1 (44). - С. 62-75.
203. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р. Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд (Одеса – 2017): пріоритети та перспективи гідрометеорологічної діяльності // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 1 (44) - С. 136-143.
204. Хільчевський В. К. Гідроекологічні проблеми ревіталізації річок на території міських агломерацій – міжнародний та український досвід // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 2 (45). - С. 6-13.
205. Університетська гідрологічна наука в Україні та перспективи подальшого її розвитку / В.К. Хільчевський, Є.Д. Гопченко, Н.С. Лобода та ін. // Український гідрометеорологічний журнал. – 2017. - №19. – С. 90-105.
206. Хільчевський В. К. Про функціонально-генетичну та гідрохімічну класифікації ставків // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 3 (46). - С. 6-11.
207. Гидрология в университетах Украины – история, состояние, перспективы / В.К. Хильчевский, Е.Д. Гопченко, Н.С. Лобода, А.Г. Ободовский, В.В. Гребень, Ж.Р. Шакирзанова, Ю.С. Ющенко, Н.П. Шерстюк, В.А. Овчарук // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 4 (47). - С. 6-28.
208. Хільчевський В. К., Лета В.В. Оцінка якості води річки Біла Тиса // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2017. - Т. 4 (47). - С. 57-66.
209. Хильчевский В.К., Круковская А.В., Гребень В.В. 25 лет деятельности спецсовета по защите диссертаций по гидрологии и метеорологии в Киевском национальном университете имени Тараса Шевченко (1993-2018 гг.) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2018. – № 1 (48).- С. 80-98.
210. Хільчевський В.К., Корчемлюк М.В., Кравчинський Р.Л., Савчук Б.Б. Умови формування хімічного складу води гірського озера Марічейка (масив Чорногора, Українські Карпати) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2018. - № 1(48). – С. 6-15.

210-а. Хільчевський В.К. Про роботу VII Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології» (Київ, 2018) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2018. № 4 (51). – С. 138-142.

210-б. Хильчевский В.К. Научная гидрохимическая школа Киевского национального университета имени Тараса Шевченко – 50 лет исследования природных вод // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2018. № 4 (51). – С.6-46.

211. Khilchevskiy V.K., Kurylo S.M., Sherstyuk N.P. Chemical composition of different types of natural waters in Ukraine. Journal of Geology, Geography and Geocology. – 2018. - 27(1). - P. 68-80. URL: <https://doi.org/10.15421/111832>.

212. Khilchevskiy V.K., Zabokrytska M.R., Sherstyuk N.P. Hydrography and hydrochemistry of the transboundary river Western Bug on territory of Ukraine. Journal of Geology, Geography and Geocology. – 2018. – 27(2). – P. 232-243. URL: <https://doi.org/10.15421/111848>.

7.5. Гідрохімічні та гідрологічні карти

213. Минерализация поверхностных вод Украины: М 1:4000000 / Гидрохимический атлас СССР / под ред. А.М. Никанорова. – Москва: ГУГК при СМ СССР, 1990. – С. 60-61.

214. Средний годовой ионный сток рек Украины : М 1:4000000 / Гидрохимический атлас СССР / под ред. А.М. Никанорова. – Москва: ГУГК при СМ СССР, 1990. – С. 62-63.

215. Средний годовой речной сток органических веществ: М 1:4000000 / Гидрохимический атлас СССР / под ред. А.М. Никанорова. – Москва: ГУГК при СМ СССР, 1990. – С. 64-65.

216. Мінералізація та жорсткість поверхневих вод: М 1:5000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 181.

217. Екологічна оцінка якості поверхневих вод: М 1:4000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 409.

218. Хлоридні іони в поверхневих водах: М 1:5000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 410.

219. Сульфатні іони в поверхневих водах: М 1:5000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 410.

220. Азот амонійний в поверхневих водах: М 1:5000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 410.

221. Азот нітратний в поверхневих водах: М 1:5000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 410.

222. Залізо загальне в поверхневих водах: М 1:5000000 / В.І. Осадчий, Н.М. Осадча, Ю.Б. Набиванець, В.К. Хільчевський / Національний атлас України / за ред. Л.Г. Руденка. - К.: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 410.

223. Гідрографічне районування території України: М 1:635000 / В.В. Гребінь, В.Б. Мокін, В.А. Сташук, В.К. Хильчевський та ін. - К.: ДНВП «Картографія», 2013.

224. Водогосподарське районування території України: М 1:635000 / В.В. Гребінь, В.Б. Мокін, В.А. Сташук, В.К. Хильчевський та ін. - К.: ДНВП «Картографія», 2013.

7.6. Наукові звіти

Протягом багатьох років дослідницької діяльності у проблемній науково-дослідній лабораторії гідрохімії, а згодом на кафедрі гідрології та гідроекології В.К. Хильчевський став співавтором 33 звітів з науково-дослідної тематики. Нижче наведено перелік наукових звітів за двома рубриками – з держбюджетної (12 звітів) і госпдоговірної тематики (21 звіт).

Наукові звіти з держбюджетної тематики

225. Установить закономерности распространения, накопления и миграция неустойчивых химических компонентов в природных водах Припятского Полесья УССР в связи с проведением осушительной мелиорации / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, Н.И. Ромась, В.К. Хильчевский и др. / Закл. отчет. по госбюджет. теме проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киев. гос. ун-та (1976-1980 гг.) / План развития нар. хазяйства УССР на X пятилетку. – Киев, 1980. (№ гос. рег. во ВНТИЦ - Москва: 018520).

226. Оценить гидрохимический режим малых рек в естественном состоянии и под влиянием антропогенных факторов и построить карты гидрохимического районирования по зоне Украинской ССР (бассейны Днепра - левый берег и Северского Донца) / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, С.И. Снежко, В.К. Хильчевский / Отчет по госбюджет. теме проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киев. гос. ун-та за 1983 г. / План ГКНТ СССР. - Киев, 1983. (№ гос. рег. в ВНТИЦ - Москва: 0284 0007922).

227. Оценить гидрохимический режим малых рек в естественном состоянии и под влиянием антропогенных факторов и построить карты гидрохимического районирования по зоне Украинской ССР / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, С.И. Снежко, В.К. Хильчевский, А.П. Чернявская / Заключ. отчет по госбюджет. теме проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киев. гос. ун-та (1982-1984 гг.) / План ГКНТ СССР. - Киев, 1984. (№ гос. рег. в ВНТИЦ - Москва: 02850004256).

228. Изучить химические характеристики стока рек Украинской ССР в Черное и Азовское моря / В.И.Пелешенко, Д.В. Закревский, В.К. Хильчевский, В.Н. Савицкий / Закл. отчет по госбюджет. теме проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киев. гос. ун-та (1981-1985 гг.) / План АН УССР. - Киев, 1985. (№ гос. рег. во ВНТИЦ - Москва: 028500).

229. Альбом картосхем химических характеристик стока рек Украинской ССР (18 карт) / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, В.К. Хильчевский, В.П. Василенко / Отчет по госбюджет. теме проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киев. гос. ун-та (1981-1985 гг.) / План АН УССР. – Киев, 1987.

230. Разработать и внедрить количественную оценку влияния различных антропогенных факторов на гидрохимический режим рек Украинской ССР / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, В.К. Хильчевский, С.И. Снежко / Закл. отчет. по госбюджет. теме проблемной н.-и. лаборатории гидрохимии Киев. гос. ун-та (1986-1990 гг.). / План развития нар. хазяйства УССР на XII пятилетку. - Киев, 1990. (№ гос. рег. в ВНИИЦ - Москва: 02890082173).

231. Оцінити гідрохімічний режим та якість води водойм-охолоджувачів АЕС / В.І. Пелешенко, М.І. Ромась, Д.В. Закревський, Гребінь В.В., В.К. Хільчевський та ін. / Закл. звіт по держбюджет. темі н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії Київ. нац. ун-ту (1991-1995 рр.) / План НАН України. - Київ, 1995. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0297U002100).

232. Дослідити закономірності поширення, накопичення та міграції специфічних забруднюючих речовин у воді річок басейну Дніпра (у межах України) / В.І. Пелешенко, В.М. Савицький В.М., В.К. Хільчевський, І.О. Шевчук та ін. / Закл. звіт по держбюджет. темі н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії Київ. нац. ун-ту (1996-1998 рр.) / План НДР КНУ. - Київ, 1998. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0298U001100).

233. Визначити пріоритетні чинники забруднення малих і середніх річок басейну Дніпра і розробити рекомендації по зменшенню їх впливу на якість водних ресурсів / В.І. Пелешенко, В.М. Савицький В.М., В.К. Хільчевський, І.О. Шевчук та ін. / Закл. звіт по держбюджет. темі н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії Київ. нац. ун-ту (1998-2000 рр.) / План НДР КНУ. - Київ, 2000. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0198U004697).

234. Дослідження регіональних змін гідролого-гідрохімічних процесів та явищ, клімату України, їх наслідки / В.К. Хільчевський, М.І. Ромась, О.Г. Ободовський, В.В. Гребінь, С.І. Сніжко та ін. / Закл. звіт по держбюджет. темі н.-д. лабораторії гідроекології та гідрохімії Київ. нац. ун-ту (2001-2005 рр.) / План НДР КНУ. - Київ, 2005. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 01БФ-050-03).

235. Аналіз антропогенного впливу на гідрологічний та гідрохімічний режими річок та рівень забрудненості атмосферного повітря території України / В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський, В.В. Гребінь, В.І. Затула та ін. / Закл. звіт по держбюджет. темі н.-д. сектору гідроекології та гідрохімії Київ. нац. ун-ту (2006-2010 рр.) / План НДР КНУ. - Київ, 2010. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0141U003041).

236. Аналіз динаміки стоку наносів, трансформації хімічного складу води річок та синоптично-циркуляційних умов формування катастрофічних паводків / В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський, С.М. Курило, І.О. Шевчук та ін. / Закл. звіт по держбюджет. темі н.-д. сектору гідроекології та гідрохімії Київ. нац. ун-ту (2011-2013рр.) / План НДР КНУ. - Київ, 2013. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0111U005047).

Наукові звіти з госпдоговірної тематики

237. Исследовать природные условия и ресурсы г. Киева и пригородной зоны на период 1980-2020 гг. (раздел: Гидрохимическая характеристика водных объектов г. Киева и пригородной зоны) / М.И. Щербань, В.И. Пелешенко, Л.Н. Горев и др. в т.ч. В.К. Хильчевский / Закл. отчет по хозтеме географ. фак-та

Киев. гос. ун-та по заказу ГлавАПУ для разработки генплана г. Киева. - Киев, 1981. (№ гос. рег. в ВНИИЦ – Москва: - 02820064096.

238. Хильчевский В.К., Чеботько К.А. Эколого-гидрохимическая оценка природных вод Украины / Закл. отчет по хозяйству по заказу Укркиприводхоза (Архив Укрводпроекта, № 91-24). - Киев, 1991.

239. Исследование химического состава иловых отложений очистных сооружений г. Нетишин и выдача рекомендаций по их использованию на сельхозугодьях / В.Н. Савицкий, В.К. Хильчевский, В.И. Осадчий и др. / Закл. отчет по хозяйству по заказу Хмельницкой АЭС (Архив Хмельницкой АЭС, х/т 84-91). – Киев, 1992.

240. Хильчевський В.К. Сучасний стан якості природних вод України / Закл.звіт по госптемі на замовлення Ін-ту сорбції та проблем ендоекології АН України (Архів Ін-ту сорбції та проблем ендоекології АН України). – Київ, 1993.

241. Склад і властивості осади стічних вод очисних споруд м. Дніпропетровська і можливості їх утилізації як органомінеральних добрив / К.О. Чеботько, В.М. Савицький, В.К. Хильчевський, С.І. Сніжко та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення «Дніпропетровськводоканал» (Архів «Дніпроводокал»). – Київ, 1993.

242. Склад і властивості осади стічних вод очисних споруд м. Запоріжжя і можливості їх утилізації як органо-мінеральних добрив / К.О. Чеботько, В.М. Савицький, В.К. Хильчевський, С.І. Сніжко та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення «Запоріжжяводоканал» (Архів «Запоріжжяводоканал»). – Київ, 1993.

243. Оцінити закономірності трансформації хімічного складу води річок Прип'ятського Полісся України в умовах техногенезу / Д.В. Закревський, В.К. Хильчевський, С.І. Сніжко, В.М. Савицький / Закл. звіт по госптемі на замовлення УкрНДІВГЕП. - № держ. реєстр. в УкрІНТЕІ.: 0195U004129. – Київ, 1997.

244. Обґрунтування заходів по регулюванню руслових процесів та якості річкових вод (до схеми комплексного протипаводкового захисту басейну р.Тиса в Закарпатській області) / О.Г. Ободовський, В.К. Хильчевський, В.М. Савицький / Закл. звіт по госптемі на замовлення Укрводпроекту – Київ, 2001. (Архів Укрводпроекту).

245. Порядок організації та здійснення державного моніторингу вод у системі Держводгоспу України / В.К. Хильчевський, В.М. Савицький / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України - Київ, 2001. (Архів Держводагентства України, № 462/01ДП05-001).

246. Хильчевський В.К., Савицький В.М., Сілевич С.О. Дослідити вміст важких металів у річкових водах басейну Дніпра в районах водозаборів комплексного призначення з наданням відповідних рекомендацій / / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України. - Київ, 2003. (Архів Держводагентства України, № 251/03ДП050-01).

247. Хильчевський В.К., Савицький В.М. Розробити ВНД «Методичні вказівки щодо оптимізації системи спостережень за станом поверхневих вод з врахуванням Водної рамкової директиви ЄС» / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України - Київ, 2004. (Архів Держводагентства України, № Т-69/04ДП050-03).

248. Хильчевський В.К., Савицький В.М., Курило С.М., Сілевич С.О. Дослідження причин погіршення гідроекологічного стану річки Рось та надання рекомендацій щодо його покращення / Закл. звіт по госптемі на замовлення

Держводгоспу України - Київ, 2007. (Архів Держводагентства України, № 360/0,6 ДП 050-04).

249. Оцінка впливу сучасних змін клімату на водність річок Закарпаття з метою прийняття управлінських рішень / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, Ю.О. Чорноморець та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України. - Київ, 2010. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0110U005514).

250. Оцінка сучасних характеристик гідрологічного режиму річок басейну Тиси (в межах Закарпатської області) з метою прийняття управлінських рішень / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, Ю.О. Чорноморець та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України. - Київ, 2010. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0110U005515).

251. Внутрішньорічний розподіл стоку води та завислих наносів малих річок Закарпаття (частота та терміни проходження високих паводків) / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, Ю.О. Чорноморець та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України. - Київ, 2010. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0110U005518).

252. Оцінка сучасних змін внутрішньорічного розподілу стоку річок басейну Тиси (в межах Закарпатської області) з метою уточнення меж лімітуючих періодів / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, О.С. Коноваленко та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України. - Київ, 2011. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0111U007662).

253. Оцінка ймовірності паводкових ризиків на річках Закарпаття внаслідок кліматичних змін (з метою прийняття управлінських рішень) / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, О.І. Лук'янець, Ю.О. Чорноморець та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводгоспу України. - Київ, 2012. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0112U006810).

254. Розробка науково-методичних засад розрахунку водогосподарського балансу відповідно до нової схеми водогосподарського районування території України / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, Ю.О. Чорноморець та ін. / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводагентства України. - Київ, 2013. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0113U004361).

255. Розробка рекомендацій розрахунку водогосподарського балансу (на прикладі району річкового басейну Сіверського Дінця) / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводагентства України. - Київ, 2015. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0114U003617).

256. Розробка рекомендацій з розрахунку водогосподарського балансу (на прикладі суббасейну Прип'яті) / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, Ю.О. Чорноморець, К.В. Мудра / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводагентства України. - Київ, 2016. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0116U002824).

256а. Систематизація природних та антропогенних чинників для визначення складових водогосподарського балансу суббасейнів Верхнього Дніпра, Середнього Дніпра та басейну річок Причорномор'я, / В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, К.В. Мудра, В.В. Жовнір / Закл. звіт по госптемі на замовлення Держводагентства України. - Київ, 2018. (№ держ. реєстр. в УкрІНТЕІ: 0118U000709).

7.7. Матеріали конференцій, тези доповідей

257. Исследование химического состава снега в городской черте и пригородной зоне как показателя загрязнения атмосферы / В.И. Пелешенко, В.К. Хильчевский, Д.В. Закревский, Н.И. Ромась // Тезисы докл. на республиканской научн. конф.: Проблемы охраны природы и рекреационной геграфии УССР. - г. Харьков, 29-31 мая 1979 г. – С. 48-49.

258. Закревский Д.В., Пелешенко В.И., Хильчевский В.К. Гидрохимические исследования в Припятском Полесье УССР в связи с природоохранными мероприятиями // Тезисы докл. на республиканской научн. конф.: Проблемы охраны природы и рекреационной геграфии УССР. - г. Харьков, 29-31 мая 1979 г. – С. 49-50.

259. Гидрохимическое картирование как основа планирования природоохранных мероприятий / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, Н.И. Ромась, В.К. Хильчевский // Тезисы докл. на 5-й республиканской научной конф.: Картографические разработки для целей планирования и управления развитием народного хозяйства УССР. - г. Канев, 11-13 сентября 1979 г. – С. 175-176.

260. Хильчевский В.К. Изменение гидрохимического режима Днепра, Припяти, Десны под влиянием хозяйственной деятельности // Тезисы докл. на 10-й республиканской научн. конф.: Исследование гидрометеорологического режима (влияние антропогенного воздействия на окружающую среду). - г. Паланга (Литва), 25-26 мая 1983 г. - Вильнюс, 1983. – С. 126.

261. Хильчевский В.К., Пелешенко В.И. Химический состав речных вод Верхнего Днепра, Припяти и Десны в условиях антропогенного влияния // Тезисы докл. на республиканской научн.-тех. конф.: Актуальные проблемы охраны окружающей среды. - г. Запорожье, 20-21 сент. 1983 г. – С.8-9.

262. Формирование гидрохимического режима малых рек Левобережного Приднепровья под влиянием естественных и антропогенных факторов / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, С.И. Снежко, В.К. Хильчевский // Тезисы докл. на республиканской научн. конф.: Географические основы рационального природопользования. – г. Канев, 20-21 сент. 1984 г.– С. 80-81.

263. Хильчевский В.К., Пелешенко В.И. Исследование химического состава речных вод и его прогнозирование в целях планирования и проектирования народно-хозяйственных объектов // Материалы 5-го съезда Географ. общества УССР. - г. Симферополь, 20-22 марта 1985 г. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 58-59.

264. Хильчевский В.К., Пелешенко В.И. Влияние хозяйственной деятельности на химический состав речных вод бассейна Верхнего Днепра // Материалы 28-го Всесоюзного гидрохим. совещания (г. Ростов-на-Дону, май 1984 г.). – Ленинград: Гидрометеоиздат, 1986. - Часть II. – С. 15.

265. Результаты и перспективы гидрохимических исследований на территории УССР / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, Л.Н. Горев, Н.И. Ромась, В.Н. Савицкий, В.К. Хильчевский // Материалы 28-го Всесоюзного гидрохимического совещания (г. Ростов-на-Дону, май 1984 г.). – Ленинград: Гидрометеоиздат, 1986. - Часть II. – С. 52.

266. Пелешенко В.И., Закревский Д.В., Хильчевский В.К., Оценка антропогенного воздействия на химический состав речных вод территории

УССР // Материалы 5-го Всесоюзного гидрологического съезда. – Секция: Качество вод и научные основы их охраны. – Ленинград: Гидрометеиздат, 1986. – С. 53-55.

267. Картографирование химических характеристик стока рек Украинской ССР / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, В.К. Хильчевский, В.П. Василенко // Тезисы докл. на 6-й республиканской научн. конф.: Картографическое обеспечение основных направлений эконом. и социального развития УССР и ее регионов. – г. Черновцы, 17-18 сентября 1987 г. - Часть I. – С. 52-53.

268. Хильчевский В.К., Пелешенко В.И. О постановке и результатах исследований химического состава различных типов природных вод на стационаре Киевского университета // Материалы 29-го Всесоюзного гидрохимического совещания (г. Ростов-на-Дону, 28-30 октября 1987 г.). – Ленинград: Гидрометеиздат, 1987. – Т. 1. – С. 87-89.

269. Методические и практические аспекты мониторинга поверхностных вод Украины / В.И. Пелешенко, Д.В. Закревский, Л.Н. Горев, Н.И. Ромась, В.К. Хильчевский // Материалы 29-го Всесоюзного гидрохимического совещания (г. Ростов-на-Дону, 28-30 октября 1987 г.). – Ленинград: Гидрометеиздат, 1987. – Т. 1. – С. 61-63.

270. Закревский Д.В., Хильчевский В.К., Василенко В.П. Современный химический сток с территории Украинской ССР в Черное и Азовское моря в связи с перераспределением водных ресурсов // Тезисы докл. на республиканской научн.-тех. конф.: Достижения научн.-техн. прогресса – в мелиорацию и водное хозяйство. - г. Ровно, 16-18 ноября 1987 г. – С. 54.

271. Пелешенко В.И., Хильчевский В.К., Снежко С.И. Влияние антропогенных факторов на ионный сток рек Украины // Тезисы докл. на республиканской научн.-тех. конф.: Достижения научн.-техн. прогресса – в мелиорацию и водное хозяйство. - г. Ровно, 16-18 ноября 1987 г.– С. 78.

272. Хильчевський В.К., Пелешенко В.І. Про вплив сільськогосподарського виробництва на хімічний склад річкових вод (методичні аспекти) // Матеріали 6-го з'їзду Географ. товариства УРСР: Сучасні географічні проблеми УРСР. – Одеса, 1990. – С. 64-65.

273. Хильчевский В.К. Агрогидрохимические аспекты охраны речных вод // Материалы международ. симпозиума: Методы охраны атмосферы и водной среды. - Санкт-Петербург, 1994. – С. 19-21.

274. Savitskiy V., Chebotko K., Khilchevskiy V. The content and dynamics of nitrogenbearing and some other biological active substances in the Danube // XXVII th. Conference of the Danube countries on hydrological forecasting and hydrological bases of water. – Budapest. - 1994. - Vol. 2. – P. 771-773.

275. Пелешенко В.І., Закревський Д.В., Ромась М.І., Хильчевський В.К. Еколого-гідрохімічні проблеми моніторингу природних вод // Матеріали 7-го з'їзду Укр. геогр. товариства. - К., 1995. – С. 152-154.

276. Хильчевський В.К. Вплив агрохімічних засобів на якість поверхневих вод у басейні Дніпра // Тези наук. конф.: Проблеми ефективного використання водних ресурсів та меліорації земель. - К., 1996. – С. 31-32.

277. Гідрохімічні дослідження в Київському університеті імені Тараса Шевченка та реалізація їхніх результатів / В.І. Пелешенко, Д.В. Закревський, Л.М. Горев, В.К. Хильчевський // Матеріали 2-го з'їзду гідроекологічного товариства України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 125-126.

278. Пелешенко В.І., Хільчевський В.К., Савицький В.М. Про деякі аспекти антропогенного забруднення річкових вод Правобережного Полісся України // Матеріали наук. конф.: Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра. - Луцьк, 1998. – С. 180-181.

279. Хільчевський В.К., Мамишев І.Є. Вплив полігонів промислових відходів м. Дніпродзержинська на формування якості води р. Коноплянка // Матеріали 5-ї міжнарод. конф.: Вода - проблемы и решения. - Дніпропетровськ, 1999. – С. 20-23.

280. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гребінь В.В. Роль і місце гідрологічних і дисциплін у підготовці фахівців-географів // Матеріали наук. конф.: Географічна наука та освіта в Україні. – К., 2000. – С. 13-14.

281. Хільчевський В.К. Проблеми кондиціонування якості питної води в Україні // Матеріали 8-го з'їзду Укр. геогр. товариства «Україна та глобальні процеси: географічний вимір» - Київ-Луцьк, 2000. – Т. 2. – С. 209-210.

282. Аксьом С.Д., Хільчевський В.К. Хімічний склад природних вод районів розвитку сульфатного карсту // Матеріали 8-го з'їзду Укр. геогр. товариства «Україна та глобальні процеси: географічний вимір» - Київ-Луцьк, 2000. – Т. 2. – С. 222-223.

283. Хільчевський В.К., Антонов О.М. Можливість скидання мінералізованих вод підприємств гірничо-металургійного комплексу Кривбасу в річку Інгулець і Саксагань // Матеріали 8-го з'їзду Укр. геогр. товариства «Україна та глобальні процеси: географічний вимір» - Київ-Луцьк, 2000. – Т. 2. - С. 226-227.

284. Хільчевський В.К., Курило С.М. Концептуальна модель міграції стронцію-90 в підземні і поверхневі води зони відчуження Чорнобильської АЕС // Матеріали наук. конф.: Регіональні екологічні проблеми. – К., 2002. – С. 32-34.

285. Khilchevskiy V., Klebanov D., Savitskiy V. On state monitoring of fluvial water quality of Tysa's basin in the freshet season // XXI Conference of the Danubian countries: on the hydrological forecasting and hydrological bases of water management. – Bucharest. - 2002. – P. 83.

286. Хильчевский В.К. Развитие гидрологии и гидрохимии в Киевском университете // Матеріали міжнарод. наук. конф., присвяченої 70-річчю утворення Одеського державного екол. університету: Гідрометеорологія і охорона навколишнього середовища. - Одеса, 2002. – С. 200-201.

287. Хільчевський В.К., Клебанов Д.О. Оцінка системи моніторингу якості вод у басейні р. Тиса стосовно вимог Європейського Союзу // Матеріали міжнарод. наук. конф.: Гори і люди (у контексті сталого розвитку). - м. Рахів, 2002. – С. 466-470.

288. Хільчевський В.К., Сілевич С.О., Савицький В.М. Проблеми моніторингу важких металів у поверхневих водах у районах водозаборів // Матеріали 1-го міжнарод. водного форуму: АКВА-Україна-2003. - К., 2003. – С. 62-63.

289. Хільчевський В.К. Розвиток гідрології, гідрохімії та гідроекології у Київському університеті // Матеріали міжнарод. наук. конф.: Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки, присвяченої 120-річчю географії у Львів. університеті. – Львів, 2003. – С. 326-328.

290. Хільчевський В.К. Розвиток гідрологічних досліджень у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка // Матеріали міжнарод. наук. конф.: Географічна освіта і наука в Україні, присвяченої 130-річчю Укр. геогр.

тов-ва та 70-річчю геогр. факультету Київського університету. – К., 2003. – С. 15-17.

291. Хільчевський В.К. Про підготовку фахівців з гідрології та гідрохімії // Матеріали міжнарод. наук. конф.: Географічна освіта і наука в Україні, присвяченої 130-річчю Укр. геогр. тов-ва та 70-річчю геогр. факультету Київського університету. – К., 2003. – С. 232-234.

292. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Про вплив м. Львова на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод Західного Бугу // Матеріали 2-го міжнарод. водного форуму: АКВА-Україна-2004. - К., 2004. – С. 101-103.

293. Хильчевский В.К., Ромась Н.И., Савицкий В.Н. Современные приоритетные направления гидрохимических и гидроэкологических исследований в Украине // Материалы 6-го Всероссийского гидрологического съезда. – Секция 4: Качество вод и научные основы их охраны. – Санкт-Петербург: Гидрометеиздат, 2004. – С. 280-282.

294. Хільчевський В.К., Мамишев І.С. Оцінка гідрохімічного режиму та виносу хімічних речовин деякими річками Донбасу в умовах промислового видобутку кам'яної солі // Матеріали 9-го з'їзду Укр. геогр. товариства «Україна та глобальні процеси: географічний вимір», м. Чернівці. - К. - 2004. – Т. 3. – С. 166-167.

295. Хільчевський В.К., Ромась І.М. Особливості картографування гідрологічно-гідрохімічних характеристик водного стоку із застосуванням геоінформаційних систем // Матеріали 8-го з'їзду Укр. геогр. товариства «Україна та глобальні процеси: географічний вимір», м. Чернівці. - К. - 2004. – Т. 4. – С. 156-157.

296. Хільчевський В.К., Курило С.М., Забокрицька М.Р. Про оцінку трансформації хімічного складу поверхневих вод // Матеріали 4-го міжнарод. водного форуму: АКВА-Україна-2006. - К., 2006. – С. 12-14.

297. Хильчевский В.К., Курило С.М. Оценка трансформации химического состава речных вод // Материалы 4-го міжнарод. водного форуму: AQUA-UKRAINE-2006. -К., 2006. – С. 59-61.

298. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Транскордонне та регіональне співробітництво з контролю якості вод р. Західний Буг // Матеріали 1-ї міжнарод. наук.– практич. конф.: Шацький нац. природний парк - перспективи розвитку. - Луцьк, 2007. – С. 56-59.

299. Хільчевський В.К., Курило С.М., Савицький В.М. Оцінка трансформації хімічного складу природних вод на прикладі модернізованої класифікації О.О. Алекіна // Матеріали 3-ї Всеукр. наук. конф.: Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. – К., 2006. – С. 15-17.

300. Хільчевський В.К., Курило С.М. Вплив зарегульованості річкового басейну на якість води джерел водопостачання // Матеріали 5-го міжнарод. водного форуму: AQUA-UKRAINE-2007. - К., 2007. – С. 9.

301. Хільчевський В.К., Курило С.М., Савицький В.М. Зарегулювання річкового стоку та його вплив на якість води для водокористування // Матеріали 10-го з'їзду Укр. геогр. товариства.: Географія в інформаційному суспільстві. - К., 2008. - Т. 3. – С. 20-22.

302. Хільчевський В.К., Чунарьов О.В., Ромась М.І. Оцінка якості поверхневих вод басейну Південного Бугу // Матеріали 10-го з'їзду Укр. геогр. товариства.: Географія в інформаційному суспільстві. - К., 2008. - Т. 3. – С. 304-306.

303. Хільчевський В.К., Курило С.М. Трансформація хімічного складу річкових вод України // Матеріали 4-ї Всеукр. наук. конф.: Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. - Луганськ, 2009. – С. 199-201.

304. Хільчевський В.К. Розвиток гідрології, гідрохімії та гідроекології в Київському університеті – 60 років досвіду // Матеріали 4-ї Всеукр. наук. конф.: Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. - Луганськ, 2009. – С. 201-204.

305. Хильчевский В.К., Кравчинский Р.Л., Винарчук О.А. Особенности формирования химического состава воды р. Ингулец (бассейн р. Днепр) // Материалы междунар. научн. конф.: Современные проблемы гидрохимии и формирование качества вод. - Ростов-на-Дону, 2010. – С. 164-167.

306. Хільчевський В.К., Винарчук О.О. Характеристика водокористування в басейнах річок Лівобережного лісостепу // Матеріали міжнар. наук. конф.: Географічні проблеми розвитку продуктивних сил України. - Київ, 2011. – С. 152-153.

307. Хільчевський В.К., Курило С.М. Особливості багаторічних змін гідрохімічного режиму лівобережних приток басейну Дніпра // Матеріали 5-ї Всеукр. наук. конф.: Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. - Чернівці, 2011. – С. 134-135.

308. Хільчевський В.К., Гребінь В.В. Роль Київського університету в підготовці спеціалістів вищої кваліфікації з гідрології і метеорології в Україні // Матеріали 5-ї Всеукр. наук. конф.: Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. - Чернівці, 2011. – С. 266-267.

309. Хільчевський В.К., Шерстюк Н.П. Техногенна метаморфізація хімічного складу води водних об'єктів Криворіжжя // Матеріали 5-ї Всеукр. наук. конф.: Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія. - Чернівці, 2011. – С. 283-285.

310. Гребінь В.В., Хільчевський В.К. Оцінка прогнозних змін гідрологічних характеристик річок басейну Верхньої Прип'яті // Матеріали 11-го з'їзду Укр. геогр. тов-ва: Україна - географія цілей та можливостей. – К., 2012. – С. 79-82.

311. Гребень В.В., Хильчевский В.К. Современный водный режим рек Украины // Материалы 7-го Всероссийского гидрологического съезда. – Санкт-Петербург, 2013 г. - (опт. диск CD-ROM. – секция 4, тема 4.4, доклад № 47).

312. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Хімічний склад різних типів природних вод Шацького природного підрайону // Матеріали міжнар. наук. конф.: Національні природні парки – минуле, сьогодення, майбутнє (с. Світязь, 23-25. 04. 2014 р.) – К., 2014. – С. 179-183.

313. Хільчевський В.К., Курило С.М. Методичні та регіональні аспекти дослідження трансформації хімічного складу річкових вод України // Матеріали 6-ї Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю: Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології. - Дніпропетровськ, 2014. – С. 292-294.

314. Хильчевский В.К., Курило С.М. Трансформация химического состава речных вод Украины в условиях изменения климата [Электронный ресурс] // Материалы междунар. научн. конф.: Проблемы обеспечения хозяйственной деятельности в условиях изменяющегося климата. – Минск, 2015. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/118468>.

315. Хільчевський В.К., Курило С.М. Методичні та регіональні аспекти сучасних змін хімічного складу річкових вод України // Матеріали 12-го з'їзду Укр. геогр. тов-ва: Українська географія: сучасні виклики. – Вінниця-Київ, 2016. – Т. 3. – С. 161-163.

316. Хільчевський В.К., Гопченко Є.Д., Лобода Н.С., Ободовський О.Г., Гребінь В.В., Шакірзанова Ж.Р., Ющенко Ю.С., Шерстюк Н.П. Досягнення університетської гідрологічної науки в Україні та перспективи подальшого її розвитку // Тези доповідей Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду. – Одеса: ТЕС, 2017. – С. 31-32.

317. Хільчевський В.К., Гребінь В.В., Забокрицька М.Р. Оцінка гідрографічної мережі української частини басейну Вісли: європейський досвід // Тези доповідей Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду. – Одеса: ТЕС, 2017. – С. 177-178.

318. Хільчевський В.К., Курило С.М., Забокрицька М.Р. Антропогенна складова хімічного складу атмосферних опадів та їх вплив на геосистеми // Матеріали Міжнарод. наук. конференції: Географічна наука і освіта: від констатації до конструктивізму. – К., 2018. – С. 86-88.

319. Хільчевський В.К. Спецрада з гідрології та метеорології КНУ імені Тараса Шевченка – чверть століття підготовки спеціалістів вищої кваліфікації для України (1993-2018 рр.) // Матеріали 7-ї Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю: Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології. К., 2018 . С. 7-8.

320. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Ревіталізація річок урбанізованих територій – досвід та проблеми // Матеріали 7-ї Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю: Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології. К., 2018 . С. 55-56.

321. Хільчевський В.К., Курило С.М., Забокрицька М.Р. Зміна мінералізації річкових вод в контексті питного водопостачання // Матеріали 7-ї Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю: Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології. К., 2018 . С. 107-108.

7.8. Статті в енциклопедіях

322. Хільчевський В.К. Бобер – річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2004. – Т. 3. – С. 89.

323. Хільчевський В.К. Болотня – річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2004. – Т. 3. – С. 236.

324. Хільчевський В.К. Боярка - річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2004. – Т. 3. – С. 408.

325. Хільчевський В.К. Буча – річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2004. – Т. 3. – С. 672.

326. Хільчевський В.К. Вересня / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2005. – Т. 4. – С. 259.

327. Хільчевський В.К. Вільшанка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2005. – Т. 4. – С. 556.

328. Хільчевський В.К. Віта - річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2005. – Т. 4. – С. 619.

329. Хільчевський В.К. Гідрологія / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 5. – С. 601- 602.

330. Хільчевський В.К. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія (наук. збірник) / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 5. – С. 602.

331. Хільчевський В.К. Гідрохімія / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 5. – С. 611.

332. Хільчевський В.К. Гнилий Ташлик / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 5. – С. 715.
333. Хільчевський В.К. Гнилий Тікич / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 5. – С. 715.
334. Хільчевський В.К. Горіхове озеро / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 6. – С. 263.
335. Хільчевський В.К. Горохуватка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2006. – Т. 6. – С. 306.
336. Хільчевський В.К. Десна - річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2007. – Т. 7. – С. 486.
337. Хільчевський В.К., Ромась М.І. Джерело / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2007. – Т. 7. – С. 520.
338. Гамкало З.Г., Хільчевський В.К. Агресивність природної води / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 12.
339. Іванов Є.А., Хільчевський В.К. Акваторія / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 25.
340. Хільчевський В.К. Антропогенне порушення стоку / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 39-40.
341. Забокрицька М.Р., Хільчевський В.К. Басейн річковий / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 62.
342. Хільчевський В.К. Вода / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 152.
343. Хільчевський В.К. Води поверхневі / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 155.
344. Хільчевський В.К. Води природні / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 155-156.
345. Хільчевський В.К., Дубняк С.С. Водний об'єкт / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 161.
346. Хільчевський В.К. Гідрологія / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 218-219.
347. Хільчевський В.К., Осадчий В.І. Гідрохімія / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 1. – С. 220-221.
348. Хільчевський В.К., Линник П.М. Жорсткість води / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 2. – С. 20-21.
349. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Іонний стік / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 2. – С. 142.
350. Хільчевський В.К. Кругообіг води / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 2. – С. 220.
351. Хільчевський В.К. Мінералізація поверхневих вод / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 2. – С. 307.
352. Хільчевський В.К. Мінеральні лікувальні води / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 2. – С. 307-308.
353. Хільчевський В.К. Окисно-відновний потенціал / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – Т. 3. – С. 21.

354. Хільчевський В.К. Режим гідрохімічний / Екологічна енциклопедія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – Т. 3. – С. 183.
355. Хільчевський В.К. Дніпро - ріка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2008. – Т. 8. – С. 32-33.
356. Хільчевський В.К. Дністер – ріка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2008. – Т. 8. – С. 88-89.
357. Хільчевський В.К. Дон - річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2008. – Т. 8. – С. 258-259.
358. Хільчевський В.К., Гребінь В.В. Донні ґрунти і відклади / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2008. – Т. 8. – С. 306.
359. Хільчевський В.К., Самойленко В.М. Дунай / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2008. – Т. 8. – С. 538-539.
360. Хільчевський В.К. Закревський Дмитро Васильович / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2010. – Т. 10. – С. 170.
361. Забокрицька М.Р., Хільчевський В.К. Західний Буг / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2010. – Т. 10. – С. 394-395.
362. Хільчевський В.К. Інгул - річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2011. – Т. 11. – С. 368-369.
363. Хільчевський В.К., Лук'янець О.І. Інженерна гідрологія / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2011. – Т. 11. – С. 393.
364. Хільчевський В.К. Ірпінь - ріка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2011. – Т. 11. – С. 516.
365. Хільчевський В.К. Кінські плавні – Великий луг/ Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2013. – Т. 13. – С. 203.
366. Костриця М.Ю., Хільчевський В.К. Коростянка – річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2014. – Т. 14. – С. 591.
367. Хільчевський В.К. Котлуй – річка, притока Росі / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2014. – Т. 15. – С. 22.
368. Хільчевський В.К. Красна – річка, притока Дніпра / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2014. – Т. 15. – С. 204.
369. Хільчевський В.К. Кримне – озеро / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2014. – Т. 15. – С. 431.
370. Хільчевський В.К. Кропивна – річка, притока Золотоношки / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2014. – Т. 15. – С. 536.
371. Хільчевський В.К. Кругообіг води / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2014. – Т. 15. – С. 554.
372. Хільчевський В.К. Либідь – річка / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2016. – Т. 17. – С. 146.
373. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Лімнологія або озерознавство / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2016. – Т. 17. – С. 385-386.
374. Хільчевський В.К. Луки – озеро / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2017. – Т. 18.
375. Хільчевський В.К. Меліоративна гідрохімія / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2018. – Т. 19.
376. Хільчевський В.К. Мерефа / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2018. – Т. 19.
377. Хільчевський В.К. Мінералізація води / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2018. – Т. 19.

378. Хільчевський В.К. Мінеральні лікувальні води / Енциклопедія сучасної України. – К.: НАН України, 2018. – Т. 19.

7.9. Брошури: автореферати, рекомендації, програми

379. Хильчевский В.К. Изменение химического состава речных вод бассейна Верхнего Днепра под влиянием антропогенного фактора. Автореферат дис. канд. геогр. наук. Специальность 11.00.10 - Гидрохимия. Гидрохимический институт. Ростов-на-Дону. 1985. 19 с.

380. Хільчевський В.К., Лисогор С.М. Основи загальної гідрології / Програма вивчення курсу для студ. географ. факультетів. – К.: Вид-во Київського університету, 1993. - 9 с.

381. Хільчевський В.К. Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод (на прикладі басейну Дніпра). Автореферат дис. доктора геогр. наук. Спеціальність 11.00.07 - Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ. 1996. 38 с.

382. Хільчевський В.К., Галущенко М.Г. Програма і методичні настанови до навчальної гідрометричної практики студентів 2-го курсу напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія / У кн.: Наскрізна програма навчальних та виробничих практик для студентів географічного факультету. – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 37-40.

383. Хільчевський В.К. Програма виробничої практики студентів 3-го курсу напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія / У кн.: Наскрізна програма навчальних та виробничих практик для студентів географічного факультету. – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 74-76.

384. Хільчевський В.К. Програма виробничої практики студентів 4-го курсу напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія / У кн.: Наскрізна програма навчальних та виробничих практик для студентів географічного факультету. – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 95-99.

385. Хільчевський В.К. Програма курсу «Гідрологія морів і гирл річок» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія ». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С.12-15.

386. Хільчевський В.К. Програма курсу «Водно-технічні пошукові дослідження» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія ». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 29-31.

387. Хільчевський В.К. Програма курсу «Основи наукових досліджень» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія ». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 56-57.

388. Хільчевський В.К. Програма курсу «Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія ». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 70-72.

389. Горев Л.М., Хільчевський В.К. Програма курсу «Радіоактивність природних вод» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напряму «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 74-77.

390. Хільчевський В.К. Програма курсу «Агрогідрохімія» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напряму «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 77-79.

391. Хільчевський В.К. Програма курсу «Економічні аспекти водокористування» / Збірник програм кафедри гідрології і гідрохімії напряму «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія». – К.: РВЦ «Київський університет», 1997. – С. 81-83.

392. Хільчевський В.К., Савицький В.М., Забокрицька М.Р. Порядок організації і здійснення державного моніторингу вод у системі Держводгоспу України / Відомчий нормативний документ (ВНД) 33.-5.5-10-2002. – К.: Держводгосп України, 2002. – 27 с.

393. Методичні вказівки щодо оптимізації системи спостережень за станом поверхневих вод з врахуванням Водної рамкової директиви ЄС / В.К. Хільчевський, В.М. Савицький, М.Р. Забокрицька, О.В. Чунарьов. – К.: Держводгосп України, 2005. – 55 с.

394. Хільчевський В.К., Курило С.М., Дубняк С.С. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Гідрологія та гідрохімія Світового океану». - К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. – 28 с.

395. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Методичні рекомендації до вивчення екологічного стану транскордонних річкових басейнів у дисципліні «Менеджмент водних ресурсів». - К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. – 23 с.

396. Методичні рекомендації «Основні засади організації та здійснення моніторингу вод» / В.К. Хільчевський, М.Р. Забокрицька, В.М. Савицький та ін. - К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – 47 с.

397. Методичні рекомендації з вивчення гідролого-гідрохімічних умов регіональних басейнових систем (на прикладі Дністра) / В.К. Хільчевський, О.М. Гончар, М.Р. Забокрицька. - К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 70с.

398. Терміни та визначення водних директив Європейського Союзу / С.О. Афанасьєв, О.В. Бонь... В.В. Гребінь, , О.Г. Ободовський, В.К. Хільчевський та ін. / Глосарій – К.: Інтерсервіс, 2015. – 32 с.

7.10. Науково-популярні видання

399. Хільчевський В.К. Кафедра гідрології і гідрохімії: освіта і наука. – К.: Ніка-Центр, 2000. – 22 с.

400. Валентин Хільчевський. Україні пощастило не тільки з чорноземами, а й з річками // Україна молода, № 51 (2101). - 20.03. 2003 р.

401. Географи Київського університету: Довідник / Редколегія: Я.Б. Олійник (відп. ред.), С.Ю. Бортник, М.Д. Гродзинський та ін. в т.ч. В.К. Хільчевський – К.: Обрії, 2003.

402. Українські гідрологи, гідрохіміки, гідроекологи: Довідник / В.К. Хільчевський, В.І. Осадчий, В.М. Самойленко, В.В. Гребінь, В.О. Манукало / за ред. В.К. Хільчевського - К.: Ніка-Центр, 2004. – 176 с.

403. Хотів: з давніх давен і до сьогодення / М. Г. Безпечний, В. К. Хільчевський, Л. М. Лупеха, І. М. Кісіль / за ред. В. К. Хільчевського. - К.: ДІА, 2009. - 108с.

404. Постаті географічного факультету: довідник / Редколегія: Я.Б. Олійник (відп. ред.), С.Ю. Бортник, М.Д. Гродзинський та ін. в т.ч. В.К. Хільчевський – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – 317 с.

405. Хільчевський В.К., Соколов В.В. Відзначення 145-ї річниці від дня народження академіка ВУАН та ВАСГНІЛ Євгена Володимировича Оплокова (1869-1937) // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2014. – №. 1. – С. 102-105.

406. Плахотний М.М. Ростислав Хільчевський – все, що сказав... / за ред. В.К. Хільчевського. - К.: Інтерпрес, 2016. – 72 с.

407. Географічному факультету - 85: довідник / Редколегія: Я.Б. Олійник (відп. ред.), С.Ю. Бортник, М.Д. Гродзинський та ін. в т.ч. В.К. Хільчевський К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. - 133 с.

8. ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

8.1. Алфавітний показник

Таблиця 8.1. Список наукових праць В.К. Хільчевського за алфавітом

Назва праці	Номери праць, які у розд. 7 мають повний бібліографічний опис
1	2
А	
Агресивність природної води	338
Агрогидрохимические аспекты охраны речных вод	273
Агрогідрохімія	39
Азот амонійний в поверхневих водах України - карта	220
Азот нітратний в поверхневих водах України – карта	221
Акваторія	339
Альбом картосхем химических характеристик стока рек СССР	229
Аналіз антропогенного впливу на гідрологічний та гідрохімічний режими річок та рівень забрудненості атмосферного повітря	235
Аналіз багаторічної трансформації хімічного складу річкових вод України	186
Аналіз динаміки стоку наносів, трансформації хімічного складу води річок та синоптично-циркуляційних умов...	236
Аналіз підготовки спеціалістів вищої кваліфікації з гідрології та метеорології в Київському... університеті ... (1993-2011 рр.)	180
Аналіз роботи спец. ради Д 26.001.22 Київського національного університету імені Тараса Шевченка... (1993-2004 рр.)	157
Антропогенна складова хімічного складу атмосферних опадів та їх вплив на геосистеми	318
Антропогенне порушення стоку	340
Аспекты рельефообразования на склонах в системе элементов организации территории землепользования	102
Б	
Басейн Дніпра: стан, проблеми, перспективи оздоровлення	143
Басейн річковий	341
Бобер – річка	322
Болотня – річка	323

1	2
Боярка - річка	324
Буча – річка	325
В	
Вересня – річка	326
Визначити пріоритетні чинники забруднення малих і середніх річок басейну Дніпра і розробити рекомендації...	233
Використання осадів стічних вод у сільському господарстві	5
Відповідність загального гідроенергетичного потенціалу типам русел річок	201
Відходи виробництва і споживання та їх вплив на ґрунти і природні води	44
Вільшанка – річка	327
Віта – річка	328
Влияние антропогенных факторов на ионный сток рек Украины	271
Влияние антропогенных факторов на химический состав снежного покрова г. Киева и прилегающих районов	63
Влияние сельськогосподарського виробництва на химический состав природных вод	82
Влияние хозяйственной деятельности на формирование качества воды	58
Влияние хозяйственной деятельности на химический состав речных вод бассейна Верхнего Днепра	264
Вміст мікроелементів у водах осушувальних систем УРСР	56
Вміст специфічних забруднюючих речовин у водах р. Рось...	170
Внутрішньорічний розподіл стоку води та завислих наносів малих річок Закарпаття ...	251
Вода	342
Вода і людина (I)	144
Вода і людина (II)	147
Води поверхневі	343
Води природні	344
Водний об'єкт	345
Водний фонд України: Штучні водойми - водосховища і ставки	24
Водні об'єкти Луцька: гідрографія, локальний моніторинг...	195
Водні ресурси та якість річкових вод басейну Південного Бугу	18
Водогосподарська обстановка в басейні р. Південний Буг та вплив на неї Південно-Українського енергокомплексу	164
Водогосподарське районування України, карта: М 1:635 000	224
Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти	29
Вплив агрохімічних засобів на якість ... вод у басейні Дніпра	276

1	2
Вплив господарської діяльності на гідрохімічний режим... Росі	61
Вплив зарегульованості річкового басейну на якість води джерел водопостачання	300
Вплив полігонів промислових відходів м. Дніпродзержинська на формування якості води р. Коноплянка	279
Вплив сульфатного карсту на хімічний склад природних вод у басейні Дністра	7
Г	
Географи Київського університету: Довідник	401
Географічні основи охорони навколишнього середовища	10
Географічному факультету – 85	407
Геосистемно-гідрохімічний підхід при вивченні стоку хімічних речовин з поверхневими водами	126
Гідродинамика и гидрохимия склоновых водотоков	9
Гідрологія в університетах України – история, состояние...	207
Гідроекологічне состояние басейна Западного Буга на территории Украины и управление водными ресурсами	188
Гідрохімічні дослідження в Прип'ятському Поліссі УРСР в зв'язі з природоохоронними заходами	258
Гідрохімічні проблеми освоєння природних ресурсів Української ССР	74
Гідрохімічний атлас СРСР	2
Гідрохімічне картографування як основа планування природоохоронних заходів	259
Гідрохімія поверхневих вод УРСР в умовах антропогенного впливу	69
Гідрографічне районування території України: карта М 1:635000	223
Гідрографічне та водогосподарське районування ...України, затверджене у 2016 р. – реалізація положень ВРД ЄС	200
Гідроекологічний стан ... Горині (в районі Хмельницької АЕС)	19
Гідроекологічний стан ... Західного Бугу на території України	11
Гідроекологічний стан басейну річки Рось	17
Гідроекологічні проблеми Поліського регіону	141
Гідроекологічні проблеми ревіталізації річок	204
Гідроекологічні проблеми суходолу	40
Гідролого-гідрохімічна характеристика водоймів м. Києва	95
Гідролого-гідрохімічна характеристика водотоків м. Києва	94
Гідролого-гідрохімічна характеристика мінімального стоку річок басейну Дніпра	12

1	2
Гідролого-гідрохімічна характеристика середньої і нижньої частини басейну Дунаю	78
Гідрологія	329
Гідрологія	346
Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія в університетах України: стан і перспективи розвитку	153
Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія - науковий збірник	330
Гідрологія – наука географічна	119
Гідрологія річок урбанізованих територій (на прикладі міста Києва)	131
Гідроморфологічна оцінка екологічного стану річок верхньої частини басейну Тиси (в межах України)	196
Гідроморфоекологічна оцінка руслових процесів річок верхньої частини басейну Тиси (в межах України)	26
Гідрохімічна характеристика малих річок м. Києва	105
Гідрохімічне районування річок басейну Дніпра у межений період	161
Гідрохімічний режим річок Київського і Чернігівського Полісся УРСР в умовах антропогенного впливу	54
Гідрохімічний режим та якість води Інгульця в умовах техногенезу	20
Гідрохімічний режим та якість поверхневих вод басейну Дністра на території України	22
Гідрохімічні дослідження в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка	112
Гідрохімічні дослідження в Київському університеті імені Тараса Шевченка та реалізація їхніх результатів	277
Гідрохімія	347
Гідрохімія	331
Гідрохімія океанів і морів	42
Гідрохімія річок Лівобережного Лісостепу	46
Гідрохімія України	27
Гнилий Ташлик – річка	332
Гнилий Тікич – річка	333
Горіхове озеро	332
Горохуватка – річка	335
Господарсько-екологічна ситуація в басейні Дніпра	89
Д	
Десна – річка	336
Деякі аспекти моніторингу специфічних забруднюючих речовин у поверхневих водах (на прикладі басейну Дніпра)	163
Джерело	337
Динаміка .. хлороорганічних пестицидів у річкових водах ...	100

1	2
Дніпро – ріка	355
Дністер – ріка	356
До методики оцінки впливу господарської діяльності на ... показники водних ресурсів (на прикладі басейну Південного Бугу)	169
Дон – річка	357
Донні ґрунти і відклади	358
До питання про класифікацію природних вод за мінералізацією	139
До проблеми забруднення поверхневих водних об'єктів нафтопродуктами	168
До 120-річчя вченого-гідролога А.В. Огієвського (деякі архівні дослідження)	187
Дослідження гідрохімічних умов на Богуславському гідролого-гідрохімічному стаціонарі Київського університету	67
Дослідження причин погіршення гідроекологічного стану річки Рось та надання рекомендацій щодо його покращення	248
Дослідження регіональних змін гідролого-гідрохімічних процесів та явищ, клімату України, їх наслідки	234
Дослідити вміст важких металів у річкових водах басейну Дніпра в районах водозаборів компдексного призначення з наданням відповідних рекомендацій	246
Дослідити закономірності поширення, накопичення та міграції специфічних забруднюючих речовин у воді річок басейну Дніпра	232
Досягнення університетської гідрологічної науки в Україні	316
Дунай – ріка	359
Е	
Екологічна енциклопедія, у 3-х томах	14, 15, 16
Екологічна оцінка якості поверхневих вод України: карта М 1:4000000	217
Екологічна стандартизація та запобігання впливу відходів на довкілля	48
Екологічні основи управління водними ресурсами	49
Екологічні проблеми транскордонного моніторингу якості вод басейну річки Західний Буг	135
Еколого-гідрохімічна оцінка поверхневих вод басейну Дніпра	91
Еколого-гідрохімічні проблеми моніторингу природних вод	275
Енциклопедія води	120
Экологические аспекты выноса с речным стоком химических веществ в водные объекты бассейна Днепра	93
Эколого-гидрохимическая оценка природных вод Украины	238

1	2
Є	
Є.В. Оппоков – засновник практичної та наукової гідрології в Україні (до 145-річчя від дня народження)	184
Ж	
Жорсткість води (твердість води)	348
З	
Загальна гідрологія, 2001	40
Загальна гідрологія, 2008	32
Загальна гідрохімія	28
Закономірності водної міграції стронцію-90 в малі водотоки зони відчуження Чорнобильської АЕС	132
Закревський Дмитро Васильович	360
Залізо загальне в поверхневих водах України, карта: М 1:5000000	222
Зарегулювання річкового стоку та його вплив на якість води для водокористування	301
Застосування ГІС-технологій при дослідженнях сульфатного карсту західних областей України	101
Західний Буг – річка	361
Зміна концентрацій і стоку іонів в річкових водах Дніпра, Прип'яті і Десни під впливом антропогенного фактору	64
Зміна мінералізації річкових вод в контексті питного водопостачання	321
Значення гідрологічних і гідрохімічних дисциплін у підготовці географів	114
І	
Інгул – річка	362
Інженерна гідрологія	363
Іонний стік	349
Ірпінь - річка	364
Изменение гидрохимического режима Днепра, Припяти, Десны под влиянием хозяйственной деятельности	260
Изменение ионного стока рек бассейна Верхнего Днепра в связи с хозяйственной деятельностью	65
Изменение химического состава речных вод бассейна Верхнего Днепра под влиянием антропогенного фактора	379
Изучить химические характеристики стока рек Украинской ССР в Черное и Азовское моря	228
Исследование химического состава иловых отложений очистных сооружений г. Нетишин и выдача рекомендаций...	239
Исследование химического состава речных вод и его прогнозирование в целях планирования и проектирования народно-хозяйственных объектов	263

1	2
Исследование химического состава снега в городской черте и пригородной зоне как показателя загрязнения атмосферы	257
Исследовать природные условия и ресурсы г. Киева и пригородной зоны на период 1980-2020 гг.	237
К	
Картографирование химических характеристик стока рек Украинской ССР	267
Кафедра гідрології і гідрохімії: освіта і наука	399
Кафедрі гідрології і гідрохімії - 50 років	107
Качественная оценка вод водоемов и малых водотоков Киева и Киевской области	53
Качество поверхностных вод Киевского и Черниговского Полесья и их рациональное использование	66
Київ як екологічна система: природа–людина–виробництво–екологія	6
Кінські плавні – Великий луг, річка	365
Комплексна оцінка якості води р. Чорна Тиса	194
Комплексна оцінка якості річкових вод басейну Верхнього Дніпра	57
Комп'ютерно-географічне комплексне районування річкових басейнів	103
Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР	1
Концептуальна модель міграції стронцію-90 в підземні і поверхневі води зони відчуження Чорнобильської АЕС	284
Концепція моніторингу місцевого стоку територій різної господарської освоєності в басейні Дніпра	90
Коростянка – річка	366
Котлуй – річка, притока Росі	367
Красна – річка, притока Дніпра	368
Кримне – озеро	369
Кропивна – річка, притока Золотоношки	370
Кругообіг води	350
Кругообіг води	371
Л	
Либідь – річка	372
Лімнологія або озерознавство	373
Луки – озеро	374
М	
Малі річки Києва	121
Малі річки України: довідник	3
Меліоративна гідрохімія	375
Мерефа	376

1	2
Методи визначення хімічного складу природних вод	36
Методи очистки вод	37
Методики гідрографічного та водогосподарського районування ... України відповідно до вимог Водної рамкової директиви ЄС	23
Методические и практические аспекты мониторинга поверхностных вод Украины	269
Методичні та регіональні аспекти сучасних змін хімічного складу річкових вод України	315
Методичні аспекти оцінки впливу сільськогосподарського виробництва на хімічний склад річкових вод	79
Методичні аспекти транскордонного моніторингу річкових вод	134
Методичні вказівки щодо оптимізації ... спостережень за станом ... вод з врахуванням Водної рамкової директиви ЄС	393
Методичні рекомендації до вивчення ... стану транскордонних ... басейнів у дисципліні «Менеджмент водних ресурсів»	395
Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Гідрологія та гідохімія Світового океану»	394
Методичні рекомендації з вивчення гідролого-гідохімічних умов регіональних басейнових систем (на прикладі Дністра)	397
Методичні рекомендації «Основні засади організації та здійснення моніторингу вод»	396
Методичні та регіональні аспекти дослідження трансформації хімічного складу річкових вод України	313
Методичні та регіональні аспекти сучасних змін хімічного складу річкових вод України	315
Мінералізація поверхневих вод	351
Мінералізація річкових вод басейну Дніпра при мінімальних витратах різної забезпеченості в літньо-осінню та зимову межені	150
Минерализация поверхностных вод Украины, карта: М 1:4000000	213
Мінералізація води	
Мінералізація та жорсткість поверхневих вод України, карта: М 1:5000000	216
Мінеральні лікувальні води	352
Мінеральні лікувальні води	378
Модернизация классификации ... О.А. Алекина для исследования трансформации ... химического состава поверхностных вод	162
Можливість скидання мінералізованих вод підприємств гірничого комплексу Кривбасу в річки Інгулець і Саксагань	283

1	2
Н	
Навчально-методичний комплекс з виконання курсових та кваліфікаційних робіт	41
Научная гидрохимическая школа Киевского национального университета им. Т. Шевченко – 50 лет исследования	2106
Національний атлас України	13
Національній гідрометеорологічній службі в Україні – 95	198
О	
Обґрунтування заходів по регулюванню руслових процесів та якості річкових вод (до схеми комплексного протипаводкового захисту басейну р. Тиса в Закарпатській області)	244
Окисно-відновний потенціал	353
О ... результатах исследований химического состава ... природных вод на стационаре Киевского университета	268
О сбросе химических веществ со сточными водами Кривбасса в р. Ингулец и выносе их в Днепровский лиман	97
Основи гідрохімії	34
Основи загальної гідрології. Програма	380
Основи океанології, 2003	31
Основи океанології, 2008	33
Основні види господарської діяльності, які впливають на хімічний склад води басейну Верхнього Дніпра	60
Основні завдання екологічного моніторингу та оцінки якості річкових вод	133
Основні засади управління якістю водних ресурсів та їхня охорона	47
Основні напрямки ... досліджень кафедри гідрології і гідрохімії Київського ... університету ім. Тараса Шевченка (1999-2000 рр.)	113
Основні напрямки дослідження впливу сільськогосподарського виробництва на хімічний склад річкових вод	72
Основні проблеми екологічного стану басейну р. Самара в умовах техногенного впливу	99
Особенности формирования химического состава воды р. Ингулец (бассейн р. Днепр)	305
Особливості багаторічних змін гідрохімічного режиму лівобережних приток басейну Дніпра	307
Особливості використання надлишкового мулу сучасних очисних споруд на сільськогосподарських угіддях	84
Особливості гідрохімічних процесів у техногенних та природних водних об'єктах Кривбасу	21
Особливості гідрохімічного режиму р. Рось	166

1	2
Особливості картографування ... характеристик стоку із застосуванням геоінформаційних систем	295
Особливості режиму показників якості води малих річок Лівобережного Придніпров'я і басейну Сіверського Дінця	62
Особливості хімічного складу природних вод районів розвитку сульфатного карсту західних областей України	106
Оценить гидрохимический режим малых рек в естественном состоянии и под влиянием антропогенных факторов и построить карты ... районирования по зоне Украинской ССР	227
Оценить гидрохимический режим малых рек в естественном состоянии и под влиянием антропогенных факторов и построить карты ... районирования по зоне Украинской ССР (бассейны Днепра - левый берег и Северского Донца)	226
Оценка антропогенного воздействия на химический состав речных вод территории УССР	266
Оценка качества речных вод с помощью комбинаторных индексов	68
Оценка эколого-гидрохимической обстановки в природных водах Украины	80
Оценка эколого-гидрохимического состояния природных вод Украины	85
Оценка трансформации химического состава речных вод	297
Оцінити гідрохімічний режим та якість води водойм-охолоджувачів АЕС	231
Оцінити закономірності трансформації хімічного складу води річок Прип'ятського Полісся України в умовах техногенезу	243
Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод ...	381
Оцінка впливу гіпсового карсту на стік хімічних речовин у верхній частині басейну Дністра	116
Оцінка впливу сучасних змін клімату на водність річок Закарпаття з метою прийняття управлінських рішень	249
Оцінка гідрографічної мережі української частини басейну Вісли: європейський досвід	317
Оцінка гідрографічної мережі району річкового басейну Вісли (Західного Бугу та Сяну) на території України згідно типології Водної рамкової директиви ЄС	192
Оцінка гідролого-гідрохімічного стану водних об'єктів м. Києва	96
Оцінка гідрохімічного режиму та виносу хімічних речовин деякими річками Донбасу в умовах промислового видобутку кам'яної солі	294
Оцінка забруднення ґрунтів територій, прилеглих до Криворізького гірничо-рудного басейну	110

1	2
Оцінка ... паводкових ризиків на річках Закарпаття внаслідок кліматичних змін (з метою прийняття управлінських рішень)	253
Оцінка прогнозних змін гідрологічних характеристик річок басейну Верхньої Прип'яті	310
Оцінка річкової мережі басейну Росі за типологією річок згідно Водної рамкової директиви Європейського Союзу	189
Оцінка системи моніторингу якості вод у басейні р. Тиса стосовно вимог Європейського Союзу	287
Оцінка стоку хімічних речовин із застосуванням геосистемно-гідрохімічного методу	92
Оцінка сучасних змін внутрішньорічного розподілу стоку річок басейну Тиси (в межах Закарпатської області) з метою уточнення меж лімітуючих періодів	252
Оцінка сучасних характеристик гідрологічного режиму річок басейну Тиси (в межах Закарпатської області) з метою прийняття управлінських рішень	250
Оцінка трансформації хімічного складу природних вод на прикладі модернізованої класифікації О.О. Алекіна	299
Оцінка трансформації хімічного складу води р. Десна	172
Оцінка якості води річки Біла Тиса	208
Оцінка якості поверхневих вод басейну Південного Бугу	302
П	
Передкартографічні дослідження еколого-меліоративного стану агроландшафту Вище-Тарасівського зрошувального масиву	123
Передмова до наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія»	104
Перша Всеукраїнська наукова конференція «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія»	124
Перша Всеукраїнська наукова конференція «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія»	125
Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд, Одеса, 2017	203
Перші комплексні гідрохімічні дослідження Шацьких озер... у 1975 р. – початок формування наукової школи гідрохімії та гідроекології КНУ імені Тараса Шевченка	190
Польові та лабораторні дослідження хімічного складу води р. Рось	45
Порівняльна оцінка якості річкових вод басейну Дніпра	137
Порядок організації та здійснення державного моніторингу вод у системі Держводгоспу України	245
Порядок організації і здійснення державного моніторингу вод у системі Держводгоспу України (ВНД) 33.-5.5-10-2002	392

1	2
Про роботу П'ятої Всеукраїнської наукової конференції «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» (м. Чернівці, 2011 р.)	178
Про роботу VII Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії...»	210а
Про Третю Всеукраїнську наукову конференцію «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія», м. Київ, 15-17 листопада 2006 р.	167
Про функціональну та гідрохімічну класифікації ставків	206
Про Четверту Всеукраїнську наукову конференцію «Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія» (м. Луганськ, 2009 р.)	174
Програма виробничої практики студентів 3-го курсу напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія»	383
Програма виробничої практики студентів 4-го курсу напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія»	384
Програма і методичні настанови до навчальної гідрометричної практики студентів 2-го курсу напрямку «Гідрометеорологія» спеціальності «Гідрологія і гідрохімія»	382
Програма курсу «Агрогідрохімія»	390
Програма курсу «Водно-технічні пошукові дослідження»	386
Програма курсу «Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти»	388
Програма курсу «Гідрологія морів і гірл річок»	385
Програма курсу «Економічні аспекти водокористування»	391
Програма курсу «Основи наукових досліджень»	387
Програма курсу «Радіоактивність природних вод»	389
Просторово-часова характеристика стоку річок Сула, Псел та Ворскла	181
Р	
Радіоактивність природних вод	38
Развитие гидрологии и гидрохимии в Киевском университете	286
Разработать и внедрить количественную оценку влияния различных антропогенных факторов на гидрохимический режим рек Украинской ССР	230
Ревіталізація річок урбанізованих територій – досвід та проблеми	320
Режим біогенних речовин у поверхневих водах басейну Дністра	183
Режим гідрохімічний	354
Результаты и перспективы гидрохимических исследований на территории УССР	265
Ретроспективний аналіз досліджень річкової мережі України та застосування типології річок ВРД ЄС на сучасному етапі	193
Розвиток гідрології, гідрохімії та гідроекології у Київському університеті	289

1	2
Розвиток гідрології, гідрохімії та гідроекології в Київському університеті – 60 років досвіду	304
Розвиток гідрологічних досліджень у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка	290
Розвиток гідрохімічних ... досліджень в Україні	111
Розвиток та перспективи гідрологічних і гідрохімічних досліджень в Україні	152
Розробити ВНД «Методичні вказівки щодо оптимізації системи спостережень за станом поверхневих вод з врахуванням Водної рамкової директиви ЄС»	247
Розробка науково-методичних засад розрахунку водогосподарського балансу відповідно до нової схеми водогосподарського районування території України	254
Розробка рекомендацій з розрахунку водогосподарського балансу (на прикладі суббасейну Прип'яті)	256
Розробка рекомендацій розрахунку водогосподарського балансу (на прикладі району річкового басейну Сів. Дінця)	255
Роль агрохімічних засобів у формуванні якості вод басейну Дніпра	4
Роль і місце гідрологічних дисциплін у підготовці географів	280
Роль Київського університету в підготовці спеціалістів вищої кваліфікації з гідрології і метеорології в Україні	308
Ростислав Хільчевський – все, що сказав	406
С	
Світове господарство в умовах глобалізації. Проблеми Світового океану	8
Система водохозяйственно-экологического мониторинга водоемов: подходы и структура	108
Систематизация..чинників для визначення водогосподар. балансу Верхнього Дніпра, Середнього Дніпра ...	256а
Склад і властивості осадів стічних вод очисних споруд м. Дніпропетровська і можливості їх утилізації як органомінеральних добрив	241
Склад і властивості осадів стічних вод очисних споруд м. Запоріжжя і можливості їх утилізації як органомінеральних добрив	242
Современные приоритетные направления гидрохимических и гидроэкологических исследований в Украине	293
Современный водный режим рек Украины	311
Современный химический сток с территории Украинской ССР в Черное и Азовское моря в связи с перераспределением водных ресурсов	270
Содержание и распределение некоторых загрязняющих веществ в воде Дуная	81

1	2
Спецрада з гідрології та метеорології КНУ імені Тараса Шевченка – чверть століття підготовки спеціалістів вищої кваліфікації для України (1993-2018 рр.)	319
Сполуки азоту і пестициди в природних водах України	83
Средний годовой ионный сток рек Украины, карта: М 1:4000000	214
Средний годовой речной сток органических веществ, карта: М 1:4000000	215
Сток химических компонентов рек Украинской ССР	70
Сульфатні іони в поверхневих водах України, карта: М 1:5000000	219
Сучасний стан моніторингу якості вод у системі Держводгоспу України	130
Сучасний стан якості природних вод України	240
Сучасні гідроекологічні проблеми (I)	127
Сучасні гідроекологічні проблеми (II)	128
Т	
Терміни та визначення водних директив Європейського Союзу	398
Техногенна метаморфізація хімічного складу води водних об'єктів Криворіжжя	309
Типологія річок й озер української частини басейну Західного Бугу	199
Транскордонне та регіональне співробітництво з контролю якості вод р. Західний Буг	298
Транскордонні проблеми, пов'язані з експлуатацією Верхньо-Прип'ятського гідровузла	136
Трансформація хімічного складу річкових вод України	303
Трансформація хімічного складу води річок басейну Дніпра	165
Трансформація хімічного складу речних вод України в умовах зміни клімату	314
У	
Узагальнений перелік публікацій у науковому збірнику «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія» за 2000-2010 рр.	179
Узагальнений перелік публікацій у збірнику "Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія" за 2011-2015 рр.	191
Україні пощастило не тільки з чорноземами, а й з річками	400
Українські гідрологи, гідрохіміки, гідроекологи: Довідник	402
Умови формування хімічного складу води гірського озера Марічейка (масив Чорногора, Українські Карпати)	210
Умови формування хімічного складу води та вивченість гідрохімічного режиму річок Лівобережного лісостепу	173
Університетська гідрологічна наука в Україні та перспективи подальшого її розвитку	205

1	2
Університетська гідрологія, гідрохімія і гідроекологія: проблеми сталого розвитку	155
Уровеньный и гидрохимический режим на осушительной системе «Верховье р. Стоход»	51
Установить закономерности распространения, накопления и миграция неустойчивых химических компонентов в природных водах Припятского Полесья УССР в связи с проведением осушительной мелиорации	225
Ф	
Формирование гидрохимического режима малых рек Левобережного Приднепровья под влиянием естественных и антропогенных факторов	262
Х	
Характеристика водокористування в басейнах річок Лівобережного лісостепу	
Характеристика гідроекологічного стану басейну Інгульця	175
Характеристика гідрохімічного режиму басейну Дністра	177
Характеристика гідрохімічного режиму та стоку хімічних речовин річок басейну Західного Бугу	149
Характеристика господарської діяльності в басейні р. Інгулець	171
Характеристика іонного стоку річок басейну Дніпра	140
Характеристика хімічного складу води річки Рось	202
Хімічний аналіз вод	
Хімічний склад атмосферних опадів на території України та його антропогенна складова	197
Хімічний склад дренажних і поверхневих вод нижньої частини осушувальної системи «Верхів'я р.Стохід»	52
Хімічний склад природних вод районів розвитку сульфатного карсту	282
Хімічний склад різних типів природних вод Шацького природного підрайону	312
Химический состав речных вод Верхнего Днепра, Припяти и Десны в условиях антропогенного влияния	261
Хлоридні іони в поверхневих водах України, карта:	221
Хотів: з давніх давен і до сьогодні	403
Щ	
Що ми знаємо про мінеральні води	122
25 лет деятельности спецсовета по защите диссертаций по гидрологии и метеорологии в КНУ им. Т. Шевченко	209
А	
Aspecte metodice ale cercetarii influentei agriculturii asupra calitatii apei riurilor	77

C	
Certcetari hidrochemice in cadrul bazinului experimental al unui riu mic, dintr-o zona de agricultura intensiva	76
Chemical composition of different types of natural waters in Ukraine	211
Content and distribution of some pollutants in Danube water	88
D	
Dissolved load of Ukrainian rivers	71
E	
Effect of agricultural production on the chemistry of natural waters: a survey	86
Environmental aspects of chemical substance discharge with river flow into water bodies of the Dnieper River basin	98
Evaluation of the ecological and hydrochemical state of natural waters in Ukraine	87
H	
Hydrochemical problems in developing natural resources in the Ukrainian SSR	73
Hydrography and hydrochemistry of the transboundary river Western Bug on territory of Ukraine	212
Hydrologiczne i hydroecologiczne problemu Ukrainiskiego Polesia	138
O	
On state monitoring of fluvial water quality of Tysa's basin in the freshet season	288
R	
Regimul hidrohemic si calitatea apelor de suprafata ale bazinului Nistru teritoriul Ukraine	185
Resursele de apa ale Ucrainei si protectia calitatiilor	75
T	
The content and dynamics of nitrogenbearing and some other biological active substances in the Danube	274

“

8.2. Тематичний покажчик

Таблиця 8.2. Наукові праці В.К. Хільчевського, розташовані за науковими напрямками

Науковий напрям	Номери праць, які у розд. 7 мають повний бібліографічний опис
Теорія, методика і практика гідрохімічних досліджень в умовах антропогенного впливу	1, 3, 7, 8, 10, 14-16, 25, 27, 28, 30-38, 40-44, 50-52, 54, 56, 58, 59, 63, 67, 68, 70, 71, 73, 80, 81, 85, 87, 92, 93, 97-99, 101, 104, 106, 116, 117, 121, 126, 130, 132, 137-140, 143-145, 150, 154, 156, 158, 160, 162, 163, 168, 172, 186, 188, 194, 197, 204, 205, 207, 208, 210, 213-215, 225-248, 257, 258, 260-266, 268, 271, 274, 279, 281-285, 287, 288, 292-294, 296-303, 305, 307, 309, 312-315, 318, 322-398
Гідрохімічне та гідрографічне картографування	2, 13, 213-224, 259, 267, 295
Агрогідрохімічні дослідження на малих водозборах водобалансових станцій	4, 5, 9, 39, 72, 76, 77, 79, 82-84, 86, 100, 102, 110, 123, 272, 273, 276
Гідрохімія регіональних басейнових систем	6, 11, 12, 17-22, 45, 46, 53, 54, 57, 60-62, 64-66, 69, 78, 89-91, 94-96, 105, 115, 121, 131, 135, 149, 159, 161, 164-166, 169-171, 173, 175, 177, 181, 183, 185, 189, 195, 278
Гідрологія, гідрографія України та управління водними ресурсами	23, 24, 26, 29, 47-49, 75, 103, 108, 109, 118, 133, 134, 136, 141, 181, 193, 196, 199-201, 206, 212, 250-256, 306, 310, 311, 320
Історія гідрологічної науки в Україні	104, 107, 111-114, 119, 120, 124, 125, 127-129, 142, 146, 148, 151-153, 155, 157, 167, 174, 178-180, 184, 187, 190, 191, 198, 203, 209, 211, 277, 280, 296, 299, 291, 304, 308, 316, 399, 402, 405

8.3. Особовий покажчик

Таблиця 8.3. Співавтори В.К. Хільчевського у наукових працях або членстві у редколегії фундаментальних видань (номери праць у розд. 7 мають повний бібліографічний опис)

Акімов І.А. – 14-16	215, 223, 224, 231, 234, 235, 249-256, 280, 308, 310, 316, 317, 358, 398, 402
Аксьом С.Д. – 7, 101, 106, 116, 282	Гриб Й.В. – 3
Андрієнко Т.Д. – 14-16	Гродзинський Д.М. – 14-16
Антонов А.Н. – 97, 283	Гродзинський М.Д. – 401, 404, 407
Афанасьєв С.О. – 32, 398	Данилишин Б.М. – 14-16
Бабич М.Я. – 18, 130, 136	Данько К.Ю. – 201
Бабій П.О. – 189, 202	Даценко Л.М. – 407
Бабчук В.С. – 23, 223, 224, 398	Деревицький А.В. - 3
Багров М.В. - 14-16	Дідух Я.П. – 14-16
Безпечний М.Г. - 403	Дмитрук О.Ю. – 401, 404, 407
Бишовець Л.Б. – 3	Довгич М. - 184
Бібік В.В. - 181	Дубняк С.С.. – 17, 31, 32, 33, 345, 394
Бондар О.І. – 14-16	Дудка І.О. – 14-16
Бортник С.Ю. – 25, 401, 404, 407	Дупляк В.Д. - 3, 84
Богатов Є.О. – 3	Ємельянов І.Г. – 14-16
Бойко О.В. – 105, 115, 121, 131	Забокрицька М.Р. - 11, 17, 22, 46-48, 133-135, 149, 188, 189, 192, 195, 199, 203, 211, 215, 292, 296, 302, 317, 318, 320, 321, 341, 349, 361, 373, 392 395-397
Бонь О.В. – 398	Закревський Д.В. – 1-3, 30, 50, 51, 52, 56, 61, 62, 67, 69, 70, 74, 112, 213-215, 225-231, 243, 257-259, 262, 265, 267, 269, 270, 275, 277
Будник С.В. – 9, 102	Запольський І.О. – 3
Вадзюк С.Н. – 14-16	Запотоцький С.П. - 407
Вакулюк П.Г. – 3	Іванов Є.А. - 339
Василенко В.П. – 267, 270	Каленюк С.М. – 110, 123
Васильєв С.В. – 398	Кирилюк М.І. – 153
Величко І.М. – 3	Кисельов М.М. – 14-16
Винарчук О.О. – 46, 173, 181, 305, 306	Кір'янова К.В. – 398
Вихрист С.М. – 398	Кісіль І.М. - 403
Вишневський В.І. – 3	Клебанов Д.О. - 290
Вишневський П.Ф. – 3	Ковальчук І.П. – 14-16, 141
Вінник М.М. – 3	Коноваленко О.С. – 196, 252
Галущенко – 3, 380	Корбутяк М.В. – 3
Гамкало З.Г. – 14-16, 338	Коротун І.М. – 3
Гарасевич І.Г. - 54	Корчемлюк М.В. - 210
Голубець М.А. – 14-16	
Гончар О.М. – 22, 45, 46, 177, 183, 397	
Гопченко Є.Д. – 153, 155, 205, 207, 316	
Горєв Л.М. – 2, 27, 37, 38, 53, 58, 69, 74, 213-215, 237, 265, 269, 277, 389	
Гороховська М.С. – 91, 93	
Гребінь В.В. – 12, 19, 23, 24, 30, 32, 49, 113, 114, 157, 178, 180, 189, 192, 193, 19, 200, 202, 205, 207, 209, 211,	

<p>Косовець О.О. - 184 Костриця М.Ю. - 14-16, 366 Кофман І.Я. – 3 Кочубей С.Г. – 3 Кошляков О.Є. – 398 Кравчинський Р.Л. – 20, 22, 46, 47, 48, 171, 175, 176, 210, 305 Красова Л.А. – 45 Круківська А.В. - 209 Кукурудза С.І. – 40 Курило С.М. – 17, 32, 34, 92, 94-96, 132, 160, 162, 165, 166, 172, 186, 197, 236, 248, 284, 296, 297, 299, 300, 301, 303, 307, 313-315, 318, 394 Куций А.В. - 187 Лавриненко І. - 184 Левківський С.С. – 3, 30 Лета В.В. – 194, 208 Лисюк О.Г. - 130, 398 Линник П.М. 14-16, 348 Ліпінський В.М. – 153 Лісогор С.М – 30, 32, 380 Лобода Н.С. – 205, 207, 316 Лук'янець О.І. – 32, 181, 253, 363 Лупеха Л.М. - 403 Лутовинов О.Г. – 3 Любіцева О.О. – 404, 407 Малишева Н.Р. – 14-16 Мамишев І.Є. – 279, 294 Манукало В.О. – 3, 117, 402 Манченко А.П. - 11 Маринич О.М. - 1 Маринич В.В. – 126, 137, 140 Марушевський Г.Б. – 14-16 Медведев В.В. – 14-16 Мезенцев К.В. - 407 Мельник Л.Г. – 14-16 Мережко О.І. – 3 Мокін В.Б. – 23, 49, 223, 224 Молодих В.П. – 3 Молочко А.М. – 401, 404, 407 Мольчак Я.О. – 133, 142 Набиванець Ю.Б.- 13, 216-222, 398 Никаноров А.М. – 2, 213-215 Ободовський О.Г. – 3, 6, 10, 25, 26, 30,</p>	<p>32, 35, 153, 155, 196, 201, 205, 207, 234, 235, 236, 244, 280, 316, 398 Ободовський Ю.О. – 26, 196, 201 Овчарук В.А. – 205, 207, 316 Олійник Я.Б. – 6, 8, 10, 41, 114, 121, 131, 401, 404, 407 Осадча Н.М. – 2, 13, 219-225, 396 Осачий В.І. – 13, 34, 81, 135, 149, 151, 198, 216-222, 239, 347, 402 Паламарчук М.М. – 3 Пасічний А.П. – 3 Пастернак П.С. – 3 Пасько В.Ф. - 407 Пелешенко В.І. – 1-3, 27, 28, 35-38, 50-56, 58, 61-65, 67, 70, 74, 213-215, 225-233, 237, 257-259, 261-266, 267-269, 271, 272, 275, 277, 278 Петрук О.М. – 3 Плахотний М.М. - 406 Приходько М.М. – 3 Романенко В.Д. – 14-16 Ромась І.М. – 12, 150, 161, 295 Ромась М.І. – 2, 10, 12, 18, 19, 55, 63, 69, 74, 146, 154, 164, 169, 225, 231, 234, 257, 259, 265, 279, 275, 293, 302, 337 Руденко Л.Г. – 13, 14-16 Руденко Р.В. – 159, 160, 162, 165 Руснак І.С. – 14-16 Савицький В.М. -5, 17, 44, 45, 66, 81, 84, 117, 127, 128, 130, 137, 140, 145, 146, 154, 156, 158, 163, 166, 168, 228, 232, 233, 239, 241, 242, 243, 246-248, 265, 278, 288, 293, 299, 301, 392, 393, 396 Савчук Б.Б. - 210 Самойленко В.М. – 41, 103, 108, 109, 359, 402 Сердюк А.М. – 14-16 Ситник К.М. – 14-16 Сілевич С.О. – 145, 154, 166, 246, 248, 288 Сніжко С.І. – 3, 10, 25, 61, 62, 67, 226, 227, 230, 234, 241, 242, 243, 262, 271, Соболевський Е.Е. – 3</p>
--	---

<p>Созінов О.О. – 14-16 Соколов В.В. – 184, 187 Соколова И.Л. – 80 Соловей Т. - 199 Сосса Р.І. – 13,14-16 Сташук В.А. – 22, 23, 24, 46, 223, 224 Степаненко А.В.- 8 Степаненко С.М. – 14-16 Стецюк В.В. – 6, 25 Стецько Н.С. - 81 Тараріко О.Г. – 14-16 Тимочко Т.В. - 14-16 Толстоухов А.В.- 14-16 Хільчевський Р.В. – 90, 91, 93 Хорєв М.Ю. – 158, 163, 168, 170 Худошин І.М. – 3 Цайтц Є.С. – 3 Чайковська Н.М. - 130 Чеботько К.О. – 5, 80, 84, 85, 238, 241, 242 Чернявська А.П. - 3, 227 Чирва Ю.О. – 3 Чомко Д.Ф. – 32 Чорноморець Ю.О. – 249-251, 253, 254, 256 Чунарьов О.В. – 12, 18- 20, 22-24, 44, 46, 47, 156, 164, 169, 302 Шакірманова Ж.Р. – 205, 207 Швейкін Ю.В. – 3</p>	<p>Шевчук В.Я. – 14-16 Шевчук І.О. – 12, 19, 100, 127, 128, 232, 233, 236 Шемшученко Ю.С. – 14-16 Шерешевський А.І. – 3 Шерстюк Н.П. – 21, 205, 207, 309, 316 Шищенко П.Г. – 6, 14-16, 35 Юценко Ю.С. – 178, 205, 316 Яковлев Є.О. – 3 Ярошевич О.Є. – 23, 24, 223, 224, 398 Яценко Б.П. – 8, 401 Яцик А.В.- 3, 14-16, 49 Яцюк М.В. – 18, 23, 99, 136 Chebot'ko K.A. – 87, 274 Goncear O.M. – 185 Gorev L.N. - 73 Gorokhovskaya M.S. - 98 Khil'chevskii R.V. - 98 Klebanov D.- 285 Kowalczyk I. - 138 Kurylo S.M. – 212 Peleshenko V.I. – 71, 73 Osadchii V.I. - 88 Romas' N.I. - 73 Savitskiy V.N. – 88, 274, 285 Sherstyuk N.P. – 211, 212 Stets'ko N.S. - 88 Zabokrytska M.R. – 185, 212 Zakrevskiy D.V. – 71, 73</p>
---	---

9. ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ПРО ВЧЕНОГО

- 408*. Академія наук вищої освіти України. - К.: Брама-V, 2012. - С. 502.
409. Водоснабжение и водоотведение: Энциклопедия / Отв. ред. А.Е. Попов. - К.: Логос, 2002. – С. 249.
410. Географічний факультет у персоналіях: довідник / Відп. ред. Я.Б. Олійник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – С. 168-170.
411. Гідрологія – наука географічна. До 65-річчя з дня народження / Інтерв'ю професора Валентина Хільчевського // Фізична географія та геоморфологія. - 2018. - Вип. 2 (55). - С. 32-37.
412. Гребень В.В., Забокрицкая М.Р. Университетская деятельность и основные направления гидролого-гидрохимических исследований профессора В.К. Хильчевского // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2018. - № 2 (49). - С. 59-92.
413. Гребінь В.В. Хільчевський Валентин Кирилович – вчений і наставник // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2013. – Т. 4 (51). – С. 117-122. 21.
414. Гребінь В.В. Про наукову школу гідрохімії та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2013. - Т. 3 (38). - С. 112-116.
415. До ювілею В.К. Хільчевського // Український географічний журнал. – 2004. - № 1. – С. 73.
416. Забокрицкая М.Р. Оценка, прогнозирование и оптимизация состояния водных экосистем – работа, удостоенная Государственной премии Украины 2017 года // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. - 2018. - № 3 (50). - С. 83-100.
417. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - Т. III: Шляхами успіху. - К : Світ успіху, 2008. - С. 105.
418. Науковці України - еліта держави [Електронний ресурс]. - К.: Логос Україна, 2010. - С. 219. – URL:
<http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued&id=150>.
419. Постаті географічного факультету: довідник / Відп. ред. Я.Б. Олійник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – С. 288-291.
420. Професори Київського університету: біографічний довідник / Відп. ред. Л.В. Губерський. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – С. 505-506.
421. Указ Президента України № 867/2009 від 27 жовтня 2009 р. «Про відзначення державними нагородами України працівників Київського національного університету імені Тараса Шевченка». - URL:
<http://www.president.gov.ua/documents/8672009-9620>.
422. Указ Президента України № 138/2018 від 19 травня 2018 р. «Про присудження Державних премій України в галузі науки і техніки 2017 року». - URL: <http://www.president.gov.ua/documents/1382018-24190>.
423. Українські гідрологи, гідрохіміки, гідроекологи. - К.: Ніка-Центр, 2004. - С. 153-156.
424. Хільчевський Валентин Кирилович [Електронний ресурс] / Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – URL:
<http://eu.univ.kiev.ua/departments/gidrologiyi-ta-gidroekologiyi-khil%60chevs%60kyy-valentyn-kyrylo/>.

425. Хільчевський Валентин Кирилович / Вікіпедія, uk - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хільчевський_Валентин_Кирилович.
426. Хильчевский Валентин Кириллович / Википедия, ru - URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Хильчевский,_Валентин_Кириллович.
427. Хільчевський Валентин Кирилович [Електронний ресурс] / Пошуковий профіль науковця на порталі Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0204192>.
428. Хільчевський Валентин Кирилович [Електронний ресурс] / Електронна бібліотека «Україніка» URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ref0012027>.
429. Khilchevskiy, Valentyn / ResearcherID: V-2149-2017.
430. Khil'chevskii, V. K. Profile in Scopus
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6701678708>.
431. Valentyn Khilchevskiy / Profile ORCID ID. - URL: <http://orcid.org/0000-0001-7643-0304>.
432. Valentyn K. Khilchevskiy / Profile scholar.google. - URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=4KU1WvgAAAAJ&hl=uk>.
433. Who is Who в Україні. - Schweiz: Hubners Who is Who, 2012. – С. 368.

Примітка: * - нумерація джерел продовжується з розд. 7

ДОДАТКИ

У додатках вміщено фотокопії документів професора В.К. Хільчевського: дипломи та атестати, видані державними установами; посвідчення про державні нагороди; дипломи та посвідчення про галузеві відзнаки (Міністерство освіти і науки України, Державна гідрометслужба); посвідчення про нагороди громадських організацій.

№	Назва документу
Додаток А. Дипломи, атестати державних установ	
Д.А.1	Свідоцтво про восьмирічну освіту, 1969 р.
Д.А.2	Атестат про середню освіту (10 класів), 1971 р.
Д.А.3	Диплом про вищу освіту. КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 1976 р.
Д.А.4	Диплом кандидата географічних наук, ВАК при РМ СРСР, 1985 р.
Д.А.5	Атестат старшого наукового співробітника, ВАК при РМ СРСР, 1988 р.
Д.А.6	Атестат доцента, Міністерство освіти України, 1993 р.
Д.А.7	Диплом доктора географічних наук, ВАК України, 1996 р.
Д.А.8	Атестат професора, Міністерство освіти і науки України, 2001 р.
Додаток Б. Посвідчення про державні нагороди	
Д.Б.1	Медаль «В пам'ять 1500-летия Киева», від імені Президії Верховної Ради СРСР рішення Київської міської ради народних депутатів, 1982 р.
Д.Б.2	Посвідчення про присвоєння почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України», 2009 р.
Д.Б.3	Диплом лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 р.
Д.Б.4	Облікова картка лауреата Держпремії України в галузі науки і техніки
Додаток В. Дипломи та посвідчення про галузеві відзнаки	
Д.В.1	Диплом МВССО УРСР і ЦК ЛКСМУ за кращу студентську наукову роботу, 1976 р.
Д.В.2	Диплом МВССО УРСР і Укррескомпрофу працівників освіти, вищої школи та наукових установ за кращу наукову роботу, 1987 р.
Д.В.3	Нагрудний знак «Почесний працівник гідрометслужби України», 2003 р.
Д.В.4	Нагрудний знак МОН України «Відмінник освіти України», 2004 р.
Д.В.5	Нагрудний знак МОН України «За наукові та освітні досягнення», 2017 р.
Додаток Г. Посвідчення про нагороди громадських організацій	
Д.Г.1	Медаль АНВО України «За успіхи в науково-освітній діяльності», 2017 р.
Д.Г.2	Нагрудний знак «За сумлінну працю в галузі водного господарства», 2013 р.

Додаток А. Дипломи, атестати державних установ

СВІДОЦТВО
про восьмирічну освіту

Видано це свідоцтво *Хілогевескому Валентину Кирилловичу* який народився 1953 році, в тому, що він навчався в *Ротівській середній загальноосвітній трудовій технічній школі с. Ротів, Києво-Святошинського р-ну, Київської обл.* закінчив в 1969 році усіх класів і виявив при *відмінній* поведінці такі знання:

з української мови	5 / відмінно!
з української літератури	5 / відмінно!
з російської мови	5 / відмінно!
з російської літератури	5 / відмінно!
з арифметики	5 / відмінно!
з алгебри	4 / добре!
з геометрії	4 / добре!
з історії	5 / відмінно!

з географії ..... 5 / відмінно!
з фізики ..... 4 / добре!
з хімії ..... 5 / відмінно!
з біології ..... 5 / відмінно!
з іноземної мови (нім.) ..... 4 / добре!
з креслення ..... 5 / відмінно!
з співів ..... 5 / відмінно!
з малювання ..... 5 / відмінно!
з фізичної культури ..... 5 / відмінно!
з трудового навчання ..... 5 / відмінно!

с. Ротів, Києво-Святошинського р-ну, Київської обл.
14 грудня 1969 року

Директор школи *Скрябко*
Учитель: *Скрябко*
Скрябко

Е № 207665

Д.А.1. Україномовний фрагмент свідоцтва про 8-річну освіту (1969 р.)

АТЕСТАТ
про середню освіту

Видано цей атестат *Хілогевескому Валентину Кирилловичу* який народився в с. Ротів, Києво-Святошинського району Київської області 1953 року, в тому, що він у 1971 році закінчив повний курс *Ротівської середньої школи с. Ротів, Києво-Святошинського р-ну, Київської обл.* і виявив при *відмінній* поведінці такі знання:

з української мови	4 / добре!
з української літератури	5 / відмінно!
з російської мови	5 / відмінно!
з російської літератури	5 / відмінно!
з алгебри і елементарних функцій	4 / добре!
з геометрії	4 / добре!
з історії СРСР	5 / відмінно!
з загальної історії	5 / відмінно!
з суспільствознавства	5 / відмінно!

з фізики ..... 4 / добре!
з астрономії ..... 4 / добре!
з хімії ..... 5 / відмінно!
з біології ..... 4 / добре!
з географії ..... 5 / відмінно!
з іноземної мови (нім.) ..... 4 / добре!
з креслення ..... 5 / відмінно!
з трудового навчання ..... 4 / добре!
з фізичної культури ..... 5 / відмінно!
з початкової військової підготовки

вивчив факультативний курс (малювання)

і закінчив курс з образотворчого мистецтва, співів і музики.

Директор школи *Скрябко*
Заступник директора школи по навчальній роботі *Мазур*
Учитель: *Скрябко*
Скрябко
Скрябко

Видано 25 грудня 1971 р.
с. Ротів

Д № 401147

Д.А.2. Україномовний фрагмент атестата про середню освіту - 10 класів (1971 р.)

Д.А.3. Диплом про закінчення Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка за спеціальністю «гідрологія», спеціалізація «гідрохімія», 1976 р.

Д.А.4. Фрагмент диплома кандидата географічних наук, виданого ВАК при Раді Міністрів СРСР, 1985 р.

Д.А.5. Фрагмент аттестата старшего научного співробітника, виданого ВАК при Раді Міністрів СРСР, 1988 р.

Д.А.6. Фрагмент аттестата доцента кафедри гідрології і гідрохімії, виданого Міністерством освіти України, 1993 р.

Д.А.7. Фрагмент диплома доктора географічних наук, виданого ВАК України, 1996 р.

Д.А.8. Фрагмент атестата професора кафедри гідрології і гідрохімії, виданого МОН України, 2001 р.

Додаток Б. Посвідчення про державні нагороди

Д.Б.1. Медаль «В память 1500-летия Киева». Нагороджений від імені Президії Верховної Ради СРСР рішенням виконкому Київської міської ради народних депутатів від 26.11.1982 р.

Д.Б.2. Почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України», Указ Президента України В. Ющенка №867/2009 від 27.10.2009 р.

Д.Б.3. Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 р. Указ Президента України П. Порошенка №138/2018 від 19.05.2018 р.

	КОМІТЕТ З ДЕРЖАВНИХ ПРЕМІЙ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ НАУКИ І ТЕХНІКИ	Премія присуджена Указом Президента України № <u>138/2018</u> від <u>19 травня 2018 р.</u> Диплом і Почесний знак № <u>7538</u>
	ОБЛІКОВА КАРТКА ЛАУРЕАТА ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ 2017 р.	
1. Прізвище, ім'я, по батькові	<u>Хільчевський Валентин Кирилович</u>	
2. Дата народження (число, місяць, рік)	<u>23 грудня 1953 р.</u>	
3. Вчений ступінь, звання	<u>доктор географічних наук, професор</u>	
4. Почесне звання	<u>заслужений діяч науки і техніки України</u>	
5. Назва премійованої роботи	<u>Оцінка, прогнозування та оптимізація стану водних екосистем України</u>	
6. Галузь науки	<u>природничі</u>	
7. Посада і місце роботи лауреата	<u>завідувач кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка</u>	

Д.Б.4. Облікова картка лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки 2017 р.

Додаток В. Дипломи та посвідчення про галузеві відзнаки

Д.В.1. Диплом МВССО УРСР і ЦК ЛКСМУ переможцю Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (по гідрохімії Шацьких озер), 1976 р.

Д.В.2. Диплом і премія МВССО УРСР і Укррескомпрофу працівників освіти, вищої школи і наукових установ за кращу наукову роботу, 1987 р.

Д.В.3. Нагрудний знак Державної гідрометслужби «Почесний працівник гідрометслужби України», 2003 р.

Д.В.4. Нагрудний знак Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України», 2004 р.

Д.В.5. Нагрудний знак Міністерства освіти і науки України «За наукові та освітні досягнення», 2017 р.

Додаток Г. Посвідчення про нагороди громадських організацій

Д.Г.1. Медаль АН вищої освіти України
«За успіхи в науково-освітній діяльності», 2017 р.

Д.Г.2. Нагрудний знак товариства меліораторів та водогосподарників України «За сумлінну працю в галузі водного господарства», 2013 р.

Науково-біографічне видання

**Гребінь Василь Васильович
Забокрицька Мирослава Романівна**

**Український гідролог-гідрохімік
Валентин Хільчевський**

Оригінал-макет авторський
Обкладинка – М.Р. Забокрицька

Підписано до друку 14.01.2019 р. Формат 70-100/16
Папір офсетний
Умовн. друк. арк. 12,7

Надруковано – друкарня ТОВ «ДІА»
03022, Київ, вул. Васильківська, 45
Тел. (044) 257-16-15. E-mail: dia_1997@ukr.net
Свідоцтво про внесення до
Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 1149 від 12.12.2002 р.

ХІЛЬЧЕВСЬКИЙ ВАЛЕНТИН КИРИЛОВИЧ **(до 65-річчя з дня народження)**

В.К. Хільчевський (народився 23 грудня 1953 р. на Київщині) - український вчений гідролог-гідрохімік, гідроеколог, доктор географічних наук, професор, почесний працівник гідрометслужби України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, з 2000 р. - завідувач кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. В університеті працює після його закінчення у 1976 р.

Фахівець у сфері якості природних вод, управління та охорони водних ресурсів. Має понад 400 наукових праць, серед яких близько 40 книг. Співавтор карт якості води в «Гидрохимическом атласе СССР» (1990 р.) та «Національному атласі України» (2007 р.). Співрозробник схеми гідрографічного районування території України згідно вимог Водної рамкової директиви ЄС, затвердженої Верховною Радою України у 2016 р.

Учасник експедицій на Азовському і Чорному морях, Валдаї і Шацьких озерах, основних річках України, Сулинському і Георгіївському гірлах Дунаю, річках Трансільванії, водоймах-охолоджувачах АЕС.